

CENTER FOR FORSKNING OG UDVIKLING I LANDDISTRIKTER

FORENINGSLIVETS BETYDNING I EN LANDKOMMUNE – HELLE KOMMUNE

MARIANNE BAY NIELSEN
ANNETTE AAGAARD THUESEN

ARBEJDSPAPIR 2/02
ESBJERG 2002

Oktober 2002

ISBN: 87-91304-01-6

© Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter

Indholdsfortegnelse

	Side
1. Forord	4
2. Indledning og resultater	5
Indledning	5
Resultater	5
3. Inspiration fra nyere teorier om lokal udvikling	8
Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element	8
Betydningen af (lokale) netværk	9
4. Problemformulering	12
Begrebet betydning	12
Begrebet udvikling	12
Direkte udvikling	13
Indirekte udvikling	13
Analysens opbygning	14
5. Metode	15
Valg af undersøgelsesområde	15
Undersøgelsens design	15
Foreningsregistrering	15
Spørgeskemaundersøgelse	16
Interviews	18
6. Foreningslivets omfang	21
Foreningstyper i undersøgelsen	21
Antal indbyggere pr. forening i kommunen som helhed	22
Antal indbyggere pr. forening i de forskellige sogne	23
Medlemstal	25
Antal medlemmer af foreninger	25
Foreningernes størrelse	27
Bevægelser i medlemstal	29
Aktivitetsniveau	31
Opsummering	33
7. Foreningernes formål og faktiske aktiviteter	35
Foreningernes formål og faktiske aktiviteter	35
Sammenfatning	44
Opsummering	46
8. Motiver for deltagelsen i foreningslivet	47
• Motiver for foreningsengagement	47
• Lokalområdet som motivation	48
• Opsummering	51
9. Bredden i deltagelsen i foreningslivet	52
• Bredden i deltagelsen	52
Antal bestyrelsesmedlemmer	52
Bestyrelsesposter fordelt på køn	54
Bestyrelsesposter fordelt på profession	60
Alder	62
Lokale kontra tilflyttere	63

• Udskiftningen i bestyrelserne	64
• Måder at engagere folk på	66
• Opsummering	67
10. Foreningslivets samarbejde med andre	70
• Samarbejde generelt	70
• Samarbejde foreningerne imellem	70
• Samarbejde med kommunen	74
• Samarbejde med erhvervslivet	75
• Opsummering	76
11. Foreningslivets grad af udviklingsorientering	77
• Status over udviklingen i de enkelte sogne	77
Agerbæk Sogn	77
Fåborg Sogn	78
Grimstrup Sogn	78
Næsbjerg Sogn	78
V. Starup Sogn	79
Øse Sogn	79
Årre Sogn	80
Generelt for sognene	80
• Foreningerne som den udviklende part	81
• Borger- og sogneforening	82
• Idrætsforening	83
• Erhvervsforening	84
• Politisk forening	84
• Antenneforening	85
• Kulturel forening	85
• Privatpersonerne som den udviklende part	85
• Soggenes grad af udviklingsorientering	87
Agerbæk Sogn	87
Fåborg Sogn	88
Grimstrup Sogn	88
Næsbjerg Sogn	89
V. Starup Sogn	89
Øse Sogn	90
Årre Sogn	91
Foreningsrepræsentanternes vurdering af de øvrige sognes udvikling	92
• Opsummering	93
12. Diskussion og konklusion	95
• Opsummering	95
• Foreningslivets omfang	95
• Foreningernes formål og faktiske aktiviteter	96
• Motiver for deltagelsen i foreningslivet	96
• Bredden i deltagelsen i foreningslivet	96
• Foreningslivets samarbejde med andre	97
• Foreningslivets grad af udviklingsorientering	97
• Diskussion	98

• Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element	98
• Betydningen af (lokale) netværk	99
• Konklusion	103
13. Litteraturliste	104
14. Tabel- og figuroversigt	107
Appendiks A: Andre foreningslivsundersøgelser	110
Appendiks B: Helle Kommune	112
• Opsummering	121
Appendiks C: Metode og metodekritik vedrørende spørgeskemaundersøgelsen	122
• Spørgeskema	125
Appendiks D: Metode og metodekritik vedrørende interviewundersøgelsen	128
• Spørgeguide til foreningerne på sogneniveau	131
• Spørgeguide til foreningerne på kommunalt niveau	133

1. Forord

Undersøgelsen af foreningslivets betydning i en landkommune – Helle Kommune – er et led i Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikters (CFUL) virke. CFUL har til formål at fremme en bæredygtig udvikling i landdistrikter, med særligt henblik på erhvervsudvikling og befolkningens levestandard. Derfor er det nærliggende at spørge sig, hvilken betydning foreningslivet har i en landkommune i dagens Danmark. Er det eksempelvis lige så stort, som vi umiddelbart tror? Hvilken rolle spiller det? Kan det tænkes at spille en aktiv rolle i forbindelse med erhvervsudvikling? Sådanne og andre spørgsmål er stillet i denne undersøgelse.

Undersøgelsen er gennemført i løbet af 2002 af forsknings- og udviklingsmedarbejderne Marianne Bay Nielsen og Annette Aagaard Thuesen med vejledning af undertegnede. Undervejs i processen har vi fået praktisk hjælp til at gennemføre undersøgelsen af udvalgte foreningskendte lokale borgere i Helle Kommune. Det drejer sig om:

Kaj Nielsen, formand for Grimstrup/Hjortkær/Roust Idrætsforening, Helle Kommune
Bente Poulsen, overassistent i Helle Kommune
Ingrid Sand Simonsen, formand for Helle Turist- og Erhvervsråd, Helle Kommune

Tilsvarende har vi fået stor hjælp fra en følgegruppe bestående af:

- Carl Aaskov, borgmester i Holsted Kommune, repræsentant for Det skæve Danmark
- Lene Anderson, fuldmægtig i Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Tonni Bjerrum, medlem af Landdistriktsgruppen under Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Johannes Nørregaard Frandsen, lektor, cand.phil., leder af Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet
- Niels Kayser Nielsen, lektor, ph.d. og cand.mag., Historisk institut, Århus Universitet
- Olga Pedersen, Glejbjerg, lokalhistoriker

Derudover har mange lokale borgere brugt tid på at besvare spørgeskemaer og mødes med os. Uden deres opbakning ville undersøgelsen ikke være blevet gennemført.

Alle skal have stor tak for indsatsen.

Oktober 2002
Hanne Tanvig
Centerleder

2. Indledning og resultater

Indledning

Denne rapport indeholder resultaterne af en undersøgelse om foreningslivets betydning i Helle Kommune. Fokus er på, hvad der er betydningen af foreningslivet i kommunen, herunder foreningslivets fremtidige potentialer i forbindelse med udvikling af lokalområdet.

Rapporten er en præsentation af resultater fra interviews foretaget i Helle Kommune i perioden fra den 28. januar til den 19. februar 2002 samt en spørgeskemaundersøgelse udsendt kort forinden.

Der er flere årsager til, at Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter (CFUL) har lavet netop denne undersøgelse.

CFUL har blandt andet til formål at undersøge mulighederne for udvikling i landdistrikterne. I relation til dette formål kan man eksempelvis spørge sig, hvem de nuværende aktører er, og hvem de fremtidige aktører kan blive i den nævnte udvikling. I denne undersøgelse har vi valgt at kigge på foreningslivet som en mulig aktør for udvikling i landdistrikterne.

CFUL er også fra flere sider blevet ansporet til at foretage undersøgelsen. De nærmere motiver for dette ønske har været mange, men der er ikke tvivl om, at de fleste har en opfattelse af, at foreningslivet er både omfattende og betydningsfuldt i de danske landdistrikter. I dag er Danmark da også et af de lande, der har den største del af befolkningen organiseret i foreninger.¹ Foreningslivet har imidlertid ikke altid eksisteret, men er opstået som en følge af den udvikling, der foregik i sidste halvdel af 1800-tallet og i starten af 1900-tallet, hvor andels- og højskolebevægelsen vandt frem. Denne sammenhæng til landbrugssamfundets kultur bevirker, at vi må tro, at foreningslivet har haft en større betydning på landet end i byen, men der er ingen systematisk viden om, hvordan foreningslivet har det og fungerer på landet i dag. Med denne undersøgelse håber vi at kunne tegne et billede af foreningslivet og dets betydning i en udvalgt landkommune.

Foreningslivet har været genstand for undersøgelser i andre sammenhænge. Fælles for dem er, at de enten har set på foreningslivets betydning i demokratisk henseende eller har været evalueringer af forskellige lovgivningsmæssige tiltags indflydelse på foreningslivet. En kortfattet gennemgang af undersøgelserne findes i Appendiks A, hvor de bliver relateret til sigtet i denne undersøgelse.

Resultater

Undersøgelsen har givet en omfattende mængde resultater, hvoraf de mest centrale vil blive præsenteret i punktform her. Endvidere vil konklusionen af undersøgelsen blive præsenteret.

¹ Torpe, L. (2000). Foreninger og demokrati. I: Andersen, J. G. et al. (2000). Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt, side 89. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Vedrørende ”Foreningslivets omfang” (kapitel 6):

Der er en foreningstæthed på 54 indbyggere pr. forening

Jo lavere urbaniseringsgrad i sognene, des højere er foreningstætheden

Der er en foreningsgrad på 2,4 medlemskaber pr. indbygger

39,6 % af foreningerne har over 150 medlemmer, mens 38,5 % har mellem 51 og 150 medlemmer, og 21,9 % har mellem 0 og 50 medlemmer

Gennem de sidste 10 år har 50 % af foreningerne oplevet vækst i medlemstallet, mens 34,9 % har oplevet et fald, og 15,1 % af foreningerne har haft et uændret medlemstal

Hver forening afholder 14,7 arrangementer pr. år

Vedrørende ”Foreningernes formål og faktiske aktiviteter” (kapitel 7):²

En overvejende del af foreningerne har med deres formål og aktiviteter en indirekte betydning for udviklingen af lokalområdet

En mindre del af foreningerne har med deres formål og aktiviteter en direkte betydning for udviklingen af lokalområdet

Vedrørende ”Motiver for deltagelsen i foreningslivet” (kapitel 8):

Folk involverer sig i foreningsarbejdet på grund af lyst til arbejdet i foreningen eller interesse i at opnå indflydelse

Forældre involverer sig i foreningsarbejdet, når deres børn deltager i foreningslivet

Folk involverer sig i foreningsarbejdet for enten af lyst eller pligtfølelse at betale tilbage til fællesskabet

Folk involverer sig i foreningsarbejdet på grund af det sociale samvær

Folks interesse for at involvere sig i foreningslivet mindskes, når foreningsarbejdets geografiske sigte fjernes fra lokalområdet og bredes ud over et større område

82,6 % af foreningerne har et lokalt fokus i foreningsarbejdet, mens 53,2 % har et kommunalt, 25,7 % har et regionalt, og 18,3 % har et nationalt fokus i foreningsarbejdet

Vedrørende ”Bredden i deltagelsen i foreningslivet” (kapitel 9):

Der er et bestyrelsesmedlem for hver cirka 12 indbyggere

87,8 % af bestyrelsesmedlemmerne har én bestyrelsespost, mens 12 % af bestyrelsesmedlemmerne har to bestyrelsesposter

Det er svært at finde nye medlemmer til bestyrelsen

De unge under 30 år er svære at få til at deltage i bestyrelsesarbejdet

58,6 % af bestyrelsesmedlemmerne er mænd, og 41,4 % er kvinder

Lokale og tilflyttere deltager på lige fod i bestyrelsesarbejdet

For cirka hver 4. lønmodtager i bestyrelsen er der en selvstændigt erhvervsdrivende, mens der for cirka hver 8. lønmodtager i arbejdsstyrken i Helle Kommune findes en selvstændigt erhvervsdrivende

Vedrørende ”Foreningslivets samarbejde med andre” (kapitel 10):

- 88,1 % af foreningerne samarbejder med andre
- 82,3 % af foreningerne samarbejder med samme foreningstype som dem selv, mens 37,5 % samarbejder med en anden foreningstype
- Samarbejdet mellem foreningerne finder sted om opgaver, som den enkelte forening af økonomiske eller medlemsmæssige årsager ikke kan løfte alene
- 40,6 % af foreningerne samarbejder med kommunen

² Hvorledes begreberne indirekte og direkte udvikling defineres fremgår af kapitel 4 ”Problemformulering”.

- Samarbejdet mellem foreningerne og kommunen finder sted for at påvirke de politiske beslutninger og for at få økonomisk støtte
- 14,6 % af foreningerne samarbejder med erhvervslivet
- Samarbejdet mellem foreningerne og erhvervslivet finder sted af økonomiske årsager, ofte i forbindelse med sponsorater
- Til gengæld for hvad foreningslivet modtager gennem samarbejdet med henholdsvis kommune og erhvervsliv, sørger foreningslivet for opretholdelse af aktiviteter lokalt

Vedrørende ”Foreningslivets grad af udviklingsorientering” (kapitel 11):³

- Foreningernes grad af udviklingsorientering afhænger af sognet
- Foreningernes grad af udviklingsorientering afhænger af foreningstypen
- Størstedelen af foreningernes aktiviteter har ikke karakter af direkte udviklingsaktiviteter, men derimod fritidsaktiviteter. Derved er foreningerne medvirkende til at opretholde det sociale liv i lokalområderne, hvilket indirekte kan have betydning for skabelsen af en direkte udviklingsaktivitet
- Der eksisterer nogle få foreningstyper, som involverer sig i aktiviteter omhandlende fysisk planlægning, markedsføring af lokalområdet og økonomiske udviklingsaktiviteter, der har direkte betydning for lokalområdernes udvikling
- Uafhængigt af foreningslivet eksisterer der privatpersoner, som involverer sig i både direkte og indirekte udviklingsaktiviteter i lokalområderne
- De fleste foreninger deltager ikke aktivt i direkte udviklingsaktiviteter på grund af tidsmangel

Konklusionen på undersøgelsen er følgende:

Betydningen af foreningslivet i dag og i forbindelse med fremtidig udvikling af lokalområdet synes hovedsageligt at være indirekte, hvorfor foreningslivet som det kendes i dag må betegnes som den nødvendige og uundværlige, men samtidig også utilstrækkelige faktor i udvikling af lokalsamfundet, herunder i lokal erhvervsudvikling.

³ Hvorledes begreberne indirekte og direkte udvikling defineres fremgår af kapitel 4 ”Problemformulering”.

3. Inspiration fra nyere teorier om lokal udvikling

Undersøgelsen er inspireret af en række forskningsbidrag og teoritilgange om især lokal udvikling. Der er mange sådanne teorier, som kan give plads til en betydning af foreningslivet, selv om ingen af dem eksplicit arbejder med et foreningsliv som det danske.

Det er oplagt, at foreningslivets oprindelige referenceramme skal søges i forbindelse med de historiske og strukturelle træk og behov, der var til stede i 1800-tallet, hvor foreningslivet utvivlsomt har ført viden frem og bundet interesser sammen til fordel for landbrugssamfundets og især andelsbevægelsens udvikling. Her skal der ikke gøres forsøg på at koble tilbage til denne æra. I stedet nøjes vi med at pege på to nyere indfaldsvinkler med forskellige delteorier til forståelsen af foreningslivets potentielle betydning i forbindelse med lokal udvikling.⁴ Det drejer sig om:

- Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element
- Betydningen af (lokale) netværk

Begge indfaldsvinkler er tildelt stor betydning i den globale økonomiske udvikling. Fælles for dem er, at de fokuserer på relationen mellem usikkerhed hos den enkelte i samfundet under et i forbindelse med (trusler om) forandring på den ene side samt potentiel innovation og udvikling på den anden. De er således centrale i forbindelse med teknologisprings regionale forudsætninger og virkninger. I dette skisma kan man forestille sig, at foreningslivet og beslægtede sammenslutninger er med til at overkomme udfordringerne ved for eksempel helt eller delvist både at skabe tryghed, befordre viden, sikre indflydelse og sikre (eller forhindre) gennemslag af ”det nye”. Foreningslivet kan i realiteten være den lokale sociale og kulturelle infrastruktur, som har sit særlige virke i forbindelse med samfundsøkonomisk udvikling og forandring.

Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element

Som inspirationskilde er der først og fremmest Ulla Herlitz⁵, som har udviklet begrebet pladsideologi.⁶ Hun har kortlagt og gennemanalyseret tusindvis af lokale udviklingsgrupper i Sverige. På baggrund af en omfattende empirisk undersøgelse ser hun et paradigmeskifte i samfundets demokratiform. Hvor det gamle industrisamfund var baseret på konfliktorientering, vertikale kontakter og politiske partier, er videnssamfundet i dag mere indrettet på konsensusløsninger, horisontale netværk og ”pladsrelaterede”, det vil sige lokale, grupper. For foreningslivet har det betydet, at pladsideologien i dag har erstattet den partipolitiske ideologi som værdinorm for lokal politisk handling. I dag er det den geografiske plads, som er fællesnævneren, og gruppen arbejder således for stedets bedste snarere end i en partipolitisk retning. Landsbyen, sognet og lokalsamfundet står i centrum for den fælles interesse, og det handler om helheden, det vil sige om at udvikle det kulturelle, sociale, fysiske og økonomi-

⁴ Begge indfaldsvinkler kan dog tænkes at kunne forklare foreningslivets grundlæggende betydning tilbage i tiden.

⁵ Herlitz, U. (2000). Pladsideologi. Bygderörelsen och demokratiska perspektiv i det postindustriella samhället. Institut för regionalforskning. Rapport 119, 2000.

⁶ Begrebet hedder på svensk pladsideologi. En plads kan på dansk oversættes til et sted. I rapporten vil den direkte oversættelse af begrebet til pladsideologi blive anvendt.

ske miljø. I den sammenhæng er det vigtigt at nævne, at foreningerne er frivillige og åbne for alle områdets beboere, og at alle behøves i arbejdet. Grupperne, Herlitz har undersøgt i Sverige, er alle opstået af et lokalt følt demokratisk underskud, hvor lokalbefolkningen anført af ildsjæle har taget sagen i egen hånd. I kraft af det lokale samarbejde har der udviklet sig en vi-ånd og en fælles identitet til lokalområdet eller måske snarere til lokalsamfundet. Herlitz' teori kan kaste lys over baggrunden for den store energi, der i nogle lokalområder fra lokalbefolkningens side lægges i det frivillige arbejde til lokalsamfundets fordel.

Fokus på betydningen af identitet i forbindelse med det sted hvor man bor, er der også andre nye forskningsbidrag, som belyser. Her tænkes især på Terry Marsden og Jonathan Murdoch.⁷ Deres udgangspunkt er, at der i visse landlige egne i England finder en såkaldt counterurbanisering sted i form af tilflytning eller udflytning af relativt velstillede erhvervsaktive familier, der tidligere boede i bysamfund.⁸ Deres teori er, at det er middelklassen, som søger identitet gennem det at kunne eje og fremvise sin ejendom i forbindelse med at realisere drømmen om livet og huset på landet. Forfatterne betragter det som et led i en klassekamp og ser strømmingen som et reaktionært udtryk, idet de pågældende tilflyttere tilstræber at holde andre ude eller forhindre øvrig udvikling i territoriet. I Danmark ser man også en betydelig tilflytning til landområderne i nærheden af de større byer. Hvis denne trend skal forklares med Marsden/Murdoch, vil de eventuelle foreninger eller frivillige fællesskaber i sådanne områder i princippet kunne modsætte sig forandring eller mere udvikling i deres lokalområder.

At realisere drømmen om at bo i områder med herlighedsværdier gælder især for den del af arbejdskraften, som anses for at være kernearbejdskraften for nye erhvervstyper, typisk folk med videregående uddannelse. Det er man i voksende omfang opmærksom på i forbindelse med tilrettelæggelse af strategier for erhvervsudvikling. Det afspejles eksempelvis i den aktuelle politiske interesse stort set overalt for at fremme muligheder for bosætning på attraktivt beliggende arealer. Der er således en snæver sammenhæng mellem, hvor kernekompetencen gerne vil bo, og hvor de nye erhverv kan udvikles, fordi de i princippet kan lokaliseres overalt. Selv om det formodentlig ikke er baggrunden for foreningslivets eksistens, kan foreningernes arbejde fremhæve de lokale værdier og gøre det attraktivt at bo i et område, hvilket kan fastholde og tiltrække ressourcepersoner og dermed have en indvirkning på, hvorledes en erhvervsmæssig udvikling kan styrkes.

Betydningen af (lokale) netværk

I blandt andet den socialpolitiske og erhvervsøkonomiske litteratur er der en række teorier om netværk, som i hver sin lejr beskrives meget forskelligt og bliver tildelt stor betydning, det være sig for den enkelte persons livskvalitet eller for den enkelte virksomheds status. Teorier om netværk af betydning for lokal udvikling findes imidlertid også. Her skal nævnes nogle få.

Robert D. Putnams ”netværk” beskrives under begrebet social kapital.⁹ Putnam viser, at en væsentlig forudsætning for vækst i et lokalområde eller en region er forekomsten af social

⁷ Marsden, T. & Murdoch, J. (1994). Reconstituting Rurality. UCL Press Limited. London, England.

⁸ Denne counterurbaniseringsproces foregår over hele Europa.

⁹ Putnam, R. D. (1993). Making democracy Work. Civic traditions in Moderne Italy. Princeton University Press. Princeton. USA.

kapital, som er de mellem menneskelige relationer gerne illustreret som tilstedeværelsen af "sangkor", eller det rum hvori gensidig forståelse, fælles værdier og tillid opstår. Netop tilliden er en central nøgle til at imødekomme forandring og fornyelse og dermed til at være en dynamisk deltager i den økonomiske udvikling. Den sociale kapital bliver opfattet som en produktionsfaktor på linie med fysisk og human kapital, og det er nærliggende at forstå foreningslivet som en organisering af den sociale kapital. Det vil så betyde, at foreningslivet skal kunne spille en stor rolle i forbindelse med økonomisk og erhvervsmæssig udvikling, uanset at deres umiddelbare formål måtte være formuleret anderledes.

Fra et andet hold er der også bud på netværks betydning i forbindelse med lokal udvikling. Her tænkes på Reidar Almås, som ud fra mange års studier konkluderer, at der, for at det lokale udviklingsarbejde skal bære frugt, er nogle forudsætninger, der skal være opfyldt.¹⁰ Der skal således være tale om et samarbejde mellem forskellige aktører: Lokale deltagere, eksterne deltagere og den offentlige sektor. Forudsætningerne kan betegnes som en proces, hvor først en lokal ressourcemobilisering og dermed en forankring af idé og projekt finder sted. Dernæst følger en ekstern stimulans, der fungerer som katalysator og sidst en offentlig opbakning og dermed muliggørelse af projektet. I Almås' univers kan de lokale deltagere være det lokale foreningsliv, men han påpeger altså også, at foreningslivet for at opnå større succes skal samarbejde med eksterne parter og med den offentlige sektor.

I samme retning går Bengt Johannisson, som ligeledes fremhæver betydningen af samspil mellem lokale (horisontale) netværk og ikke-lokale (vertikale) netværk som en forudsætning for lokal udvikling og vækst.¹¹ Til hans opfattelse hører, at de lokale netværk er de stedbundne, kulturbærende og tillidsbaserede netværk, der bygger på social kapital, og er dem, som skal sikre muligheden for, at udvikling kan finde sted lokalt, mens de ikke-lokale netværk er de økonomiske (erhvervsstrukturelle) muligheder for samme udvikling. I denne sammenhæng er det nærliggende at betragte foreningslivet som værende de lokale netværk.

Man kan finde en lignende forståelsesramme som Johannissons i for eksempel teorien om institutionel tæthed af Ash Amin og Nigel Thrift.¹² Lokalitetens evne til at sikre økonomisk vækst og dermed udvikling afhænger ud over de økonomiske faktorer også af en lokal tilstedeværelse af institutionel tæthed bestående af sociale og kulturelle faktorer. Institutionel tæthed opbygges lokalt ved en stærk tilstedeværelse af institutioner, højt interaktionsniveau mellem disse institutioner, en skarpt defineret struktur af dominans og/eller koalitions mønstre mellem institutionerne, samt en gensidig bevidsthed om det fælles projekt og den fælles dagsorden. Teorien om institutionel tæthed orienterer sig mod det lokale erhvervsliv, men overføres teorien til foreningslivet, kan foreningslivet teoretisk set være i stand til at bære en fremtidig erhvervsmæssig og økonomisk vækst, hvis foreningerne bliver en del af den erhvervsrettede institutionelle tæthed, eller hvis foreningerne selv danner en institutionel tæthed.

Alle de nævnte teoridele kan give foreningslivet et stort formål i forbindelse med lokal udvikling. Potentialet er formentligt meget større, end mange af foreningsmedlemmerne selv umiddelbart opfatter i det daglige og ser muligt.

¹⁰ Almås, R. (1995). Bygdeudvikling. Det Norske Samlaget. Oslo.

¹¹ Johannisson, B. (2000). Humankapital och socialt kapital som kraftkällor vid regional utveckling. I: Regionalpolitiska utredningen. Rapport 13. Fritzes. Stockholm.

¹² Amin, A. & Thrift, N. (1995). Globalisation, Institutional "Thickness" and the Local Economy. I: Healy, P. et al. (red.) (1995). Managing Cities. John Wiley and sons Ltd. UK.

Lidt forsimplet kan de to indfaldsvinkler omhandlende stedets og lokale netværks betydning relateres til hinanden ved, at foreningslivet er præget af medlemmernes tilknytning til lokalsamfundet og af den lokale samhørighed, der fungerer som et identitetsskabende element. Foreningslivet udgør som lokale netværk den basis, der skal til for at understøtte og fremdrive potentialet for en fremtidig lokal udvikling. Hvorvidt denne udvikling initieres, afhænger imidlertid også af andre faktorer såsom tilstedeværelsen af gensidig tillid, samarbejde mellem de rigtige aktører og aktørernes måde at agere på.

Dette litteraturstudie har inspireret til at kigge nærmere på foreningslivets betydning for udvikling i landdistrikter. Det er ikke blevet tilstræbt direkte at forfølge et eller flere af de beskrevne teoretiske spor med henblik på specielt at be - eller afkræfte deres nærmere relevans. Teoritilgangene er derimod blevet brugt til at konstruere den forståelsesramme, hvori de metodiske overvejelser har fundet sted. De to gennemgåede indfaldsvinkler med de underliggende delteorier har dannet baggrund for undersøgelsens problemformulering samt for hvilke emner, der er fokuseret på i undersøgelsen.

4. Problemformulering

Hensigten med undersøgelsen er at besvare følgende spørgsmål:

Hvad er foreningslivets betydning i landdistrikter i dag og i forbindelse med fremtidig udvikling?

”Foreningslivet” vil i rapporten blive betragtet som et synonym for ”foreninger og lignende sammenslutninger”. Der vil som hovedregel fremover blive anvendt betegnelsen ”foreninger” som dækkende for både ”foreninger og lignende sammenslutninger”.

I problemformuleringen arbejdes der med begreberne betydning og udvikling, som behøver en nærmere præcisering af, hvorledes begreberne i undersøgelsen vil blive anskuet og benyttet.

Begrebet betydning

I undersøgelsen vil det blive søgt at besvare hvilken betydning, foreningslivet har. Analysen af foreningslivets betydning er opdelt i en række temaer, som hver for sig vil bidrage med en del af svaret på problemformuleringen. De udvalgte temaer er udsprunget af de teoretiske indfaldsvinkler med de underliggende delteorier og vil blive behandlet i selvstændige kapitler. Temaerne er følgende:

- Foreningslivets omfang
- Foreningernes formål og faktiske aktiviteter
- Motiver for deltagelsen i foreningslivet
- Bredden i deltagelsen i foreningslivet
- Foreningslivets samarbejde med andre
- Foreningslivets grad af udviklingsorientering

Begrebet udvikling

Udvikling betragtes sædvanligvis som en dynamisk proces, hvor det pågældende genstandsfelt gennemgår en forandring. Denne betydning af begrebet bibeholdes i denne undersøgelse, hvor udvikling betragtes som udbygning af noget eksisterende eller påbegyndelse af noget nyt. Derudover udvides begrebet til også at rumme en fastholdelse af noget eksisterende, der allerede er i tilbagegang eller har risiko for at komme i tilbagegang.

I undersøgelsen er der fokuseret på udviklingsaktivitet gennem foreningslivet. Som en afgrænsning af begrebet udvikling, ses der på foreningslivets betydning for udvikling i relation til lokalsamfundet og herunder erhvervslivet.

Når der i undersøgelsen tales om udviklingsaktivitet, vil der endvidere blive skelnet mellem direkte og indirekte udvikling.

Direkte udvikling

Ved direkte udvikling menes, at foreningslivet er den part, der tager et konkret og tydeligt initiativ til en aktivitet, der vedrører en udvikling af lokalsamfundet.

I undersøgelsen opereres der med tre forenkledede grupperinger af foreningernes formål og aktiviteter, der alle har relevans i en direkte udviklingsammenhæng. Det drejer sig om kategorierne funktionelle, stedpolitiske samt idépolitiske formål og aktiviteter. Disse kategorier er defineret på følgende måde:

- At et formål eller en aktivitet er funktionel(t) vil sige, at det/den omhandler udførelsen eller varetagelsen af en nøje defineret opgave ofte af praktisk, økonomisk eller administrativ karakter. Der kan både være tale om offentlige og private opgaver
- At et formål eller en aktivitet er stedpolitisk vil sige, at det/den omhandler bestræbelser på at styre eller at påvirke udviklingen af et sted forstået som et mindre geografisk område
- At et formål eller en aktivitet er idépolitisk vil sige, at det/den omhandler bestræbelser på at styre eller at påvirke udviklingen i en idépolitisk retning

De konkrete udviklingsaktiviteter, der i undersøgelsen er fundet frem til, kan sammenfattes til at omhandle fysisk planlægning af lokalområdet,¹³ markedsføring af lokalområdet og økonomisk udvikling indenfor lokalområdet. Oftest indeholder udviklingsaktiviteterne flere af ovennævnte definitioner.

Indirekte udvikling

Ved indirekte udvikling menes, at foreningslivet er involveret i aktiviteter, der på en bagvedliggende og til dels usynlig måde er med til at danne basis for direkte udvikling eventuelt ved at være skaberen af en social og kulturel infrastruktur.

I undersøgelsen arbejdes der ligeledes med tre forenkledede grupperinger af foreningernes formål og aktiviteter, der alle har relevans i en indirekte udviklingsammenhæng. Det drejer sig om kategorierne kulturelle og sociale, sportslige samt religiøse formål og aktiviteter. Disse kategorier er defineret på følgende måde:

- At et formål er kulturelt eller socialt vil sige, at det omhandler noget åndeligt og/eller intellektuelt eller samspillet mellem mennesker
- At et formål er sportsligt vil sige, at det omhandler sportslige aktiviteter
- At et formål er religiøst vil sige, at det omhandler religion og dermed troen på eller dyrkelsen af en eller flere guder og deres lære

¹³ Formålet med fysisk planlægning er dog ikke altid at skabe mulighed for ny udvikling. Ofte handler fysisk planlægning i stedet om at sikre eksisterende forhold. En sådan anvendelse er dog ikke observeret i undersøgelsen.

Analysens opbygning

Strukturen i de nævnte kapitler vil være ens, idet analysen vil blive gennemgået ud fra nogle fælles parametre. Et bærende teoretisk element i undersøgelsen er stedets betydning for individet og dermed for foreningslivet. Statistisk set er sognet den tætteste afgrænsning, og derfor er der i undersøgelsen blandt andet gennemført en dataindsamling opdelt i sogne. Hvorvidt der er forskelle sognene imellem, vil være en af de ting, der vil blive undersøgt indenfor de udvalgte temaer i undersøgelsen¹⁴.

Det er dog ikke kun lokaliteten, man kan forvente har en betydning. Begrebet foreningsliv dækker over en bred variation af foreningstyper. Vi har en formodning om, at foreningens type kan have afgørende indvirkning på, hvilken betydning foreningslivet har. Derfor vil også foreningstypen være et parameter, der vil blive gennemgået i analysen af temaerne. Endelig vil der i gennemgangen af kapitlerne, i den udstrækning det er muligt, blive fokuseret på begrebet udvikling.¹⁵

Analysen af foreningslivets betydning i en udviklingsammenhæng vil blive afsluttet i en samlet diskussion og konklusion. Kapitlet vil fungere som en opsamling af de forgående kapitlers resultater. Som følge af, at dette kapitel har et opsamlende, diskuterende og konkluderende formål, vil det samlede teoretiske forståelsesapparat blive sammenholdt med de resultater, undersøgelsen har givet, for til slut at munde ud i den endelige besvarelse af problemformuleringen.

Undersøgelsens samlede resultater skal ses i lyset af, at undersøgelsen udelukkende bygger på informationer fra foreningslivet selv. Det betyder således, at der er nogle faktorer, vi intet kendskab har til, men som har relevans for undersøgelsens resultat. Undersøgelsen inddrager således ikke:

- Hvad folk udenfor foreningslivet mener om foreningslivets betydning
- Hvad man fra Helle Kommunes side mener om foreningslivets betydning
- Hvilket erhvervsliv der findes i Helle Kommune, og hvad dette erhvervsliv mener om foreningslivets betydning

På baggrund af undersøgelsens sigte er der, når foreningslivets betydning i en udviklingsammenhæng analyseres, derfor visse begrænsninger på undersøgelsens resultater, da de kun kan sige noget om foreningsaktørernes eget syn på foreningslivet. Endvidere er der med denne undersøgelse ingen mulighed for at undersøge den reelle samfundsøkonomiske effekt af foreningslivets betydning.

¹⁴ På grund af indholdet i kapitel 7 "Foreningernes formål og faktiske aktiviteter" vil en sogneopdeling ikke blive foretaget.

¹⁵ På grund af indholdet i kapitel 6 "Foreningslivets omfang", kapitel 9 "Bredden i deltagelsen i foreningslivet" og kapitel 10 "Foreningslivets samarbejde med andre" er der ikke basis for at arbejde med begrebet udvikling.

5. Metode

I dette kapitel vil der blive redegjort for valg af undersøgelsesområde og for undersøgelsens design.

Valg af undersøgelsesområde

Et landdistrikt kan i praksis være svært at afgrænse geografisk, så af praktiske hensyn er undersøgelsen blevet gennemført i en enkelt kommune. Dertil kommer, at denne undersøgelse omhandler foreningslivet, og at oplysninger om dette primært er samlet kommunalt.

At valget er faldet på Helle Kommune som undersøgelsesområde, er der flere grunde til. Indenfor de rammer der opereres med, er det tætteste, man kommer et landdistrikt således en landkommune, hvilket Helle Kommune er. Desuden er en fysisk nærhed til undersøgelsesområdet en stor fordel, og Helle har i kraft af sin placering kunnet imødekomme dette behov. Derudover har CFUL haft kendskab til lokale ressourcepersoner i kommunen, som har været behjælpelige med oplysninger. En beskrivelse af Helle Kommune, sammenlignet med andre kommuner i landet, vil blive gennemgået i Appendiks B.

Undersøgelsens design

Undersøgelsen er forløbet i tre faser: En registrering af foreningerne, en spørgeskemaundersøgelse af de registrerede foreninger og en række interviews med foreningerne på sogneniveau samt kommunalt niveau.

Foreningsregistrering

Til en start er der foretaget en registrering af ”alle” foreninger i Helle Kommune. Informati-
onerne til denne registrering er hovedsageligt blevet hentet fra de tre kilder www.mostrup.dk,¹⁶ www.hellenet.dk¹⁷ og www.hellekom.dk.¹⁸ Foreningerne er i disse tre elektroniske opslagsværker blevet kategoriseret efter foreningstype eksempelvis ”Borger- og beboerforeninger”, ”Sports- og idrætsforeninger” og ”Husholdningsforeninger”. På baggrund af registreringen er der blevet lavet en grundliste over alle de registrerede foreninger, som geografisk kan relateres til Helle Kommune. Listen indeholder de foreninger, der ud fra foreningsnavnet er vurderet til at have tilknytning til både sogneniveau, kommunalt niveau samt regionalt niveau.

Under opbygningen af foreningslisten blev det klart, at hvis der i undersøgelsen skulle skabes kontakt til så omfattende og varieret et spektrum af ressourcepersoner som muligt, måtte der søges bredere end blot på kategorien foreninger. Der var således en interesse i at komme i kontakt med såvel formelle (registrerede) som uformelle (ikke-registrerede) foreninger og

¹⁶ Mostrup Kommuneinformation, www.mostrup.dk.

¹⁷ www.hellenet.dk.

¹⁸ Helle Kommunes hjemmeside, www.hellekom.dk.

sammenslutninger. Den uformelle gruppe har i sagens natur været svær at finde frem til. Til gengæld har det været muligt at finde frem til de formelle sammenslutninger gennem de elektroniske medier. Det eneste opstillede kriterium var, at foreningerne og lignende sammenslutninger skulle være repræsenterede gennem en bestyrelse eller et råd. Herefter er der gennemført endnu en søgning på de kategorier, vi har kunnet forestille os var i stand til at opfylde dette kriterium.

Grundlisten er siden blevet beskåret. Da hensigten med denne undersøgelse er at undersøge foreningslivets betydning for Helle Kommune som helhed samt for de forskellige sogneområder, er alle foreninger og sammenslutninger med et udelukkende regionalt sigte blevet sorteret fra. Sorteringsprocessen er foregået ved, at de foreninger der med deres navn indikerede en regional tilknytning er blevet fjernet. I tvivlstilfælde er den pågældende forening blevet kontaktet telefonisk for at afklare foreningens geografiske tilknytning. De resterende foreninger er ligeledes ved hjælp af foreningsnavn blevet opdelt i grupper ud fra det sogn, foreningerne havde den største tilknytning til. De foreninger der indikerede tilknytning til kommunen som helhed er blevet samlet i en gruppe for sig. Samme fremgangsmåde er blevet anvendt, da foreningerne på baggrund af deres foreningsnavn er blevet inddelt i foreningstyper.¹⁹ Da der kunne være en stor fejlprocent i de elektroniske opslagsværker, og ydermere kunne være udeladt nogle formelle såvel som uformelle sammenslutninger af en art, som kunne have relevans for undersøgelsen, er der blevet afholdt et møde med udvalgte foreningskendte personer fra Helle Kommune. De har hjulpet til med at korrigere materialet.²⁰

Spørgeskemaundersøgelse

Alle foreningerne har herefter fået tilsendt et spørgeskema. Spørgeskemaet, som indeholder spørgsmål om eksempelvis foreningernes alder, formål, hovedaktiviteter, bestyrelsesmedlemmer, medlemstal, geografiske arbejdsområde og vanlighed for indgåelse af samarbejde med andre, er blevet udsendt til alle de registrerede foreningers formodede formænd. Foruden besvarelsen af skemaerne er foreningerne blevet bedt om at fremsende foreningens vedtægter og andet relevant materiale. Foreninger som ikke har ønsket at deltage i undersøgelsen, er blevet bedt om at returnere spørgeskemaet med foreningens navn noteret, således at vi kunne blive informeret om foreningens eksistens. Nedlagte foreninger er derimod ikke blevet bedt om at bekendtgøre dette, men det har mange nedlagte foreninger samt andre med lokalkendskab alligevel gjort. Sammen med spørgeskemaet er der blevet udsendt en liste over de foreninger og sammenslutninger, der er inviteret til det pågældende aftenmøde. På baggrund af denne liste har flere henvendt sig om foreninger, der burde indgå i undersøgelsen, og de er derefter blevet inddraget. En nærmere gennemgang af metode og metodekritik vedrørende spørgeskemaundersøgelsen findes i Appendiks C.

¹⁹ Det har vist sig, at brugen af foreningsnavnet som metode til at inddele foreningerne efter lokalitet og foreningstype ikke har været tilstrækkelig præcis. Vi er således bekendte med, at nogle enkelte foreninger i databehandlingen er fejlplaceret både i forhold til lokalitet og foreningstype.

²⁰ Det skal her fremhæves, at materialet fortsat ikke er 100 % dækkende, idet vi for sent i forhold til dataindsamlingen er blevet bekendte med manglende deltagere, som burde have indgået i undersøgelsen.

Tabel 1. Antal spørgeskemaer der er udsendt samt svar- og udfyldelsesprocenten af disse i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Udsendt	Svar	Svar i %	Blanke	Udfyldte i %
Agerbæk Sogn	17	12	70,6	1	64,7
Fåborg Sogn	12	8	66,7	0	66,7
Grimstrup Sogn	20	15	75,0	2	65,0
Næsbjerg Sogn	16	11	68,8	0	68,8
V. Starup Sogn	21	17	81,0	0	81,0
Øse Sogn	20	14	70,0	0	70,0
Årre Sogn	15	10	66,7	0	66,7
Kommunalt niveau	34	22	64,7	1	61,8
I alt	155	109	70,3	4	67,7

Tabel 2. Antal spørgeskemaer der er udsendt samt svar- og udfyldelsesprocenten af disse i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Udsendt	Svar	Svar i %	Blanke	Udfyldte i %
Anden forening	6	1	16,7	0	16,7
Antenneforening	8	3	37,5	0	37,5
Beboerforening	1	0	0,0	0	0,0
Borger- og sogneforening	7	6	85,7	0	85,7
Børne- og ungdomsforening	8	5	62,5	1	50,0
Børnehave	7	5	71,4	0	71,4
Brugsforening	5	3	60,0	0	60,0
Erhvervsforening	3	2	66,7	0	66,7
Forsamlingshus	4	4	100,0	0	100,0
Fritidsundervisning	3	2	66,7	0	66,7
Historisk forening	8	8	100,0	0	100,0
Humanitær forening	1	1	100,0	0	100,0
Husholdningsforening	4	3	75,0	0	75,0
Idrætsforening	20	12	60,0	0	60,0
Jagtforening	6	4	66,7	0	66,7
Kirkelig forening	7	6	85,7	0	85,7
Kulturel forening	4	4	100,0	0	100,0
Menighedsråd	8	6	75,0	1	62,5
Miljø- og naturforening	1	1	100,0	0	100,0
Politisk forening	11	10	90,9	0	90,9
Skole	7	6	85,7	1	71,4
Skolefritidsordning	6	2	33,3	0	33,3
Spejdergruppe	6	5	83,3	0	83,3
Støtteforening	2	0	0,0	0	0,0
Vandværksforening	6	4	66,7	0	66,7
Ældreorganisation	6	6	100,0	1	83,3
I alt	155	109	70,3	4	67,7

Blandt de 155 foreninger og lignende sammenslutninger der er udsendt et spørgeskema til, har 109 og dermed 70,3 % svaret, hvilket fremgår af tabel 1. Af disse er 4 blevet returneret i ikke-udfyldt stand svarende til en udfyldelsesprocent på 67,7 %. På denne baggrund må vi konkludere, at tilslutningen til denne del af undersøgelsen har været meget høj. Udfyldelsesprocenten varierer imidlertid meget lokaliteterne imellem. Indenfor sognene ligger V. Starup i top med hele 81 %, mens Agerbæk ligger i bund med en udfyldelsesprocent på 64,7 %. Den mindste interesse for undersøgelsen er udvist blandt de foreninger, der relaterer sig til det kommunale niveau med en udfyldelsesprocent på 61,8 %.

I tabel 2 kan deltagelsen i spørgeskemaundersøgelsen ses opgjort efter den foreningstype, foreningerne hører under. Generelt er tilslutningen til undersøgelsen fra de fleste foreningstyper meget høj. To foreningstyper er dog ikke repræsenteret, nemlig "Beboerforening" og "Støtteforening". Blandt foreningstyperne "Anden forening", "Antenneforening" samt "Skolefritidsordning", har deltagelsen heller ikke været stor.

Interviews

Den sidste og mest centrale del af undersøgelsen omfatter interviews med foreningerne på henholdsvis sogneniveau og kommunalt niveau. Alle foreninger og lignende sammenslutninger i de enkelte sogne er blevet inviteret til et aftenmøde i deres eget lokalområde. Målet med aftenmøderne har været gennem interviews at nå frem til en dybere forståelse af, hvilken betydning foreningslivet har i området, herunder foreningslivets fremtidige udviklingspotentialer, end den der kunne opnås gennem spørgeskemaundersøgelsen. Interviewene er blevet gennemført løst struktureret ud fra en spørgeguide, hvor fokus først har været på motivationen for at engagere sig i foreningslivet og deltagelsen i foreningernes aktiviteter, herefter på foreningernes indgåelse i samarbejde med andre og til slut på foreningernes syn på sig selv som en part i udviklingen af lokalområdet. En nærmere gennemgang af metode og metodekritik vedrørende interviewundersøgelsen findes i Appendiks D.

Deltagelsen i aftenmøderne ses i tabel 3. Med et fremmøde på 86 foreninger svarende til en deltagelsesprocent på 55,5 % kan vi konstatere, at interessen har været lavere for selve aftenmøderne end for spørgeskemaundersøgelsen. Det er dog stadig en flot deltagelse, foreningerne har udvist i Helle Kommune. Fremmødet i de forskellige lokaliteter har derimod været meget varieret. Generelt ligger fremmødet i de enkelte sogne over gennemsnittet, men foreningerne i Agerbæk Sogn og på det kommunale niveau ligger bemærkelsesværdigt langt under gennemsnittet. Omvendt har deltagelsen i sognene Næsbjerg, V. Starup og Øse været stor. Selv om i alt 86 foreninger deltog i aftenmøderne, var det reelle antal fremmødte imidlertid på 100 mennesker, idet nogle af foreningerne blev repræsenteret med flere personer.

Variationen i fremmødet er også stor, når man kigger på foreningerne inddelt efter foreningstype, hvilket fremgår af tabel 4. Interessen er helt i top blandt "Borger- og sogneforeninger", hvor alle 7 foreninger er mødt frem. Omvendt har foreningstyperne "Beboerforening" og "Skolefritidsordning" ikke deltaget i aftenmødet. Andre foreningstyper med lav repræsentation er "Anden forening", "Antenneforening", "Erhvervsforening", "Fritidsundervisning", "Skole" samt "Vandværksforening". Det lave antal foreninger indenfor de forskellige foreningstyper gør naturligvis, at fremmødet beregnet i procent, skal analyseres med varsomhed.

Tabel 3. Antal indbudte og fremmødte foreninger til interviewrunden i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Indbudte	Fremmødte	Fremmødte i %
Agerbæk Sogn	17	6	35,3
Fåborg Sogn	12	7	58,3
Grimstrup Sogn	20	12	60,0
Næsbjerg Sogn	16	11	68,8
V. Starup Sogn	21	14	66,7
Øse Sogn	20	13	65,0
Årre Sogn	15	8	53,3
Kommunalt niveau	34	15	44,1
I alt	155	86	55,5

Tabel 4. Antal indbudte og fremmødte foreninger til interviewrunden i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Indbudte	Fremmødte	Fremmødte i %
Anden forening	6	2	33,3
Antenneforening	8	3	37,5
Beboerforening	1	0	0,0
Borger- og sogneforening	7	7	100,0
Børne- og ungdomsforening	8	4	50,0
Børnehave	7	4	57,1
Brugsforening	5	3	60,0
Erhvervsforening	3	1	33,3
Forsamlingshus	4	4	100,0
Fritidsundervisning	3	1	33,3
Historisk forening	8	7	87,5
Humanitær forening	1	1	100,0
Husholdningsforening	4	3	75,0
Idrætsforening	20	9	45,0
Jagtforening	6	3	50,0
Kirkelig forening	7	4	57,1
Kulturel forening	4	2	50,0
Menighedsråd	8	5	62,5
Miljø- og naturforening	1	1	100,0
Politisk forening	11	9	81,8
Skole	7	2	28,6
Skolefritidsordning	6	0	0,0
Spejdergruppe	6	4	66,7
Støtteforening	2	1	50,0
Vandværksforening	6	2	33,3
Ældreorganisation	6	4	66,7
I alt	155	86	55,5

Hvad man ikke kan se i tabel 4 er, at nogle foreninger, vi ikke havde kendskab til og dermed ikke havde inviteret, mødte frem til aftenmødet. På denne måde kan det konstateres, at informationen om vores tilstedeværelse i og interesse for Helle Kommune er blevet formidlet videre ud gennem foreningslivets forgreninger.

6. Foreningslivets omfang

Omfanget af foreningslivet kan være et udtryk for foreningslivets betydning. En måde at anskueliggøre omfanget på er ved at undersøge antallet af lokalt forankrede foreninger. Det er imidlertid ikke udelukkende antallet af foreninger, der kan vidne om dette. Foreningernes tyngde, herunder antal medlemmer i foreningerne, foreningernes størrelse, bevægelser i medlemstal og aktivitetsniveau i form af antal arrangementer, må ligeledes siges at spille en rolle. Analysen vil give et samlet kvantitativt indblik i foreningslivet i Helle Kommune.

For at undersøge om Helle Kommune har et højt antal lokalt forankrede foreninger, vil kommunens foreningsliv nedenfor blive søgt sammenlignet med foreningslivets udbredelse i andre områder af landet. Da der ikke er foretaget nogen landsdækkende registrering af foreningsaktivitet, er det ikke muligt systematisk at sammenligne antallet af foreninger i Helle med foreningstætheden i de øvrige danske kommuner. Der foreligger dog enkeltstående undersøgelser om foreninger, ligesom der for nogle kommuners vedkommende er udarbejdet forholdsvis komplette foreningsfortegnelser. Antallet af foreninger i Helle vil blive sammenlignet med disse fortegnelser for at få en del af svaret på, hvilken tyngde foreningslivet rent kvantitativt har.

Foreningstyper i undersøgelsen

De eksisterende undersøgelser af foreningstætheden har alle på forskellig vis medtaget nogle typer af foreninger og udeladt andre, hvilket medfører visse problemer i forhold til direkte at kunne sammenligne resultaterne. De foreninger og lignende sammenslutninger, vi som udgangspunkt har arbejdet med i denne undersøgelse, er:

- Andre foreninger
- Antenneforeninger
- Beboerforeninger
- Borger- og sogneforeninger
- Brugsforeninger
- Børne- og ungdomsforeninger
- Børnehaver
- Erhvervsforeninger
- Forsamlingshuse
- Fritidsundervisning
- Historiske foreninger
- Humanitære foreninger
- Husholdningsforeninger
- Idrætsforeninger
- Jagtforeninger
- Kirkelige foreninger
- Kulturelle foreninger
- Menighedsråd
- Miljø- og naturforeninger
- Politiske foreninger
- Skoler
- Skolefritidsordninger
- Spejdergrupper
- Støtteforeninger
- Vandværksforeninger
- Ældreorganisationer

Som det fremgår af listen, er der i undersøgelsen medtaget sammenslutninger, som ikke normalt betegnes foreninger. Det er eksempelvis tilfældet med menighedsrådene, børnehaverbestyrelserne og skolebestyrelserne. Disse er medtaget ud fra en formodning om, at de indgår på linie med de andre foreninger i formgivningen af den lokale udvikling, hvilket der da også de fleste steder er blevet givet udtryk for på aftenmøderne. Ved at medtage sammen-

slutninger, som ikke er foreninger, men derimod eksempelvis bestyrelser eller råd, er der skabt kontakt til en større del af de lokale ressourcepersoner, end der ellers ville have været.

Der arbejdes med i alt 155 foreninger og lignende sammenslutninger i Helle Kommune. Hvordan der er fundet frem til disse er omtalt i kapitel 5 "Metode". Her skal dog tilføjes, at vi undervejs er blevet bevidste om, at der er blevet udeladt enkelte foreninger og foreningstyper med sognetilknytning eller kommunal tilknytning. Det er eksempelvis tilfældet for andelskasser og visse støtteforeninger. Det er således vigtigt her at fremhæve, at det reelle antal foreninger og lignende sammenslutninger er højere end de 155, der i undersøgelsen er fundet frem til.

Antal indbyggere pr. forening i kommunen som helhed

De 155 foreninger i Helle Kommune skal ses i sammenhæng med antallet af borgere i kommunen. Der er 8.366 indbyggere i Helle²¹, hvilket betyder, at antal indbyggere pr. forening i kommunen er på 54. Hvorvidt 54 indbyggere pr. forening er udtryk for et højt eller et lavt antal foreninger, kan man til dels få et overblik over ved at sammenligne med nogle af fortegnelserne over foreningstætheden andre steder i landet.

Bjarne Ibsen er i rapporten "De lokale foreninger i Danmark" kommet frem til det resultat, at antallet af foreninger varierer i forhold til urbaniseringsniveauet. Der er således i de mindre landkommuner i Jylland cirka 65 indbyggere pr. forening, mens der i en storbykommune som Århus er cirka 200 indbyggere pr. forening.²² Ibsen har dog ikke medtaget de samme foreningstyper, som der opereres med i denne undersøgelse. Han har eksempelvis udeladt foreningstyper såsom "Brugsforening" og "Antenneforening", ligesom han heller ikke har inddraget foreningstyper som "Borger- og sogneforening", "Forsamlingshus" og "Menighedsråd" i sin undersøgelse. Det er derfor ikke muligt direkte at foretage sammenligninger mellem antal indbyggere pr. forening i Ibsens undersøgelse og denne undersøgelse. Med 54 indbyggere pr. forening i Helle Kommune er der imidlertid noget, der tyder på, at foreningstætheden, til trods for forskelle i opgørelsesmetoden, lægger sig forholdsvist tæt op af de 65 indbyggere pr. forening, som ifølge Ibsens undersøgelse er kendetegnende for mindre landkommuner i Jylland, og langt fra de 200 indbyggere pr. forening, som er kendetegnende for en storbykommune.

I undersøgelsen "Foreningslivet i Skanderborg" arbejder Simon Schøler og Lars Torpe med 172 foreninger i kommunen.²³ Med et indbyggertal i Skanderborg Kommune på omkring 21.000 giver dette en foreningstæthed på cirka 122 indbyggere pr. forening. Også her er der dog stor usikkerhed knyttet til at sammenligne med tallene for Helle Kommune, da der ligesom hos Ibsen er forskel på hvilke foreningstyper, der er medtaget. Men billedet af at foreningstætheden varierer i forhold til urbaniseringsniveauet holder stik. Det er også tilfældet, hvis en opgørelse over antallet af foreninger på Samsø inkluderes i sammenligningen. På Samsø bor der omkring 4.266 personer,²⁴ og der er ifølge Foreningsregistret i Samsø Hånd-

²¹ Kirkeministeriets sogneportal, www.sogn.dk. Indbyggertallet er fra 2001.

²² Ibsen, B. (1994). De lokale foreninger i Danmark. En sammenligning af fritids- og kulturforeningerne med de sociale, sygdomsbekæmpende og humanitære foreninger, side 16-17. Center for frivilligt socialt arbejde. Forskningsrapport.

²³ Schøler, S. & Torpe, L. (1999). Foreningerne i Skanderborg. Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning. Aalborg Universitet.

²⁴ Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2001. Indenrigsministeriet.

bogen 2002-03, 125 foreninger registreret.²⁵ Herudover er der ifølge Mostrup Kommuneinformation yderligere 13 sammenslutninger på øen (hovedsageligt menighedsråd og brugerbestyrelser), som har relevans for denne undersøgelse således, at det samlede antal foreninger på øen er på omkring 138.²⁶ Dette giver en foreningstæthed på cirka 31 indbyggere pr. forening.

Det generelle billede er altså, at foreningstætheden falder, når urbaniseringsgraden stiger. Antallet af foreninger pr. indbygger i Helle synes således, med forbehold for forskelle i foreningsopførelsesmetode, at være på niveau med andre landkommuner, mens det er højt, hvis det ses i forhold til kommuner med større byområder.

I det følgende vil det blive undersøgt, om det samme billede gør sig gældende, hvis man undersøger foreningstætheden på sogneniveau. Er der i Helle Kommune forholdsvis flere foreninger i de små sogne end i de store, eller er billedet anderledes, når man bevæger sig ned på dette niveau?

Antal indbyggere pr. forening i de forskellige sogne

Helle Kommune er opdelt i 7 sogne med følgende antal indbyggere:

Agerbæk Sogn	1.622 indbyggere
Fåborg Sogn	812 indbyggere
Grimstrup Sogn	1.416 indbyggere
Næsbjerg Sogn	1.022 indbyggere
V. Starup Sogn	1.161 indbyggere
Øse Sogn	1.469 indbyggere
Årre Sogn	<u>864 indbyggere</u>
I alt	8.366 indbyggere ²⁷

Fordelingen af de 155 foreninger mellem henholdsvis sogneniveau og det kommunale niveau er følgende:

Agerbæk Sogn	17 foreninger
Fåborg Sogn	12 foreninger
Grimstrup Sogn	20 foreninger
Næsbjerg Sogn	16 foreninger
V. Starup Sogn	21 foreninger
Øse Sogn	20 foreninger
Årre Sogn	15 foreninger
Kommunalt niveau	<u>34 foreninger</u>
I alt	155 foreninger

²⁵ Samsø Håndbogen 2002-03, side 59-64. Samsø Kommune.

²⁶ Mostrup Kommuneinformation, www.mostrup.dk.

²⁷ Kirkeministeriets sogneportal, www.sogn.dk. Indbyggertallet er fra 2001.

Foreningstætheden for de sogneafgrænsede foreninger ser således ud:

Agerbæk Sogn	95 indbyggere pr. forening
Fåborg Sogn	68 indbyggere pr. forening
Grimstrup Sogn	71 indbyggere pr. forening
Næsbjerg Sogn	64 indbyggere pr. forening
V. Starup	55 indbyggere pr. forening
Øse Sogn	73 indbyggere pr. forening
Årre Sogn	58 indbyggere pr. forening

Det er vigtigt at tilføje, at de 34 foreninger, som retter sig mod kommunalt niveau, ikke er medtaget i denne udregning. Tallene kan således udelukkende sige noget om foreningstætheden sognene imellem.

På baggrund af tallene synes urbaniseringsgraden at have indflydelse på foreningstætheden selv på sogneniveau. Resultatet kan tydeliggøres ved at rangordne både indbyggertallet og antal indbyggere pr. forening, hvor det største antal sættes lig 1 og det laveste antal sættes lig 7, hvilket vises i tabel 5.

Tabellen viser, at der med undtagelse af Fåborg Sogn og V. Starup Sogn er en klar overensstemmelse mellem stigende urbaniseringsgrad og faldende foreningstæthed. Ifølge dette har Fåborg Sogn for mange indbyggere pr. forening og V. Starup Sogn for få.

Resultatet skal dog tages med et vist forbehold. For det første er antallet af foreninger på sogneniveauet så lavt, at blot tilføjelsen af nogle enkelte foreninger vil kunne ændre billedet.²⁸ For det andet er sogneniveauet så lille et geografisk område at arbejde på, at der ikke umiddelbart vil opstå flere foreninger af samme type inden for sognet. Eksempelvis udløser det, at sognet har et indbyggertal på nogle hundrede ekstra end nabosognet ikke naturligt, at der dannes endnu en idrætsforening eller endnu en borgerforening.

Tabel 5. Sammenligning af urbaniseringsgrad og foreningstæthed for alle sogne i Helle Kommune

Lokalitet	Antal indbyggere	Antal indbyggere pr. forening
Agerbæk Sogn	1	1
Fåborg Sogn	7	4
Grimstrup Sogn	3	3
Næsbjerg Sogn	5	5
V. Starup Sogn	4	7
Øse Sogn	2	2
Årre Sogn	6	6

²⁸ Det kunne eksempelvis ske ved, at der i fordelingen af foreninger til de enkelte sogne er foretaget en fejlplacering af nogle foreninger.

Medlemstal

I dette afsnit vil der blive redegjort for antallet af foreningsmedlemmer, foreningernes størrelse samt bevægelserne i medlemstallet.

Antal medlemmer af foreninger

En opgørelse af medlemstallet i de forskellige foreninger, foretaget gennem oplysninger fra de 109 returnerede spørgeskemaer, tegner et billede af foreningslivets tyngde. Hvor mange medlemskaber, der indenfor de forskellige foreningstyper er registreret i Helle Kommune, kan ses i tabel 6.

Med 20.480 medlemmer af foreningerne og et indbyggertal på 8.366 svarer det til, at hver borger har 2,4 medlemskaber i foreningerne. Uden at skele til hvordan medlemskabet bruges, vurderer vi, at foreningslivet er omfattende i kommunen, især når man holder sig for øje, at de 2,4 medlemskaber pr. indbygger dækker alle borgere "fra vugge til grav". Da 13 af de 109 foreninger har undladt at besvare spørgsmålet vedrørende medlemstallet, er foreningsgraden på 2,4 medlemskaber pr. indbygger samtidig udtryk for et minimum.²⁹ Desuden eksisterer der for nogle foreningernes vedkommende en praksis, hvor et medlemskab dækker hele husstanden således, at foreningernes aktiviteter rent faktisk involverer flere, end der er registreret.

Som nævnt medtages der i undersøgelsen mange offentlige institutioner, som ikke i gængs forstand betragtes som foreninger. Det, at der i undersøgelsen gås længere end blot til de almindelige foreninger, vil naturligvis have en betydning for antallet af medlemmer og dermed antallet af medlemskaber for den enkelte borger. Til sammenligning vil foreningsgraden være 2,0 medlemskaber pr. indbygger, hvis "Børnehave", "Menighedsråd", "Skole" og "Skolefritidsordning" udelades. Selv med denne reduktion af medlemstallet er foreningsgraden stor, idet børnene fortsat tælles med.

Ved at sammenholde tallene i tabel 6 ses det, at det gennemsnitlige antal medlemmer pr. forening varierer meget foreningstyperne imellem. Der er dog enkelte foreningstyper, der skiller sig ud fra resten, idet de enten har et bemærkelsesværdigt højt eller lavt medlemstal. Blandt foreningstyper, der har et bemærkelsesværdigt højt medlemstal, kan nævnes "Menighedsråd" med gennemsnitlig 866,7 medlemmer pr. forening samt "Vandværksforening" med gennemsnitligt 540,8 medlemmer pr. forening. De to foreningstyper er dog svære at sammenligne med de øvrige foreningstyper, da medlemskab af et menighedsråd og et vandværk følger mere eller mindre naturligt af at bosætte sig i et område. Herefter kommer mere gængse foreningstyper som "Idrætsforening" med et gennemsnit på 474,5 medlemmer, "Brugsforening" med et gennemsnit på 393,7 medlemmer og så videre. Det gælder for foreningstypen "Borger- og sogneforening", at det gennemsnitlige antal medlemmer af en sådan forening i Helle Kommune er på 280,8 medlemmer. I den lave ende drejer det sig om foreningstypen "Anden forening", hvor den eneste forening, der medvirker i undersøgelsen, har oplyst, at den ingen medlemmer har, samt foreningstypen "Kirkelig forening", hvor hver af de foreninger, der er modtaget svar fra, i gennemsnit har 6,3 medlemmer.

²⁹ Manglende besvarelse fra 13 ud af 109 foreninger giver en svarprocent på 88,1.

Tabel 6. Antal medlemmer af foreninger i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Antal medlemmer	Besvarede	Blanke	Antal medlemmer pr. forening *
Anden forening	0	1	0	0,0
Antenneforening	571	3	0	190,3
Borger- og sogneforening	1.685	6	0	280,8
Brugsforening	1.181	3	0	393,7
Børne- og ungdomsforening	384	4	1	96,0
Børnehave	206	3	2	68,7
Erhvervsforening	130	2	0	65,0
Forsamlingshus	513	4	0	128,3
Fritidsundervisning	350	1	1	350,0
Historisk forening	1.088	8	0	136,0
Humanitær forening	98	1	0	98,0
Husholdningsforening	257	3	0	85,7
Idrætsforening	5.219	11	1	474,5
Jagtforening	327	4	0	81,8
Kirkelig forening	25	4	2	6,3
Kulturel forening	222	4	0	55,5
Menighedsråd	2.600	3	3	866,7
Miljø- og naturforening	200	1	0	200,0
Politisk forening	1.098	10	0	109,8
Skole	700	4	2	175,0
Skolefritidsordning	154	2	0	77,0
Spejdergruppe	348	5	0	69,6
Vandværksforening	2.163	4	0	540,8
Ældreorganisation	961	5	1	192,2
I alt	20.480	96	13	213,3

* Beregningen sker på baggrund af de foreninger, der besvarede spørgsmålet vedrørende medlemstallet.

Tabel 7. Antal medlemmer af foreninger og foreningsgrad i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Antal medlemmer	Besvarede	Blanke	Indbyggere	Antal medlemskaber pr. indbygger
Agerbæk Sogn	2.609	10	2	1.622	1,6
Fåborg Sogn	1.853	8	0	812	2,3
Grimstrup Sogn	1.316	11	4	1.416	0,9
Næsbjerg Sogn	2.268	11	0	1.022	2,2
V. Starup Sogn	2.918	14	3	1.161	2,5
Øse Sogn	2.867	14	0	1.469	2,0
Årre Sogn	2.059	8	2	864	2,4
Kommunalt niveau	4.590	20	2	*	*
I alt	20.480	96	13	8.366	2,4

* Det er ikke muligt at udregne foreningsgraden blandt de medlemmer, hvis forening er rettet mod kommunalt niveau.

Medlemstallet er også undersøgt indenfor hver lokalitet. Umiddelbart viser antallet af medlemmer indenfor de enkelte sogne intet andet end store variationer sognene imellem. Medlemstallene bliver derimod interessante, når de sammenholdes med sognenes indbyggertal, hvilket sker i tabel 7.

Da det ikke er muligt at udregne foreningsgraden på kommunalt niveau, kan foreningsgraden på 2,4 medlemskaber pr. indbygger i Helle Kommune ikke bruges som sammenligningsgrundlag i forhold til sogneniveauet, jævnfør tabel 7. Det betyder, at foreningsgraden er på 1,9 medlemskaber pr. indbygger i gennemsnit, når man fraregner medlemmerne af foreninger på kommunalt niveau og dermed udelukkende fokuserer på fordelingen af medlemskaber indenfor sognene. De sogne som har et større antal medlemskaber pr. indbygger end gennemsnittet er V. Starup, Årre, Fåborg, Næsbjerg og Øse. Under gennemsnittet befinder sognene Agerbæk og Grimstrup sig. Omfanget af foreningslivet varierer således mellem de forskellige sogne, hvis der ses på foreningsgraden. Men med 5 ud af 7 sogne over gennemsnittet på 1,9 medlemskaber pr. indbygger, må vi slutte, at foreningslivet er omfattende i størstedelen af Helle Kommune. Hvordan de resterende 4.590 medlemmer af de kommunalt orienterede foreninger er bosat i kommunen, har vi ingen viden om, men en skæv fordeling mellem sognene kan naturligvis rykke ovenstående fordeling.

At benytte foreningsgraden på sogneniveau som et udtryk for foreningernes omfang kan indebære en vis usikkerhed, da fremgangsmåden bygger på en antagelse om, at alle, der har medlemskaber i en sognespecifik forening, også er bosiddende samme sted. Vi har en formodning om, at denne antagelse i vid udstrækning holder stik, men er ikke på baggrund af resultaterne i stand til at dokumentere dette.

Foreningernes størrelse

En anden måde at anskueliggøre foreningslivets tyngde ved hjælp af medlemstallet er ved at opdele foreningerne efter størrelse. Dette kan ses af tabel 8, som opdeler foreningerne i tre grupper med henholdsvis mellem 0 og 50 medlemmer, mellem 51 og 150 medlemmer og over 150 medlemmer.

Som det fremgår af tabellen, er foreningslivet i Helle Kommune domineret af store foreninger. Det er således 38 foreninger svarende til 39,6 %, der har over 150 medlemmer, mens 37 foreninger og dermed 38,5 % har mellem 51 og 150 medlemmer. 21 foreninger, der udgør i alt 21,9 %, har mellem 0 og 50 medlemmer. Det fremgår ligeledes af tabellen, at der er tydelige variationer i foreningsstørrelsen både indenfor den enkelte foreningstype og foreningstyperne imellem.

Ses der på forskellene i foreningsstørrelsen mellem de forskellige foreningstyper, er der 9 foreningstyper, for hvilke det gælder, at et flertal af foreningerne har over 150 medlemmer. Det drejer sig om foreningstyperne "Antenneforening", "Borger- og sogneforening", "Brugsforening", "Fritidsundervisning", "Historisk forening", "Idrætsforening", "Menighedsråd", "Miljø- og naturforening" og "Vandværksforening". Der er 7 foreningstyper, hvor et flertal af foreningerne har fra 51 til 150 medlemmer, og det gælder således for foreningstyperne "Forsamlingshus", "Humanitær forening", "Husholdningsforening", "Jagtforening", "Politisk forening", "Spejdergruppe" og "Ældreorganisation". Desuden er der 4 foreningstyper, hvor et flertal af foreningerne har fra 0 til 50 medlemmer, og det drejer sig

om "Anden forening", "Børne- og ungdomsforening", "Børnehave" og "Kirkelig forening". For de resterende 4 foreningstyper omhandlende "Erhvervsforening", "Kulturel forening", "Skole" og "Skolefritidsordning" gælder det, at der er en ligelig fordeling mellem to af de tre kategorier.

Indenfor samme foreningstype fremgår det, at der også her er variationer i foreningsstørrelsen mellem de enkelte foreninger. Ved at sammenholde foreningernes fordeling efter størrelse med det gennemsnitlige antal medlemmer pr. forening (jævnfør tabel 6), vil man kunne se, om gennemsnittet dækker over store udsving i foreningsstørrelsen. For de fleste foreningstyper stemmer gennemsnittet overens med foreningsstørrelsen, men 2 foreningstyper skiller sig ud i denne sammenhæng. Der er tale om foreningstyperne "Børne- og ungdomsforening" samt "Ældreorganisation", og fælles for begge er, at nogle foreninger er så store, at de er i stand til at skævvride det gennemsnitlige antal medlemmer pr. forening. For foreningstypen "Idrætsforenings" vedkommende er det bemærkelsesværdigt, at til trods for at 2 ud af 9 foreninger har fra 51 til 150 medlemmer, er det samlede gennemsnit meget højt, hvilket vil sige, at de resterende foreninger er virkeligt store.

Tabel 8. Foreningernes størrelse i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Foreningsstørrelse				
	0-50	51-150	Over 150	Besvarede	Blanke
Anden forening	1	0	0	1	0
Antenneforening	0	1	2	3	0
Borger- og sogneforening	0	1	5	6	0
Brugsforening	0	0	3	3	0
Børne- og ungdomsforening	3	0	1	4	1
Børnehave	2	1	0	3	2
Erhvervsforening	1	1	0	2	0
Forsamlingshus	0	3	1	4	0
Fritidsundervisning	0	0	1	1	1
Historisk forening	1	3	4	8	0
Humanitær forening	0	1	0	1	0
Husholdningsforening	0	3	0	3	0
Idrætsforening	0	2	9	11	1
Jagtforening	0	4	0	4	0
Kirkelig forening	4	0	0	4	2
Kulturel forening	2	2	0	4	0
Menighedsråd	0	0	3	3	3
Miljø- og naturforening	0	0	1	1	0
Politisk forening	4	5	1	10	0
Skole	0	2	2	4	2
Skolefritidsordning	1	1	0	2	0
Spejdergruppe	2	3	0	5	0
Vandværksforening	0	0	4	4	0
Ældreorganisation	0	4	1	5	1
I alt	21	37	38	96	13

En opdeling af foreningerne efter størrelse er også foretaget indenfor hver lokalitet. Fordelingen ses i tabel 9.

Som det fremgår af tabellen, er der en jævn spredning af foreningernes størrelse indenfor de enkelte lokaliteter med nogle få undtagelser. Mest iøjnefaldende er Næsbjerg Sogn, som ingen foreninger har mellem 0 og 50 medlemmer. Samme linie findes i sognene Fåborg, Øse og Årre, der hver især kun har en enkelt lille forening.

Tabel 9. Foreningernes størrelse i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Foreningsstørrelse				
	0-50	51-150	Over 150	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	3	2	5	10	2
Fåborg Sogn	1	3	4	8	0
Grimstrup Sogn	4	4	3	11	4
Næsbjerg Sogn	0	6	5	11	0
V. Starup Sogn	4	5	5	14	3
Øse Sogn	1	8	5	14	0
Årre Sogn	1	4	3	8	2
Kommunalt niveau	7	5	8	20	2
I alt	21	37	38	96	13

Bevægelser i medlemstal

Den sidste måde foreningslivets tyngde anskueliggøres gennem medlemstallet, er ved at undersøge bevægelsen i medlemstallet i foreningerne. En opgørelse over udviklingen i medlemstallet indenfor de sidste 10 år findes i tabel 10.

Tabellen viser, at indenfor de sidste 10 år har 43 foreninger og dermed 50 % oplevet vækst i medlemstallet, mens 30 foreninger svarende til 34,9 % derimod har oplevet et fald i medlemstallet. For de resterende 13 foreninger, der udgør i alt 15,1 %, har medlemstallet været status quo. Der er således en overvægt af foreninger, der har oplevet en medlemstilgang, men der er ikke tale om nogen markant udvikling i hverken opadgående eller nedadgående retning, hvad angår medlemstallet samlet set.

Ser vi på fordelingen indenfor den enkelte foreningstype, er der også her variationer således, at nogle foreninger er gået frem medlemsmæssigt, mens andre er stagneret eller gået tilbage. Der er 12 foreningstyper, hvor flertallet af foreningerne har været i medlemsfremgang. Det er "Antenneforening", "Brugsforening", "Børnehave", "Fritidsundervisning", "Historisk forening", "Husholdningsforening", "Kulturel forening", "Politisk forening", "Skole", "Spejdergruppe", "Vandværksforening" og "Ældreforening". De 5 foreningstyper hvor flertallet har oplevet en medlemsnedgang er "Forsamlingshus", "Humanitær forening",

”Idrætsforening”, ”Kirkelig forening” og ”Miljø- og naturforening”. I 3 foreningstyper har et flertal haft en stagnation i medlemstallet, og det drejer sig om ”Børne- og ungdomsforening”, ”Jagtforening” og ”Menighedsråd”. I ”Borger- og sogneforening” og i ”Skolefritidsordning” er lige mange foreninger gået frem og tilbage, og i ”Erhvervsforening” er den ene registrerede forening gået tilbage, mens den anden er stagneret. ”Anden forening” har ingen medlemsvariationer, idet foreningen ingen medlemmer har.

Hvor mange medlemmer disse bevægelser i medlemstal indeholder vides ikke. Derfor er der ingen garanti for, at billedet af bevægelser i medlemstal mellem foreningstyperne og indenfor den enkelte foreningstype holder stik, hvis der kunne sættes absolutte tal på. Resultatet bør således tages med et vist forbehold.

Tabel 10. Foreningernes bevægelser i medlemstal gennem 10 år i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Medlemstal				
	Medlemsvækst	Medlemsfald	Medlemsstagnation	Besvarede	Blanke
Anden forening	0	0	0	0	1
Antenneforening	3	0	0	3	0
Borger- og sogneforening	3	3	0	6	0
Brugsforening	2	1	0	3	0
Børne- og ungdomsforening	0	1	2	3	2
Børnehave	3	0	0	3	2
Erhvervsforening	0	1	1	2	0
Forsamlingshus	0	3	1	4	0
Fritidsundervisning	1	0	0	1	1
Historisk forening	4	2	0	6	2
Humanitær forening	0	1	0	1	0
Husholdningsforening	2	1	0	3	0
Idrætsforening	3	6	2	11	1
Jagtforening	1	1	2	4	0
Kirkelig forening	0	2	1	3	3
Kulturel forening	2	1	1	4	0
Menighedsråd	0	0	2	2	4
Miljø- og naturforening	0	1	0	1	0
Politisk forening	6	4	0	10	0
Skole	1	0	0	1	5
Skolefritidsordning	1	1	0	2	0
Spejdergruppe	3	1	0	4	1
Vandværksforening	4	0	0	4	0
Ældreorganisation	4	0	1	5	1
I alt	43	30	13	86	23

En opgørelse over foreningernes bevægelser i medlemstal er også foretaget indenfor hver lokalitet, hvilket fremgår af tabel 11.

På baggrund af den samlede bevægelse i medlemstal omtalt i tabel 10, burde alle lokaliteterne have flere foreninger, der gennem de sidste 10 år har oplevet en medlemsvækst snarere end en stagnation eller et fald i medlemstallet. For størstedelens vedkommende er dette også tilfældet, men der er nogle få sogne, der skiller sig ud. Fåborg oplever som det eneste sogn, at flere foreninger mister medlemmer end det modsatte. For sognene Grimstrup og Næsbjerg tyder de samlede bevægelser i medlemstal på en stagnation i medlemstallet gennem de sidste 10 år. Agerbæk gør sig også bemærket ved, at 7 ud af 8 foreninger har oplevet en vækst i medlemstallet. Igen skal resultatet tages med forbehold, idet der intet kendskab er til det absolutte antal medlemmer i bevægelserne i medlemstallet.

Tabel 11. Foreningernes bevægelser i medlemstal gennem 10 år i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Medlemstal				
	Vækst i medlemstal	Fald i medlemstal	Stagnation i medlemstal	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	7	1	0	8	4
Fåborg Sogn	2	4	2	8	0
Grimstrup Sogn	4	3	2	9	6
Næsbjerg Sogn	4	4	2	10	1
V. Starup Sogn	6	4	2	12	5
Øse Sogn	7	5	1	13	1
Årre Sogn	5	3	1	9	1
Kommunalt niveau	8	6	3	17	5
I alt	43	30	13	86	23

Aktivitetsniveau

Foruden foreningernes medlemstal kan en opgørelse over foreningernes aktivitetsniveau ligeledes være med til at tegne et billede af foreningslivets betydning. Tabel 12 viser, hvor mange arrangementer foreningerne i Helle Kommune afholder på årsbasis.

Som det fremgår af tabellen, er der registreret afholdelse af 1.309 arrangementer på årsbasis. Det svarer til, at hver forening afholder 14,7 arrangementer om året, hvilket tyder på et højt aktivitetsniveau. Da der ikke er mulighed for at sammenligne med andre undersøgelser, kan vi dog ikke understøtte denne vurdering.

Som det ses, er der meget store forskelle i antallet af arrangementer mellem foreningstyperne. Flest arrangementer afholder i nævnt rækkefølge foreningstyperne "Forsamlingshus", "Spejdergruppe", "Idrætsforening", "Menighedsråd" og "Kirkelig forening". "Antenneforening" og "Vandværksforening" er nogle af de foreningstyper, der afholder færrest arrangementer.

For at få et mere tydeligt billede af foreningernes aktivitetsniveau, er antal arrangementer for den enkelte forening indenfor foreningstypen blevet opgjort. Efter denne udregning ses det, at størstedelen af foreningerne har et aktivitetsniveau, der ligger under gennemsnittet på de 14,7 arrangementer på årsbasis. Der er dog enkelte foreningstyper som stadig har et meget højt aktivitetsniveau. Flest arrangementer afholder i nævnt rækkefølge ”Spejdergruppe”, ”Forsamlingshus” og ”Menighedsråd”. Aktivitetsniveauet i ”Kirkelig forening” og ”Idrætsforening” ligger stadig over gennemsnittet, men niveauet er ikke længere så omfattende, når det ansues på denne måde.

Optegnelsen er tydeligvis forbundet med usikkerheder, da det har været op til foreningerne selv at vurdere, hvornår der er tale om et arrangement, hvilket eksempelvis de 253 arrangementer hos bare 3 spejdergrupper kan vidne om. Et andet forbehold er, at antallet af arrangementer kan være sat for højt. Dette kan forekomme ved, at et enkelt arrangement er gennemført i et samarbejde mellem flere foreninger, og at disse foreninger efterfølgende alle medregner samme arrangement i hver deres spørgeskema.

Tabel 12. Foreningernes egne arrangementer i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Antal egne arrangementer	Besvarede	Blanke	Antal arrangementer pr. forening *
Anden forening	4	1	0	4,0
Antenneforening	1	2	1	0,5
Borger- og sogneforening	36	5	1	7,2
Brugsforening	4	3	0	1,3
Børne- og ungdomsforening	28	3	2	9,3
Børnehave	22	5	0	4,4
Erhvervsforening	9	2	0	4,5
Forsamlingshus	255	4	0	63,8
Fritidsundervisning	27	2	0	13,5
Historisk forening	23	8	0	2,9
Humanitær forening	6	1	0	6,0
Husholdningsforening	14	2	1	7,0
Idrætsforening	173	10	2	17,3
Jagtforening	38	4	0	9,5
Kirkelig forening	137	5	1	27,4
Kulturel forening	8	4	0	2,0
Menighedsråd	160	3	3	53,3
Miljø- og naturforening	5	1	0	5,0
Politisk forening	40	9	1	4,4
Skole	22	4	2	5,5
Skolefritidsordning	2	1	1	2,0
Spejdergruppe	253	3	2	84,3
Vandværksforening	3	3	1	1,0
Ældreorganisation	39	4	2	9,8
I alt	1.309	89	20	14,7

* Beregningen sker på baggrund af de foreninger, der besvarede spørgsmålet vedrørende egne arrangementer.

Opgørelsen over foreningernes aktivitetsniveau foreligger også indenfor de enkelte lokaliteter, hvilket ses i tabel 13.

Når antallet af arrangementer på årsbasis opgøres på sogneniveau og kommunalt niveau, kan det ses, at et flertal, nemlig 268 ud af de 1.306 bliver afholdt i Agerbæk Sogn. Denne dominans i antal arrangementer understøttes af, at der også afholdes flest arrangementer pr. forening i Agerbæk sammenholdt med de andre lokaliteter. De øvrige sogne spænder mellem 198 afholdte arrangementer i Grimstrup Sogn til 113 arrangementer i Øse Sogn. Næstefter Øse Sogn er det kommunale niveau det sted, der er færrest arrangementer registreret. På det kommunale niveau bliver der således afholdt 136 arrangementer på årsbasis. Dette peger i retning af, at der er en forskel i aktivitetsniveau mellem sognene og det kommunale niveau, med det kommunale niveau som et sted, hvor der ikke bliver afholdt helt så mange arrangementer, som det er tilfældet ude i sognene.

En opgørelse i absolutte tal giver naturligvis et billede af, hvor stor aktivitet der er i sognene, men viser ikke direkte, hvor aktive de enkelte foreninger er i de pågældende sogne. Ved at se på antal arrangementer pr. forening er det som før nævnt Agerbæk Sogn, som er mest aktiv. Herefter følger i rækkefølge efter aktivitetsniveau sognene Næsbjerg, Grimstrup og Fåborg, der alle ligger over gennemsnittet på 14,7 arrangementer pr. forening og Årre, Øse, V. Starup og til sidst det kommunale niveau, der alle ligger under gennemsnittet. Anskuet på denne måde, ses det tydeligt, at det kommunale niveau ikke er nær så aktivt i forhold til antal arrangementer, som sognene er.

Tabel 13. Foreningernes egne arrangementer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Antal egne arrangementer	Besvarede	Blanke	Antal arrangementer pr. forening *
Agerbæk Sogn	268	8	4	33,5
Fåborg Sogn	137	8	0	17,1
Grimstrup Sogn	198	11	4	18,0
Næsbjerg Sogn	177	8	3	22,1
V. Starup Sogn	137	16	1	8,6
Øse Sogn	113	10	4	11,3
Årre Sogn	143	10	0	14,3
Kommunalt niveau	136	18	4	7,6
I alt	1.309	89	20	14,7

* Beregningen sker på baggrund af de foreninger, der besvarede spørgsmålet vedrørende egne arrangementer.

Opsummering

Hensigten med dette kapitel har været kvantitativt at belyse omfanget af foreningslivet i Helle Kommune. De 155 foreninger og lignende sammenslutninger, der er fundet frem til, peger i retning af, at kommunen minder om andre landkommuner, hvad angår for-

eningstæthed. I Helle er der således registreret 54 indbyggere pr. forening. Sammenlignes der med kommuner med et højere indbyggertal, har Helle Kommune dog en højere foreningstæthed end disse kommuner, hvilket kan være et tegn på, at foreningslivet har en større betydning i de små kommuner end i de store. Dette billede gentager sig indenfor kommunens grænser mellem sognene, hvor der er færre indbyggere pr. forening i de små sogne end i de store. Her er tallene dog så små og geografien så lille, at resultatet skal tages med forbehold.

Udover antallet af foreninger i kommunen vidner medlemstallene i foreningerne om, at en stor del af kommunens befolkning er involveret i foreningslivet. Der er gennem undersøgelsen registreret 20.480 medlemskaber af de 109 foreninger og lignende sammenslutninger, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, hvilket giver en gennemsnitlig foreningsgrad på 2,4 medlemskaber pr. indbygger. Foreningsgraden varierer meget mellem sognene, men da foreningsgraden er over gennemsnittet i 5 ud af 7 sogne, må vi slutte, at foreningslivet er omfattende i størstedelen af Helle Kommune. Foreningslivet i Helle er præget af medlems-tunge foreninger. Der er således omkring hele 40 % af foreningerne, som har over 150 medlemmer, mens omkring 80 % af foreningerne har fra 51 medlemmer og op. Gennem de sidste 10 år har foreningslivet ikke oplevet nogen markant udvikling, hvad angår medlemstallet. Der er dog en overvægt af foreninger, der indenfor de seneste 10 år har oplevet en stigning i medlemstallet, og denne udvikling ses i de fleste sogne. Et enkelt sogn har dog oplevet en medlemsnedgang i foreningslivet, og 2 sogne har et stagnerende medlemstal. Da vi ikke kender bevægelserne i medlemstallet i absolutte antal medlemmer, er det meget usikkert at drage konklusioner på denne baggrund.

Med hensyn til aktivitetsniveauet i foreningerne, er der registreret 1.309 arrangementer på årsbasis, hvilket bevirker, at hver forening i Helle afholder 14,7 arrangementer om året. Dette niveau vurderer vi som værende højt, men vi har intet sammenligningsgrundlag. Der er dog store forskelle foreningstyperne imellem. Størstedelen af foreningerne har et aktivitetsniveau, der ligger under gennemsnittet, mens der er nogle enkelte foreningstyper, der har et virkelig højt antal aktiviteter pr. forening registreret. Det drejer sig om foreningstyperne "Spejdergruppe", "Forsamlingshus" og "Menighedsråd". Opgøres foreningernes aktivitetsniveau på sogneniveau og kommunalt niveau fremgår det tydeligt, at foreningerne på kommunalt niveau ikke er så aktive, som foreningerne på sogneniveau.

7. Foreningernes formål og faktiske aktiviteter

Der er ingen tvivl om, at foreningslivet er omfattende i Helle Kommune. Et omfattende foreningsliv behøver imidlertid ikke betyde, at foreningslivet spiller en stor rolle i området, da det endnu ikke er blevet undersøgt, hvad foreningerne beskæftiger sig med. Hensigten med dette kapitel er at komme nærmere svaret på, hvilken betydning foreningslivet har i Helle.

Den videre analyse vil vedrøre foreningernes formål og faktiske aktiviteter for derved at få indblik i, hvad foreningerne arbejder med, herunder hvilken del af samfundslivet i kommunen, foreningslivet er engageret i. Hvad en sådan analyse giver en vejledning om er, hvilken betydning foreningerne har i en udviklingsammenhæng direkte såvel som indirekte.

Kapitlet vil have en struktur, der betyder, at analysen ikke vil blive gennemført ved en sogneinddeling, men derimod udelukkende med fokus på foreningstyper. Informationerne vil blive hentet fra foreningernes vedtægter og fra spørgeskemaerne. Det bevirker, at de yderligere informationer, der er opnået gennem aftenmøderne, ikke vil blive medtaget i denne gennemgang. De vil derimod blive behandlet i kapitel 11 "Foreningslivets grad af udviklingsorientering", og det interessante i denne sammenhæng er de forskellige informationer, der er opnået gennem henholdsvis spørgeskemaundersøgelsen og interviewrunden.

Centralt for kapitlet er definitionerne for direkte og indirekte udviklingsaktivitet og herunder definitionerne for foreningernes formål og faktiske aktiviteter. De findes beskrevet i kapitel 4 "Problemformulering", men kort opsummeret anvendes kategorierne således:

- Under direkte udvikling hører de funktionelle, stedpolitiske samt idépolitiske formål og aktiviteter
- Under indirekte udvikling hører de kulturelle og sociale, sportslige samt religiøse formål og aktiviteter

I relation til en kategorisering er der en væsentlig forskel mellem foreningernes formål og aktiviteter. Formålet udtrykker et bevidst valg og en intention med foreningernes virke. Da der ikke nødvendigvis vil være overensstemmelse mellem foreningernes nedskrevne formål og deres faktiske aktiviteter, kan man ikke tage for givet, at aktiviteterne afspejler foreningernes formål. Ydermere fremgår det ikke særskilt af undersøgelsens resultater, hvilken intention der ligger til grund for foreningens aktiviteter. Når aktiviteterne i det følgende bliver kategoriseret, vil de derfor blive placeret i den kategori, hvor effekten af aktiviteten kan relateres til, også selv om dette ikke afspejler foreningernes formål.

Foreningernes formål og faktiske aktiviteter

De forskellige foreningstypers formål og faktiske aktiviteter vil her blive analyseret, udmundende i en skematisk oversigt over hvilke af de 6 ovenstående grupperinger, foreningstyperne kan kategoriseres under. Den skematiske oversigt vil blive præsenteret for henholdsvis foreningernes formål og deres aktiviteter. Foreningstyperne vil blive præsenteret i alfabetisk rækkefølge.

- Anden forening

Den første foreningstype, der her skal omtales, er foreningstypen anden forening, hvor der er modtaget spørgeskema fra foreningen Fed Fredag. Denne forenings formål er: *"At aktivere børn og unge, som ikke nødvendigvis er medlem af en idrætsforening eller andet"*,³⁰ og foreningens aktiviteter er sportsaktiviteter, spejderaktiviteter og lignende aktive ting, samt oplevelser.³¹ Foreningen er således både, hvad angår formål og faktiske aktiviteter, kulturel og social samt sportslig.

- Antenneforening

Indenfor foreningstypen antenneforening har knap halvdelen af foreningerne deltaget i både undersøgelsens spørgeskema- og interviewdel. Antenneforeningerne har som deres formål: *"At udsende fjernsyns- og radiosignaler til alle medlemmer"*³² og som hovedaktivitet at sælge tilslutninger til byens borgere.³³ Der er altså tale om en foreningstype med et funktionelt formål og med funktionelle aktiviteter.

- Borger- og sogneforening

Borger- og sogneforeningerne har været repræsenteret på aftenmøderne i alle sognene, ligesom næsten alle indenfor denne foreningstype har udfyldt spørgeskemaet. De indsamlede informationer giver på den måde et dækkende billede af denne type foreninger, som er meget identiske, når man udelukkende ser på formålsparagrafferne. En typisk formålsparagraf for foreningstypen er at finde i vedtægterne for Starup Sogns Borgerforening. Foreningens formål lyder: *"Foreningens formål er at varetage de interesser, der måtte være for Starup sogns borgere, dels til offentlige myndigheder og dels ved afholdelse af selskabelige sammenkomster i sognet"*.³⁴ Der er altså tale om en foreningstype, der på samme tid varetager formål af kulturel og social samt stedpolitisk karakter. Hvis man ser på hvilke hovedaktiviteter, borger- og sogneforeningerne er involveret i, er det typiske billede, at det drejer sig om områder af selskabelig og kulturel/social karakter som byfest, fastelavnsfest, Sankthans aften, juletræsfest, men også om opgaver af mere funktionel karakter som snerydning og julebelysning. Desuden vidner aktiviteterne om, at borger- og sogneforeningerne er engagerede i stedpolitiske opgaver. Det gælder eksempelvis afholdelse af borgermøder om blandt andet vejsanering, trafik og bymiljø, afholdelse af vælgermøder, udgivelse af borgerblad samt varetagelse af kontakt til offentlige myndigheder.

- Brugsforening

Lidt over halvdelen af de registrerede brugsforeninger har deltaget i undersøgelsen. Hvad angår denne type forening, så er deres formål, at: *"skaffe medlemmerne de bedst mulige varer til de lavest mulige priser samt optage andre opgaver af økonomisk og almennyttig art til gavn for forbrugerne"*.³⁵ Brugsforeningernes aktiviteter består i at sælge dagligvarer.³⁶ Altså en funktionel foreningstype både hvad angår formål og aktiviteter.

³⁰ Spørgeskema. Fed Fredag.

³¹ Ibid.

³² Spørgeskema. Vestervang Antenneforening.

³³ Ibid.

³⁴ Vedtægter for Starup Sogns Borgerforening (1999), §2.

³⁵ Vedtægter for Agerbæk Brugsforening (1997), §3.1.

³⁶ Spørgeskema. Øse Brugsforening, Agerbæk Brugsforening og Daglibrugsen Næsbjerg.

- Børne- og ungdomsforening

Foreningstypen børne- ungdomsforening dækker over både 4H-foreninger, en lokal ungdomsklub, en kommunal ungdomsskole og en kommunal paraply for spejderorganisationerne.³⁷

Med hensyn til 4H-foreninger, som antalmæssigt dominerer foreningstypen, så skriver en repræsentant, at foreningens formål er: *"At give børn og unge et godt forhold til dyr og natur, samt samarbejde og glæde ved at udføre et stykke praktisk arbejde"*.³⁸ Aktiviteterne for foreningstypen er vejledning af børn og unge i pasning af dyr, have, husholdning, håndarbejde, natur og fællesaktiviteter.³⁹

Hvad angår Starup Ungdomsklub, så har den som formål: *"At give ungdommen i Starup mulighed for at mødes og have det sjovt, hvor det bygger på de unges præmisser og ansvar, men med voksnes råd og vejledning"*.⁴⁰ Foreningens hovedaktiviteter er at afholde samvær en gang om ugen i vinterhalvåret med eksempelvis ture i bowlinghal, svømmehal, biograf, teater og hytteture.⁴¹

Helle Kommunale Ungdomsskole, som også er rubriceret under foreningstypen børne- og ungdomsforeninger, har som sit formål, at: *"Give unge mulighed for at fæstne og uddybe deres kundskaber, give dem forståelse af og dygtiggøre dem til samfundslivet og bidrage til at give deres tilværelse forøget indhold, samt udvikle deres interesse for og evner til aktiv medvirken i et demokratisk samfund"*.⁴² Ungdomsskolens aktiviteter består af en række forskellige fritidstilbud (undtaget sportsaktiviteter), almen undervisning, prøveforberedende undervisning, specialundervisning, undervisning tilrettelagt for unge indvandrere i dansk sprog og danske samfundsforhold.⁴³

For både 4H-foreninger, ungdomsklubben og ungdomsskolen falder formålet ind under det kulturelle og sociale, da det vedrører enten samspillet mellem mennesker eller noget åndeligt eller intellektuelt. Det samme er tilfældet for aktiviteterne.

Den sidste forening under denne foreningstype, som har deltaget i undersøgelsen er Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd, som har til formål: *"At fremme samarbejde mellem tilsluttende organisationer"*.⁴⁴ Foreningens hovedaktivitet er at følge udviklingen i kommunen, så de tilsluttende organisationer, hovedsageligt bestående af spejderorganisationer, er orienteret om relevant lovgivning.⁴⁵ Foreningen skiller sig ud fra de øvrige foreninger i foreningstypen ved i højere grad at have en koordinerende funktion dog stadig indenfor det kulturelle og sociale område.

³⁷ Den kommunale paraply for spejderorganisationerne, Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd, er fra starten ved udarbejdelsen af foreningslisten blevet fejlplaceret, og burde have været rubriceret under foreningstypen spejdergruppe.

³⁸ Vedtægter for Fåborg – Årre – Agerbæk 4H (1997), §2.

³⁹ Spørgeskema. Fåborg – Årre – Agerbæk 4H.

⁴⁰ Vedtægter for Starup Ungdomsklub, §1.

⁴¹ Spørgeskema. Starup Ungdomsklub.

⁴² Spørgeskema. Helle Kommunale Ungdomsskole.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Spørgeskema. Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd.

⁴⁵ Ibid.

- Børnehave

Børnehavestyrelser, som ikke er foreninger, men brugerbestyrelser, er inddraget i undersøgelsen, og denne foreningstypes formål er beskrevet i styrelsesvedtægten for Helle Kommunes kommunale børnehaver. Her står, at: *"Det er forældrebestyrelsens opgave at varetage styrelsen af børnehaven inden for de mål og rammer, der er fastlagt af kommunalbestyrelsen"*.⁴⁶ Børnehavestyrelsernes aktiviteter består ifølge spørgeskemaerne i at varetage børnepasningen. Man kan tale om et offentligt funktionelt formål og offentlige funktionelle aktiviteter.

- Erhvervsforening

Under foreningstypen erhvervsforening har Helle Turist- og Erhvervsråd og Nordenskov Erhvervsforening deltaget i undersøgelsen. Helle Turist- og Erhvervsråd har som formål: *"At fremme borgernes, herunder specielt erhvervslivets interesser i Helle Kommune"*.⁴⁷ Foreningens hovedaktiviteter er 1-2 gange om året at indkalde til møde mellem borger- og sogneforeninger og erhvervsudvalg i kommunen, at deltage aktivt i forberedelse og afholdelse af Helle messen, at invitere på virksomhedsbesøg og at afholde et årligt møde med kommunens økonomiudvalg.⁴⁸

Nordenskov Erhvervsforening har til formål: *"At virke til fremme for erhvervslivet i Nordenskov by og opland. At tilvejebringe sammenhold mellem medlemmerne og varetage deres fælles interesser og rettigheder. At virke til fremme for borgernes trivsel i Nordenskov i samarbejde med de øvrige foreninger"*.⁴⁹ Foreningen beskæftiger sig i sine aktiviteter med nye tiltag i byen og med at markedsføre Nordenskov udadtil.⁵⁰

Både Nordenskov Erhvervsforening og Helle Turist- og Erhvervsråd er i sine formål og aktiviteter stedpolitiske, da de beskæftiger sig med udviklingen af et område. Foreningerne har dog hvert sit geografiske fokus. Erhvervsforeningen har Nordenskov by og opland som sit virkeområde, mens Turist- og Erhvervsrådet dækker hele kommunen.

- Forsamlingshus

For forsamlingshusforeninger er et typisk formål følgende: *"At holde forsamlingshuset i en sådan stand, at det stedse er et godt og hyggeligt samlingssted til foredrag, møder, selskabelige sammenkomster og lignende"*.⁵¹ Med hensyn til aktiviteter beskæftiger denne foreningstype sig med at udleje lokaler til fester og lignende, at få en god økonomi for huset, at vedligeholde bygningerne og at afholde bankospil, fastelavns – og juletræsfest samt julemarked.⁵² Der er altså tale om et kulturelt og socialt samt funktionelt formål og det samme er tilfældet for aktiviteterne.

- Fritidsundervisning

Foreningstypen fritidsundervisning dækker over henholdsvis L.O.F (Liberal Oplysningsforbund) og Starup Aftenhøjskole. Starup Aftenhøjskole har som sit formål at afholde: *"Gan-*

⁴⁶ Styrelsesvedtægt for Helle Kommunes Kommunale Børnehaver (2001), §2.

⁴⁷ Vedtægter for Helle Turist- og Erhvervsråd (1998), §1.

⁴⁸ Spørgeskema. Helle Turist- og Erhvervsråd.

⁴⁹ Vedtægter for Nordenskov Erhvervsforening (1995), §3.

⁵⁰ Spørgeskema. Nordenskov Erhvervsforening.

⁵¹ Vedtægter for Rousthøje Forsamlingshus (1994), §2.

⁵² Spørgeskema. Nordenskov Forsamlingshus, Næsbjerg Forsamlingshus, Andelselskabet Grimstrup Forsamlingshus og Rousthøje Forsamlingshus.

ske almindelige hyggeaftener”,⁵³ og nogle af foreningens aktiviteter er arrangementer med rejsebeskrivelser, oplæsning og sangaftener.⁵⁴

L.O.F. har til formål: ”At virke for folkeoplysningens fremme, herunder at etablere voksenundervisning under gældende love”.⁵⁵ Foreningens aktiviteter omhandler blandt andet kurser og musikundervisning samt seniorhøjskole.⁵⁶

Både Starup aftenshøjskole og L.O.F. kan placeres under det kulturelle og sociale, hvad angår formål og aktiviteter.

- Historisk forening

En meget repræsenteret foreningstype er de historiske foreninger. Disse findes lokalt i sognene, ligesom der eksisterer en kommunal sammenslutning i Fællesudvalget for Arkiver i Helle Kommune. Den Lokalhistoriske Forening for Fåborg og Omegn arbejder ud fra et formål om: ”...at udbrede kendskabet til de kulturhistoriske værdier i sognet og virke for udbygning af samarbejdet med enkeltpersoner, foreninger, virksomheder og institutioner gennem kulturelle aktiviteter og derved øge interessen for det lokalhistoriske arkiv og dets arbejde”.⁵⁷ Ligesom ved de to ovenstående foreningstyper er der en stor grad af ensartethed i foreningernes formålsparagraffer. Der er således tale om en foreningstype med et klart kulturelt og socialt formål. Aktiviteterne, der foregår i den lokalhistoriske forening, består for en stor del i at drive det lokalhistoriske arkiv. Arkivet i Fåborg har følgende formål: ”...at indsamle, registrere og bevare arkivalier, billeder, billed- og lydoptagelser og andre data uanset medium af ikke statslig proveniens med tilknytning til Fåborg og omegns borgere, foreninger, virksomheder og institutioner i fortid og nutid, og stille det indsamlede til rådighed for offentligheden efter gældende regler for tilgængelighed”.⁵⁸ En foreningsrepræsentant fra V. Starup udtrykker det med andre ord i spørgeskemaet, idet vedkommende skriver, at: ”Vi samler i nutiden for fremtiden”.⁵⁹ Udover at drive arkivet arrangeres der enkelte steder sommerudflugter, foredrag og udstillinger. Aktiviteterne synes alt i alt for de lokalhistoriske foreninger i udpræget grad at stemme overens med foreningernes formål, det vil sige at være kulturelle og sociale.

- Humanitær forening

En enkelt humanitær forening har deltaget i undersøgelsen. Det drejer sig om Røde Kors, Helle Afd., som har følgende formål: ”At hindre og lindre menneskelig nød, hvor den findes”.⁶⁰ Foreningens hovedaktiviteter er besøgstjeneste, nørklere, landsindsamling og tombola.⁶¹ Der er tale om en foreningstype med et kulturelt og socialt formål og kulturelle og sociale aktiviteter.

- Husholdningsforening

Der er også enkelte husholdningsforeninger med i undersøgelsen. En formålsparagraf for denne type forening lyder: ”Foreningens formål er, at virke for dygtiggørelse af kvinder og mænd

⁵³ Spørgeskema. Starup Aftenhøjskole.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Spørgeskema. L.O.F.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Vedtægter for Fåborg og Omegns Lokalhistoriske Forening (1990), §1.

⁵⁸ Vedtægter for Fåborg og Omegns Lokalhistoriske Forening (1990), §2.

⁵⁹ Spørgeskema. V. Starup Lokalhistoriske Forening

⁶⁰ Spørgeskema. Røde Kors' Helle afdeling.

⁶¹ Ibid.

til at udfylde deres plads i samfundet".⁶² Hvad angår aktiviteter, så beskæftiger husholdningsforeningerne sig med kurser, foredrag, udflugter og lignende indenfor emner som eksempelvis mad, blomster, knipling, edb og yoga.⁶³ Der er altså tale om en foreningstype med et kulturelt og socialt formål og kulturelle og sociale aktiviteter.

- Idrætsforening

Alle 7 sognes idrætsforeninger har afleveret spørgeskemaer og deltaget i aftenmøderne, og denne foreningstype er således ligesom borger- og sogneforeningerne og de historiske foreninger talstærkt repræsenteret i undersøgelsen. Herudover har flere kommunale idrætsforeninger deltaget.

De lokale sognetilknyttede idrætsforeningers formålsparagraffer vidner om, at foreningstypen udover at beskæftige sig med idræt også har et kulturelt og socialt formål. Den mest omfattende formålsparagraf er at finde i vedtægterne for Årre Boldklub og lyder således: *"Det er foreningens formål at fremme det frie og folkelige ungdomsarbejde og derved medvirke til at tilbyde gode og sunde fritidsbeskæftigelser. Foreningen vil gerne opnå gode resultater, men det må ikke ske på bekostning af det "sociale liv", da det vægtes meget højt i foreningen".*⁶⁴ Den sociale dimension ved sporten prioriteres altså i Årre over resultaterne. Det sociale og kulturelle vægtes også højt ved de øvrige 6 lokale idrætsforeninger, der i deres formålsparagraffer taler om at fremme den folkelige oplysning,⁶⁵ skabe et godt samarbejde mellem de unge⁶⁶ og at skabe glæde ved samværet på tværs af evner, ambitioner og køn.⁶⁷ Selvom foreningerne samtidig har til formål at fremme de forskellige sportsgrene, synes den sociale og kulturelle dimension for denne type foreninger at være lige så central. Med hensyn til hvilke aktiviteter de lokale idrætsforeninger er engageret i, så drejer det sig om en lang række sportslige aktiviteter som fodbold, håndbold, gymnastik, volleyball, badminton, bordtennis, kroket, tennis, ridning, bob, petanque og hockey. Herudover er foreningerne naturligt involveret i sports- og byfester, og nogle foreninger udgiver et lokalt informationsblad og arrangerer banko. Hvad angår idrætsforeningerne i Nordenskov og Agerbæk, så er de arrangører af en forholdsvis stor årlig Owen Luft koncert, der ligesom banko og sportsfest er en pengegivende aktivitet. Der er altså tale om en foreningstype med et sportsligt samt kulturelt og socialt formål, og en foreningstype der er engageret i sportslige, kulturelle og sociale, funktionelle (på grund af det pengeskabende)⁶⁸ og stedpolitiske (eksempelvis på grund af bladudgivelse) aktiviteter.

Udover de lokale idrætsforeninger har vi fra kommunale foreninger modtaget spørgeskema fra Helle Håndbold, Helle Skytteforening, Helle Idræts Samvirke,⁶⁹ Helle Svømmeklub og

⁶² Vedtægter for Næsbjerg Husholdningsforening (1997), §2.

⁶³ Spørgeskema. Næsbjerg Husholdningsforening.

⁶⁴ Vedtægter for Årre Boldklub (1991), §2.

⁶⁵ Love for Nordenskov Ungdoms- og Idrætsforening (1994), §2.

⁶⁶ Vedtægter for Starup Idrætsforening (1998), §1.

⁶⁷ Håndbog for Næsbjerg – Rousthøje Ungdoms- og Idrætsforening (2001), side 9.

⁶⁸ Med pengeskabende aktiviteter menes, at foreningen er engageret i økonomiske aktiviteter, hvorfra et eventuelt overskud tilfalder foreningen selv. Dette er i modsætning til eksemplvis kirkelige og humanitære foreninger, hvor et eventuelt økonomisk overskud opnået gennem foreningens aktiviteter oftest tilfalder målgrupper udenfor foreningerne. Det er denne forskel, der afgør, hvorvidt aktiviteten kategoriseres som funktionel eller ej.

⁶⁹ Helle Idræts Samvirke består af Agerbæk Sportsforening, Fåborg/Vrenderup Idrætsforening, Grimstrup/Hjortkær/Roust Idrætsforening, Nordenskov Ungdoms- og Idrætsforening, Næsbjerg/Rousthøje Ungdoms- og Idrætsforening, Starup Idrætsforening, Årre Boldklub, Helle Skytteforening, Helle Svømmeklub,

Idræt om Dagen. Helle Håndbold har som formål: *"At samle al børnehåndbold i en forening i hele Helle Kommune"*,⁷⁰ og hovedaktiviteterne er børnehåndbold til og med ynglinge.⁷¹ Helle Skytteforenings formål er: *"Ved skydning som idræt og andet kulturelt virke at fremme den enkeltes og fællesskabets sundhed og trivsel"*,⁷² og hovedaktiviteten er skydning med cal. 22 riffel og pistol.⁷³ Helle Svømmeklub har til formål: *"At fremme interessen for og udvikle færdighed i svømning"*⁷⁴, og foreningens hovedaktivitet er motionssvømning.⁷⁵ Idræt om Dagen har som formål: *"At en flok mennesker, som normalt ikke kommer i idrætsforeninger kan få sig rørt i dagtimerne på en fornøjelig måde"*,⁷⁶ og foreningens aktiviteter er en lang række sportsgrene.⁷⁷ Helle Idræts Samvirke har som sit formål: *"Gennem et frit samtalende og besluttende forum at koordinere og fremme dels medlemmernes daglige traditionelle virksomhed, dels nye initiativer"*.⁷⁸ Den vigtigste hovedaktivitet er at formidle informationer/samarbejde, så foreningerne samarbejder frem for at konkurrere indbyrdes.⁷⁹

- Jagtforening

Hvad angår jagtforeninger, så har denne foreningstype overordnet set til formål at samle jægerne indenfor foreningens område. Den mest detaljerede formålsparagraf findes i vedtægterne for Øse Sogns Jagtforening og lyder: *"Foreningens formål er: at søge vildtbestanden bevaret og forøget ved alle hertil tjenlige midler, såsom udøvelse af hensynsfuld jagt, indførelse af særlige, forøgede fredningstider, anskaffelse af levende vildt til blodfornyelse, vinterfodring, fjernelse af omstrejfende hunde og katte, bekæmpelse af krager og skader og andre for vildtet skadelige dyr, samarbejde med tilgrænsende jagtforeninger eller personer til fremme af vildtets sag, tilplantning af gamle mergelgrave o. lign. til erstatning af remiser, såfremt sådanne ikke findes i fornøden mængde, forfølgelse af krybskytter, endvidere ved studiekredse, jægerkurser, flugtskydning m.m. at udvikle kendskabet til jagtlovgivningen, vildtet, den sikkerhedsmæssige behandling af skydevåben m.v."*⁸⁰ Aktiviteter for denne foreningstype er jagt, udflugter og skydning. Der er i forhold til både formål og aktiviteter hovedsageligt tale om en sportslig foreningstype.

- Kirkelig forening

Indre Mission har ligeledes været repræsenteret i undersøgelsen. I vedtægterne for Indre Missions samfund i Agerbæk beskrives foreningens formål på følgende måde: *"Samfundet har som sit formål at hjælpe med til Guds riges udbredelse ved evangeliets forkyndelse til omvendelse, tro og tjeneste samt til styrkelse af de troendes fællesskab i Jesus Kristus"*.⁸¹ Der er stor overensstemmelse mellem formålene for de forskellige foreninger inden for denne foreningstype, og foreningerne har således alle et religiøst formål. Med hensyn til aktiviteter beskæftiger man sig i Indre Mission eksempelvis med regelmæssig mødevirksomhed, bibelkredse- og timer

Helle Amatørteater, Helle Idræt om Dagen, Helle Billard Klub, Helle Ride Klub, Helle Motionscenter, Hellelamus, -Bankoudvalg, -Festudvalg, -Helle Håndbold, -Fed Fredag.

⁷⁰ Spørgeskema. Helle Håndbold, 91, Årre.

⁷¹ Ibid.

⁷² Spørgeskema. Helle Skytteforening.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Vedtægter for Helle Svømmeklub (1994), §1.

⁷⁵ Spørgeskema. Helle Svømmeklub.

⁷⁶ Spørgeskema. Idræt om Dagen i Helle.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Forretningsorden, Helle Idræts Samvirke (2001).

⁷⁹ Spørgeskema. Helle Idræts Samvirke.

⁸⁰ Love for Øse Sogns Jagtforening (1989), §1.

⁸¹ Vedtægter for Indre Missions samfund i Agerbæk (1997), §2.3.

samt besøg af missionærer, men også med cykelture, bowlingaftener og fællesspisning, det vil sige både religiøse samt sociale og kulturelle aktiviteter.

Udover Indre Mission har de to foreninger Kvindekreds Danmission og Hobbytouch klubben deltaget i undersøgelsen. Kvindekreds Danmission har som sit formål: *"At støtte (økonomisk og personligt) missionærerne, som er sendt ud på missionsmarkedet (Tanzania, Indien, Nepal m.fl.) af foreningen"*.⁸² Foreningens aktiviteter består i at læse breve, som missionærerne sender hjem til Danmark og at lave håndarbejde.⁸³ Hobbytouch klubbens formål er: *"At fortælle børnene om Verdens frelser Jesus. Ved fælles hjælp at lave et årligt julemarked, hvor overskuddet går til et projekt i Afrika, under Sudanmissionen"*.⁸⁴ Af aktiviteter beskæftiger Hobbytouch klubben sig med at lave forskellige hobbyaktiviteter og med at fortælle børnene om Jesus gerne ud fra et ydre missionsk synspunkt.⁸⁵ Ligesom Indre Mission kan disse to foreninger altså rubriceres som havende religiøse formål og beskæftige sig med både religiøse samt sociale og kulturelle aktiviteter.

- Kulturel forening

Foreningstypen kulturel forening dækker over de tre foreninger Roust Rock, Helle Amatørteater Samvirke (HATS) og Helle Amatør Musikforening (HELAMUS). Formålet med Roust Rock er: *"At give amatørmusikere mulighed for at komme ud at spille og at samle byens borgere"*,⁸⁶ og hovedaktiviteten er en amatørfestival.⁸⁷ For HATS er formålet: *"At formidle kontakt mellem teaterforeningerne i Helle Kommune og at arrangere amatørteaterforestillinger"*⁸⁸, og hovedaktiviteten er at lave og fremvise en amatørteaterforestilling.⁸⁹ HELAMUS har til formål: *"At fremme rytmiske amatørmusikers udfoldelsesmuligheder og aktiviteter..."*,⁹⁰ og hovedaktiviteterne er formidling af samspilsmuligheder, afholdelse af musikarrangementer og kurser, at oplyse om undervisningsmuligheder og så videre.⁹¹ Der er for alle foreninger tale om, at de har et kulturelt og socialt formål og beskæftiger sig med kulturelle og sociale aktiviteter.

- Menighedsråd

Menighedsrådene, som ikke er en forening men et lovbestemt råd, har som formål: *"At sørge for gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst"*⁹² og som hovedaktivitet at afholde gudstjenester og andre kirkelige handlinger.⁹³ Denne foreningstype kan således siges at have et religiøst men til dels også et kulturelt og socialt formål, og der er god overensstemmelse mellem formål og aktiviteter.⁹⁴

⁸² Spørgeskema. Kvindekreds Danmission.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Spørgeskema. Hobbytouch klubben i Starup.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Spørgeskema. Roust Rock.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Vedtægter for Helle Amatørteater, §2.

⁸⁹ Spørgeskema. Helle Amatørteater.

⁹⁰ Vedtægter for HELAMUS (2000), §2.1.

⁹¹ Ibid.

⁹² Spørgeskema. Fåborg Sogns Menighedsråd.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Reelt burde menighedsrådene også kategoriseres som havende et funktionelt formål og funktionelle aktiviteter, idet deres arbejde på mange måder er meget lig eksempelvis skolebestyrelsernes. Dette er dog ikke muligt at gøre i denne forbindelse, da kategoriseringen udelukkende bygger på de informationer, der er fremkommet gennem spørgeskemaerne.

- Miljø- og naturforening

Under foreningstypen miljø- og naturforening gemmer sig Danmarks Naturfredningsforening, Lokalkomiteén for Helle Kommune, hvis formål er: *"At varetage natur og miljøinteresser i Helle Kommune"*,⁹⁵ hvilket er et idépolitisk formål. Som hovedaktivitet har foreningen at arrangere ture i naturen for offentligheden, at gennemgå lokale sager indenfor området og at søge indflydelse.⁹⁶ Det vil sige også idépolitiske aktiviteter.

- Politisk forening

De politiske foreninger er også med i undersøgelsen. Det er tilfældet for både de lokale og de kommunale foreninger. På dette område gælder, at der ude i sognene udelukkende eksisterer Venstreforeninger, men på det kommunale niveau har andre partier også deltaget i undersøgelsen. De politiske foreninger har været godt repræsenteret, både hvad angår spørgeskemaer og deltagelse i aftenmøderne. Foreningernes formål er overordnet set at fremme partiets politik. For en lokal Venstreforening hedder det således, at formålet er: *"At fremme liberal politik"*.⁹⁷ Hvad angår aktiviteterne, som denne foreningstype er involveret i, så drejer det sig ifølge spørgeskemaerne hovedsageligt om at tegne medlemskaber, finde egnede kandidater til kommunalbestyrelsen og andre politiske udvalg samt føre valgkamp. Foreningstypen kan således siges at have et idépolitisk formål og idépolitiske aktiviteter, men i kraft af opstillingen af kandidater varetager den også en funktionel opgave.

- Skole

Skolebestyrelser, som ikke er en forening men en brugerbestyrelse, er inddraget i undersøgelsen, og denne foreningstypes formål er: *"at vedtage retningslinier for skolen, føre tilsyn med skolen og medvirke ved ansættelser"*.⁹⁸ Foreningens hovedaktiviteter omhandler bestyrelsesmøder og undervisning. Af øvrige skoler er Øse Efterskole også med i undersøgelsen, og denne har til formål, at: *"...drive en efterskole, der i hele sit virke bygger på et dansk kulturgrundlag med respekt for vort folks traditioner og institutioner, inden for rammerne af de gældende regler om frie kostskoler..."*.⁹⁹ Generelt kan siges om foreningstypen skole, at der er tale om et funktionelt formål og funktionelle hovedaktiviteter.

- Skolefritidsordning

Udover de to nævnte brugerbestyrelser kan der også nedsættes forældreråd i tilknytning til skolefritidsordninger (SFO), og et lille antal af disse forældreråd har deltaget i undersøgelsens spørgeskemadel. Formålet med forældrerådet er at virke: *"til støtte for skolebestyrelsen i sager, der specielt vedrører SFO"*.¹⁰⁰ Forældrerådets aktiviteter består i at organisere pasning af børn uden for skoletiden. Som for både skolebestyrelser og børnehavebestyrelser er der med forældreråd tale om sammenslutninger med et offentligt funktionelt formål og offentlige funktionelle aktiviteter.

- Spejdergruppe

Spejderorganisationerne kan opdeles i henholdsvis DDS (Det Danske Spejderkorps), FDF (Frivilligt Dreng- og Pigeforbund) og KFUM (Kristelig Forening for Unge Mænd). FDF og KFUM har et religiøst islæt, hvilket ikke er tilfældet for DDS. Der er således afvigelser

⁹⁵ Spørgeskema. DN, Lokalkomiteén for Helle Kommune.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Spørgeskema. Årre Venstreforening.

⁹⁸ Spørgeskema. Starup Skolebestyrelse.

⁹⁹ Vedtægter for den selvejende institution Øse Efterskole (1999), §1.4.

¹⁰⁰ Bestemmelserne for skolefritidsordningerne ved skolerne i Helle Kommune (2000), side 9.

mellem foreningernes formål indenfor denne foreningstype. En KFUM-forening beskriver sit formål på følgende måde: *"KFUM-spejderne i Danmark er et kirkeligt arbejde, hvis formål er at lade børn og unge møde det kristne evangelium og i overensstemmelse med den internationale spejderbevægelses idé at oplære til selvstændighed, medansvar, demokratisk livsholdning og mellemfolkelig forståelse"*.¹⁰¹ I forhold til dette er formålet med en FDF-forening: *"At møde børn og unge med evangeliet om Jesus Kristus"*.¹⁰² Og formålet med en DDS-forening er: *"At udvikle børn og unge til vågne selvstændige mennesker, der er villige til efter bedste evne at påtage sig et medmenneskeligt ansvar i det danske samfund og ude i verden"*.¹⁰³ Foreningstypen må således overordnet siges at have et kulturelt og socialt formål, men for KFUM og FDF altså også et religiøst formål. Hvad angår aktiviteter, gælder det for denne foreningstype, at man eksempelvis beskæftiger sig med afholdelse af ugentlige møder med aktiviteter som leg, spil, teater, sang, friluftsliv, bål, klatring, førstehjælp, løb og musik, men også med sommerlejr, week-enture, vandreture, gudstjenester, avisindsamling, telefonbogsomdeling, Sankthans fest og adventsfest, det vil sige kulturelle og sociale, religiøse og funktionelle aktiviteter (det sidste i kraft af de pengeskabende aktiviteter).¹⁰⁴

- Vandværksforening

Hvad angår vandværksforeningerne/selskaberne, så kan deres formål og aktiviteter beskrives meget kortfattet. Formålet er således: *"At levere vand til områdets borgere"*,¹⁰⁵ og aktiviteten består i at drive vandværket.¹⁰⁶ Der er altså tale om en ren funktionel foreningstype.

- Ældreorganisation

Den ældre del af befolkningen er organiseret i ældreorganisationer som pensionistforeninger og Ældre Sagen. Pensionistforeningernes formål er: *"At samle alle pensionister i området i en forening. At varetage medlemmernes interesser overfor offentlige og private myndigheder. At fremme sammenhold mellem medlemmerne ved at afholde forskellige arrangementer"*.¹⁰⁷ Formålene for de forskellige pensionistforeninger synes at være forholdsvis identiske, med en tydelig vægtning på det kulturelle og sociale. Med hensyn til aktiviteter så beskæftiger pensionistforeningerne sig med foredrag og rejsebeskrivelser, spil og at drikke kaffe og synge sammen, det vil sige socialt samvær. Foreningerne arrangerer ligeledes ferieture i både ind- og udland.¹⁰⁸ Der synes at være stor overensstemmelse mellem Ældre Sagen og de lokale pensionistforeninger.

Sammenfatning

Ovenstående gennemgang giver et overblik over hvilke temaer, foreningerne beskæftiger sig med. I tabel 14 er de samme informationer fremstillet skematisk.

¹⁰¹ Spørgeskema. KFUM-Spejderne Grimstrup-Årre gruppe.

¹⁰² Spørgeskema. FDF Agerbæk.

¹⁰³ Spørgeskema. Det danske spejderkorps Næsbjerg.

¹⁰⁴ Spørgeskema. FDF Agerbæk.

¹⁰⁵ Spørgeskema. Tofterup Vandværk.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Vedtægter for Nordenskov Pensionistforening (2001), §2.

¹⁰⁸ Spørgeskema. Næsbjerg Pensionistforening.

Tabel 14. Foreningernes formål og faktiske aktiviteter i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Foreningernes formål X og faktiske aktiviteter (X)					
	Kulturelt og socialt	Sportsligt	Religiøst	Funktionelt	Stedpolitisk	Idépolitisk
Anden forening	X (X)	X (X)				
Antenneforening				X (X)		
Borger- og sogneforening	X (X)			(X)	X (X)	
Brugsforening				X (X)		
Børne- og ungdomsforening	X (X)					
Børnehave				X (X)		
Erhvervsforening					X (X)	
Forsamlingshus	X (X)			X (X)		
Fritidsundervisning	X (X)					
Historisk forening	X (X)					
Humanitær forening	X (X)					
Husholdningsforening	X (X)					
Idrætsforening	X (X)	X (X)		(X)	(X)	
Jagtforening		X (X)				
Kirkelig forening	(X)		X (X)			
Kulturel forening	X (X)					
Menighedsråd	X (X)		X (X)			
Miljø- og naturforening						X (X)
Politisk forening				(X)		X (X)
Skole				X (X)		
Skolefritidsordning				X (X)		
Spejdergruppe	X (X)		X (X)	(X)		
Vandværksforening				X (X)		
Ældreorganisation	X (X)					
Antal foreningstyper i alt	13 (14)	3 (3)	3 (3)	7 (11)	2 (3)	2 (2)

Som det fremgår af tabellen har den overvejende del af foreningstyperne et kulturelt og socialt formål, ligesom de beskæftiger sig med kulturelle og sociale aktiviteter. Det gælder, hvad angår formålene, for foreningstyperne "Anden forening", "Borger- og sogneforening", "Børne- og ungdomsforening", "Forsamlingshus", "Fritidsundervisning", "Historisk forening", "Humanitær forening", "Husholdningsforening", "Idrætsforening", "Kulturel forening", "Menighedsråd", "Spejdergruppe" og "Ældreorganisation". Blot 3 foreningstyper kan kategoriseres under gruppen med sportsligt formål, og det drejer sig om "Anden forening", "Idrætsforening" og "Jagtforening". 3 foreningstyper, "Kirkelig forening", "Menighedsråd" og "Spejdergruppe", kan kategoriseres som havende et religiøst formål. Hele gruppen af foreninger, der er rubriceret under kulturelt og socialt, sportsligt eller religiøst formål kan, ud fra definitionerne i kapitel 4 "Problemformulering", siges at arbejde med indirekte udviklingsaktivitet. De arbejder med områder og yder en indsats, som kan have en indirekte betydning for lokalområdets udvikling.

Af de foreningstyper, der ifølge foreningernes formål beskæftiger sig med direkte udviklingsaktivitet, er størsteparten placeret i gruppen med et funktionelt formål. Det er tilfældet for

foreningstyperne "Antenneforening", "Brugsforening", "Børnehave", "Forsamlingshus", "Skole", "Skolefritidsordning" og "Vandværksforening". Der er blot 2 foreningstyper, der er placeret i gruppen med stedpolitisk formål, nemlig "Borger- og sogneforening" og "Erhvervsforening". Der er ligeledes 2 foreningstyper placeret i gruppen med idépolitisk formål, og det er foreningstyperne "Miljø- og naturforening" og "Politisk forening".

Opdelingen mellem foreningernes formål og faktiske aktiviteter blev valgt ud fra en formodning om, at der ikke nødvendigvis behøvede at være overensstemmelse mellem disse to områder. For langt den overvejende del af foreningerne har ovenstående gennemgang imidlertid vist, at der er overensstemmelse mellem foreningernes formål og aktiviteter. Det er således udelukkende indenfor foreningstyperne "Borger- og sogneforening", "Idrætsforening", "Kirkelig forening", "Politisk forening" og "Spejdergruppe", at der for aktiviteterne kan identificeres afvigelser fra formålet. Dette kan til dels skyldes, at der i spørgeskemaet hovedsageligt er blevet spurgt til foreningernes hovedaktiviteter, hvilket naturligvis betyder, at blot de mest typiske aktiviteter er anført.

Hos kun 2 foreningstyper kan der i skemaet identificeres et skift mellem de tre rubrikker vedrørende indirekte udviklingsaktivitet, og de tre rubrikker vedrørende direkte udviklingsaktivitet, når man går fra formålet til aktiviteterne. Det gælder for foreningstyperne "Idrætsforening" og "Spejdergruppe", som ifølge deres formål ikke er funktionelle foreninger, men med hensyn til aktiviteter kan rubriceres som sådan, på grund af deres engagement i penge- og aktivitetsskabende aktiviteter. Idrætsforeningen er ligeledes involveret i stedpolitiske aktiviteter i forbindelse med det meget store engagement omkring byfester og sportsfester, udgivelse af blad og lignende. Der er ingen foreningstyper som går den modsatte vej. Da kapitlet kun vedrører informationer fra spørgeskemaer og vedtægter, er oplysninger fra interviewene ikke blevet medtaget. Her fremgår det imidlertid, at der sker større spring mellem indirekte og direkte aktiviteter, end det fremgår af denne gennemgang.

Opsummering

Formålet med dette kapitel har været at skabe et overblik over, hvad foreningslivet i Helle Kommune beskæftiger sig med. En gennemgang af alle foreningstypers formål og faktiske aktiviteter viser, at en meget stor del af foreningerne i både deres formål og aktiviteter bevæger sig indenfor det kulturelle og fritidsprægede område, hvilket vil sige, at betydningen af foreningslivet i en udviklingsammenhæng i dag langt hen af vejen må begrænse sig til at være indirekte. Af de foreningstyper, der reelt kan rubriceres som arbejdende med direkte udviklingsaktivitet, er størsteparten funktionelle foreninger, som eksempelvis brugerbestyrelser, "Vandværksforening" og "Antenneforening". Men enkelte er også stedpolitiske, nemlig "Borger- og sogneforening" og "Erhvervsforening", og enkelte er idépolitiske, som det er tilfældet for "Politisk forening" og "Miljø- og naturforening".

Det eneste overordnede træk de netop gennemgåede foreninger, til trods for deres meget forskellige interesseområder, har til fælles, er tilknytningen til en lokalitet, det være sig sognet eller kommunen. Som nævnt bygger resultaterne udelukkende på foreningernes vedtægter og deres udfyldelse af spørgeskemaet og altså ikke på oplysninger indhentet gennem interviewene. Derfor vil vi i det følgende gå over til at inddrage informationer fra interviewene, som blandt andet vil være med til at understrege betydningen af dét, foreningerne har til fælles, nemlig interessen for det sted de agerer indenfor.

8. Motiver for deltagelsen i foreningslivet

Folks motiver for deltagelse i foreningslivet kan ligeledes pege på foreningslivets betydning. Gennem interviews med de lokale foreningsrepræsentanter er der blandt andet spurgt til, hvilken betydning det har for engagementet, at foreningens aktivitet er rettet mod lokalområdet. Derudover er det blevet undersøgt, hvorvidt foreningerne reelt retter deres arbejde mod et lokalt, kommunalt, regionalt eller landsniveau. Som en delteori siger, kan arbejdet med stedets udvikling være en afgørende motivationsfaktor. Det enkelte menneske skulle derfor udvise større engagement, når foreningerne har et lokalt sigte. Ud over at medvirke til at kaste lys over foreningsrepræsentanternes motiver for deltagelsen samt foreningernes geografiske sigte i deres arbejde, vil analysen kunne sige noget om hvilke muligheder og begrænsninger, der måtte være for udviklingsaktivitet gennem foreningslivet.

Motiver for foreningsengagement

Stillet over for spørgsmålet om, hvad der er interviewpersonernes motivation for at engagere sig i foreningslivet, svarer en af de fremmødte, at: *"...det er ikke løn i hvert fald!"*.¹⁰⁹ Dette synes at være et gennemgående træk for de foreningsrepræsentanter, som har indgået i undersøgelsen. Det er således kun få steder under interviewene, at talen er faldet på betaling eller aflønning til trods for, at foreningernes bestyrelsesmedlemmer lægger en stor del af deres tid i foreningsarbejdet. I modsætning til den arbejdsindsats man lægger på arbejdspladsen, hvor det materielle i form af lønnen har en stor betydning, er det altså i højere grad immaterielle forhold, der er baggrunden for foreningsengagementet. Engagementet har for interviewpersonerne en værdi, der hverken kan måles eller vejes.

Interviewpersonerne giver udtryk for flere forskellige årsager, som alle er immaterielle i deres udgangspunkt, til, at de har valgt at engagere sig i foreningslivet. Det drejer sig blandt andet om interesse og lyst til at påvirke tingene, børn, tilbagebetaling til fællesskabet, pligtfølelse, det at møde nye mennesker, men også den ovennævnte årsag "lokalområdets betydning".

Langt de fleste af foreningsrepræsentanterne har engageret sig på grund af lyst til arbejdet i foreningen eller interesse i at opnå indflydelse. Foreningsarbejdet bliver beskrevet som utroligt spændende og som noget, der giver en række gode og positive oplevelser, som opvejer de mange arbejdstimer, der skal lægges i det. Nogle personer er det nødvendigt at opfordre til at træde ind i foreningsarbejdet, før de gør det, men selv disse personer får interesse for arbejdet, når de er blevet engageret i det. Der synes altså at være en tendens til, at interessen vokser med deltagelsen.

Interessen for aktivt at gå ind i foreningsarbejdet vokser også i det øjeblik, man etablerer sig og får børn, der deltager i forskellige aktiviteter. At man ofte går ind i foreningslivet på grund af børnene kan betyde, at ens arbejdsindsats i en vis udstrækning følger børnene og dermed rykker rundt mellem foreningerne alt efter hvilke foreningers aktiviteter, børnene deltager i. Dette gælder naturligt indenfor rækken af brugerbestyrelser, der er skudt op i forhold til de offentlige institutioner de sidste 10 år, hvor deltagelse forudsætter, at man er bru-

¹⁰⁹ At løn ikke udgør en motivationsfaktor stemmer godt overens med, at foreningsarbejde i sin oprindelse netop er baseret på frivillig og ulønnet arbejdskraft.

ger af institutionen. Det er dog også tilfældet i forhold til de mere kulturelle og fritidsprægede foreninger som idrætsforeninger, spejderorganisationer med videre. Flere af foreningsrepræsentanterne fortæller i den forbindelse, at man gerne vil give noget igen, når man har børn, som modtager noget fra foreningen.

Denne lyst til at "betale tilbage" bliver berørt af en række interviewpersoner, og det er ikke kun i forhold til børnene. En interviewperson siger således, at: *"...når man først har nydt godt af en forening, hvor andre har siddet, så vil man gerne give lidt igen"*. Der er en generel tendens til, at man gerne vil hjælpe med til, at andre kan have de muligheder, som man selv har haft. Der er dog ikke tale om ren filantropi, da enkelte beskriver foreningsengagementet som en værnepligt, der skal aftjenes, ligesom det eksempelvis bliver fremhævet, at det er vigtigt, at man ved at deltage og tage ansvar også får medbestemmelse og indflydelse.

Udover de ovennævnte motivationer for engagement, er der også en social dimension tilknyttet engagementet i foreningslivet, da det er i foreningslivet, at man mødes. Specielt tilflytterne giver udtryk for dette. De beskriver deres engagement i foreningslivet som: *"...en måde at komme tættere på folk"* og *"...en god måde at blive en del af byen på"*. En interviewperson nævner samme problemstilling i forhold til pendlerne, som ikke umiddelbart har anden tilknytning til området end bopælen.

Lokalområdet som motivation

Det at foreningernes arbejde er rettet mod lokalområdet har ligeledes betydning for engagementet i foreningslivet, i tråd med hvad Ulla Herlitz fremhæver.¹¹⁰ For mange er et lokalt fokus det, der gør udslaget i forhold til, om de har lyst til at gøre en indsats. Og lysten til at engagere sig i foreningslivet mindskes således for en del af interviewpersonerne, når foreningsarbejdets sigte flyttes fra det enkelte sogn til eksempelvis at dække hele kommunen. Dette bliver udtrykt på følgende måde af en af interviewpersonerne: *"Jo større det bliver, jo mindre lokalt bliver det. Hvis man mister det lokale, så mister man noget interesse. Man tror, at man ved at slå 5 fodboldhold sammen bliver 5 gange så mange, men man tager fejl, da folk falder fra, da en del af deres engagement netop er det lokale"*.

Selvom det lokale sigte i foreningerne bliver beskrevet som værende afgørende for engagementet, synes sognegrænserne at have en mindre betydning i dag end tidligere. Der er således i dag etableret samarbejde sognene imellem og på kommunalt niveau, men der er langt hen af vejen tale om samarbejde mellem selvstændige foreninger med et fortsat lokalt fokus.¹¹¹ En interviewperson siger om dette: *"I dag arbejder man sammen af nødvendighed, eksempelvis 2-3 sogne imellem, men foreningerne er stadig det bagvedliggende kit, der holder det sammen"*. Der tegner sig altså et billede af, at folk har kontakterne i de andre sogne og i kommunen, men at det først og fremmest er ens eget lokalområde, man gerne vil arbejde med. Hvis arbejdet med lokalområdet indebærer, at man skal arbejde sammen med de øvrige lokalområder eller på kommunalt niveau, så gør man dog dette uden problemer. En central iagttagelse synes på den måde at være, at en stor del af foreningsengagementet i Helle Kommune udspringer af interessen for ens eget lokalområde, og at der altså kan identificeres en vis grad af stedbunden identitet i sognene.

¹¹⁰ Se kapitel 3 "Inspiration fra nyere teorier om lokal udvikling".

¹¹¹ Samarbejde foreningerne imellem vil blive behandlet i kapitel 10 "Foreningslivets samarbejde med andre".

En opgørelse over, hvor mange foreninger, der har deres arbejde rettet mod henholdsvis det lokale, det kommunale, det regionale og landsniveauet, understreger tilstedeværelsen af et lokalt fokus i foreningsarbejdet, hvilket ses i tabel 15.

Tabel 15. Foreningernes geografiske fokus i deres arbejde i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Lokalt niveau		Kommunalt niveau		Regionalt niveau		Landsniveau		Blanke *
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	
Anden forening	1	0	1	0	1	0	0	1	0
Antenneforening	3	0	2	1	0	3	0	3	0
Borger- og sogneforening	6	0	4	2	1	5	1	5	0
Brugsforening	3	0	1	2	0	3	0	3	0
Børne- og ungdomsforening	3	1	2	2	1	3	2	2	1
Børnehave	3	2	5	0	0	5	0	5	0
Erhvervsforening	1	1	2	0	0	2	0	2	0
Forsamlingshus	4	0	2	2	2	2	0	4	0
Fritidsundervisning	0	1	1	0	0	1	0	1	1
Historisk forening	8	0	2	6	0	8	0	8	0
Humanitær forening	1	0	1	0	1	0	1	0	0
Husholdningsforening	3	0	2	1	0	3	0	3	0
Idrætsforening	10	2	9	3	4	8	1	11	0
Jagtforening	4	0	1	3	2	2	1	3	0
Kirkelig forening	6	0	0	6	0	6	0	6	0
Kulturel forening	2	2	3	1	2	2	0	4	0
Menighedsråd	5	0	0	5	1	4	0	5	1
Miljø- og naturforening	0	1	1	0	1	0	1	0	0
Politisk forening	8	2	10	0	7	3	8	2	0
Skole	5	0	5	0	3	2	3	2	1
Skolefritidsordning	1	1	2	0	0	2	0	2	0
Spejdergruppe	4	1	0	5	1	4	1	4	0
Vandværksforening	4	0	0	4	0	4	0	4	0
Ældreorganisation	5	0	2	3	1	4	1	4	1
I alt	90	14	58	46	28	76	20	84	5

* Antallet af blanke besvarelser dækker alle 4 geografiske områder.

Tabellen viser, at størsteparten af foreningerne svarer ja til, at deres arbejde er rettet mod lokalt niveau. Det gælder for 90 ud af de i alt 109 adspurgte foreninger svarende til 82,6 %. Blot 14 foreninger svarer nej til, at deres arbejde er rettet mod lokalt niveau, mens 5 foreninger svarer blankt på spørgsmålet, hvilket udgør henholdsvis 12,8 % og 4,6 %.

Opdelt på foreningstyper har størstedelen af disse et lokalt fokus i deres foreningsarbejde. Der er således 14 foreningstyper, der udelukkende svarer ja til, at deres arbejde er rettet mod lokalt niveau. Det drejer sig om "Anden forening", "Antenneforening", "Borger- og sogneforening", "Brugsforening", "Forsamlingshus", "Historisk forening", "Humanitær forening", "Husholdningsforening", "Jagtforening", "Kirkelig forening", "Menighedsråd", "Skole", "Vandværksforening" og "Ældreorganisation". For 5 foreningstypers vedkommende svarer størstedelen af foreningerne ja til, at deres arbejde er rettet mod lokalt niveau, og det er "Børne- og ungdomsforening", "Børnehave", "Idrætsforening", "Politisk forening" og "Spejdergruppe". I foreningstyperne "Erhvervsforening", "Kulturel forening" og "Skolefritidsordning" er der en ligelig fordeling mellem de foreninger, der arbejder lokalt, og dem der ikke gør det. Kun 2 foreningstyper svarer blankt nej til, at deres arbejde har et lokalt sigte, og det drejer sig om "Fritidsundervisning" og "Miljø- og naturforening".

Med hensyn til det kommunale niveau er der færre foreninger men stadig en overvægt, der svarer ja til, at deres arbejde er rettet mod kommunalt niveau. 58 foreninger svarer således ja til spørgsmålet, 46 foreninger svarer nej, og 5 foreninger svarer blankt. Det giver en procentvis fordeling på henholdsvis 53,2 %, 42,2 % og 4,6 %.

Billedet skifter, når det gælder det regionale niveau. Her er der flest, der svarer nej til, at deres arbejde er rettet mod dette niveau. Blot 28 foreninger svarer ja til spørgsmålet, mens 76 svarer nej og 5 svarer blankt, hvilket udgør henholdsvis 25,7 %, 69,7 % og 4,6 %. Og endnu flere svarer nej, hvad angår landsniveauet. 20 svarer ja til, at foreningens arbejde er rettet mod landsniveauet, 84 svarer nej, mens 5 svarer blankt. Det giver en procentvis fordeling på henholdsvis 18,3 %, 77,1 % og 4,6 %.

Som tabellen viser, er det samlede billede altså, at den overvejende del af foreningerne har et lokalt fokus i deres arbejde. Det skal dog hertil siges, at de helt regionale foreninger og landsforeningerne fra undersøgelsens start er sorteret væk fra foreningslisten, hvilket selvfølgelig er med til at forstærke billedet af den lokale forankring.

Når foreningernes geografiske fokus opgøres efter lokalitet, kan det i tabel 16 ses, at foreningerne på kommunalt niveau meget tydeligt skiller sig ud fra foreningerne på sogneniveau ved at have den højeste andel af ja-tilkendegivelser i forhold til, at deres arbejde er rettet mod kommunalt niveau. En overvægt af disse foreninger har desuden et lokalt sigte i deres foreningsarbejde. Dette tydeliggør, hvordan de kommunale foreninger for en stor dels vedkommende er paraplyforeninger for sognetilknyttede foreninger. Ikke overraskende har foreningerne på kommunalt niveau endvidere et større fokus på regionalt niveau og landsniveau end foreningerne i de respektive sogne.

Omvendt fremgår det af tabellen, at de foreninger, som er tilknyttet et sogn, også i deres foreningsarbejde har en lokal orientering. De sognetilknyttede foreninger har desuden i deres arbejde et fokus på kommunalt, regionalt og landsniveau, men forholdsmæssigt har det lokale sigte den største betydning.

Tabel 16. Foreningernes geografiske fokus i deres arbejde i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Lokalt niveau		Kommunalt niveau		Regionalt niveau		Landsniveau		Blank *
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	
Agerbæk Sogn	10	1	5	6	0	11	0	11	1
Fåborg Sogn	8	0	4	4	0	8	1	7	0
Grimstrup Sogn	12	1	6	7	4	9	1	12	2
Næsbjerg Sogn	9	2	7	4	3	8	2	9	0
V. Starup Sogn	15	1	4	12	1	15	1	15	1
Øse Sogn	14	0	9	5	5	9	5	9	0
Årre Sogn	9	1	5	5	3	7	1	9	0
Kommunalt niveau	13	8	18	3	12	9	9	12	1
I alt	90	14	58	46	28	76	20	84	5

* Antallet af blanke besvarelser dækker alle 4 geografiske områder.

Opsummering

Hensigten med dette kapitel har været at belyse foreningsrepræsentanternes motiver til at deltage i foreningslivet. Det har vist sig, at engagementet i foreningslivet hovedsageligt er immaterielt. Folk engagerer sig på grund af lyst til foreningsarbejdet eller interesse i at opnå indflydelse, fordi deres børn er foreningsaktive, for af lyst eller af pligtfølelse at betale tilbage til fællesskabet og på grund af det sociale samvær. Alt sammen noget der ikke kan prisfastsættes, men som har betydning for den enkelte foreningsrepræsentant på anden vis. Derudover har foreningslivets arbejde med lokalområdet en stor betydning for, at foreningsrepræsentanterne engagerer sig. At foreningerne i overvejende grad orienterer deres arbejde mod det lokale, fremgår tydeligt af undersøgelsens resultater og understreger derved lokalområdets betydning i en foreningsmæssig sammenhæng. Når interviewpersonerne fremhæver det lokale som motivationsfaktor, er det til en vis grad også forklaret ved, at det er lokalområdets overlevelse, der står på spil. Det vil sige noget, som i anden omgang kan få betydning for eksempelvis huspriser og lignende, og derved i yderste konsekvens kan få økonomisk og materiel indvirkning på den enkelte.¹¹² Men det egentlige udgangspunkt for foreningsengagementet synes dog at være immaterielt. Hvad motivationsfaktorerne angår, peger de dermed hovedsageligt i retning af, at foreningslivet indirekte kan have betydning i en udviklings-sammenhæng, som den bagvedliggende og frivillige skaber af en lokal social og kulturel infrastruktur.

¹¹² Foreningslivets betydning for lokalområdets overlevelse vil blive behandlet nærmere i kapitel 11 "Foreningslivets grad af udviklingsorientering".

9. Bredden i deltagelsen i foreningslivet

Hensigten med dette kapitel er at undersøge bredden i deltagelsen i foreningslivets organisatoriske arbejde i Helle Kommune. Når der tales om bredden i deltagelsen, er det udelukkende bredden i bestyrelserne og rådene, der berøres, og dermed ikke bredden blandt foreningernes medlemmer. Der fokuseres i kapitlet blandt andet på hvor mange mennesker, der reelt er involverede i foreningsarbejdet gennem en bestyrelsespost fordelt på køn og profession, herunder selvstændigt erhvervsdrivende, samt på faktorer som alder og lokale kontra tilflyttere. Desuden vil der blive fokuseret på udskiftningen i bestyrelsen samt på, hvad de bestyrelsesaktive i foreningerne selv gør for at motivere nye folk til at engagere sig i foreningsarbejdet. Argumentet er, at betydningen af foreningslivet til en vis grad vil afspejle sig i folks villighed til at indgå i bestyrelsesarbejdet.

Bredden i deltagelsen

En repræsentant for en forholdsvis nystartet forening udtaler: *"Vi har gennem to år forsøgt at samle folk til generalforsamlingen, men hvert år er der kun dukket en op, og der har ikke været nye folk til bestyrelsen. Hvis man snakker med folk, så har de en mening, men de dukker alligevel aldrig op på generalforsamlingen. Vi er snart i tvivl om, om vi kan kalde os en forening!"*. Foreningsrepræsentantens tvivl skyldes, at foreninger i høj grad eksisterer i kraft af, at der er nogle personer, som af forskellige årsager vil lægge en frivillig arbejdsindsats i dem, hvilket ikke mindst bliver gjort af de, der sidder i foreningernes bestyrelser.

Antal bestyrelsesmedlemmer

Der er i undersøgelsen blevet registreret 689 bestyrelsesmedlemmer. Med en befolkning på 8.366 indbyggere i Helle giver dette et bestyrelsesmedlem for hver cirka 12 borgere, jævnfør tabel 18. Ydermere har 35 ud af de 109 foreninger, der deltager i undersøgelsen, tilkendegivet, at de foruden bestyrelsen har nedsat i alt 142 udvalg og arbejdsgrupper. Hvor mange personer disse udvalg rummer, og i hvor stor udstrækning bestyrelsesmedlemmerne går igen i denne sammenhæng vides ikke. Uanset dette, kan man konstatere, at en meget stor del af befolkningen er aktive i det organisatoriske foreningsarbejde.

I tabel 17 fremgår det, hvor mange bestyrelsesmedlemmer de enkelte foreningstyper har i Helle Kommune. Antallet af bestyrelsesmedlemmer varierer i nogen grad mellem de forskellige foreningstyper. Bemærkelsesværdig er dog "Idrætsforening" og "Politisk forening", der med henholdsvis 136 og 71 bestyrelsesmedlemmer udgør en stor andel af det samlede antal bestyrelsesmedlemmer.

Et andet billede af foreningernes bredde fås ved at beregne antallet af bestyrelsesmedlemmer pr. forening indenfor de respektive foreningstyper. Også her markerer foreningstypen "Idrætsforening" sig ved at have et gennemsnit på 11,3 bestyrelsesmedlemmer. Denne foreningstype overgås imidlertid af foreningstypen "Anden forening" med i alt 14 bestyrelsesmedlemmer i den ene forening, der deltager i undersøgelsen.

Tabel 17. Antal bestyrelsesmedlemmer i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Antal bestyrelsesmedlemmer	Besvarede	Blanke	Antal bestyrelsesmedlemmer pr. forening
Anden forening	14	1	0	14,0
Antenneforening	11	3	0	3,7
Borger- og sogneforening	34	6	0	5,7
Brugsforening	17	3	0	5,7
Børne- og ungdomsforening	31	4	1	7,8
Børnehave	31	5	0	6,2
Erhvervsforening	14	2	0	7,0
Forsamlingshus	20	4	0	5,0
Fritidsundervisning	13	2	0	6,5
Historisk forening	40	8	0	5,0
Humanitær forening	6	1	0	6,0
Husholdningsforening	17	3	0	5,7
Idrætsforening	136	12	0	11,3
Jagtforening	20	4	0	5,0
Kirkelig forening	26	6	0	4,3
Kulturel forening	19	4	0	4,8
Menighedsråd	35	5	1	7,0
Miljø- og naturforening	6	1	0	6,0
Politisk forening	71	10	0	7,1
Skole	46	5	1	9,2
Skolefritidsordning	4	1	1	4,0
Spejdergruppe	28	4	1	7,0
Vandværksforening	24	4	0	6,0
Ældreorganisation	26	5	1	5,2
I alt	689	103	6	

Tabel 18. Antal bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Antal bestyrelsesmedlemmer	Indbyggere	Antal indbyggere pr. bestyrelsespost
Agerbæk Sogn	66	1.622	24,6
Fåborg Sogn	53	812	15,3
Grimstrup Sogn	74	1.416	19,1
Næsbjerg Sogn	83	1.022	12,3
V. Starup Sogn	101	1.161	11,5
Øse Sogn	94	1.469	15,6
Årre Sogn	59	864	14,6
Kommunalt niveau	159	*	*
I alt	689	8.366	12,1

* Det er ikke muligt at udregne antal indbyggere pr. bestyrelsespost for det kommunale niveau.

Antallet af bestyrelsesmedlemmer er også blevet opgjort efter lokalitet, hvilket fremgår af tabel 18. Hvor omfattende bestyrelsesarbejdet er i de enkelte lokalområder belyses ved at sammenholde antallet af bestyrelsesmedlemmer med indbyggertallet. Jo lavere antal indbyggere pr. bestyrelsespost des flere er forholdsmæssigt engageret i bestyrelsesarbejdet. Anskuet på denne måde er V. Starup og Næsbjerg de sogne, der har det største antal bestyrelsesmedlemmer set i forhold til indbyggertallet. I V. Starup er der således et bestyrelsesmedlem registreret for hver 11,5 indbyggere, og i Næsbjerg er der et bestyrelsesmedlem registreret for hver 12,3 indbyggere. Agerbæk er den lokalitet, der har det laveste antal bestyrelsesmedlemmer set i forhold til indbyggertallet. I Agerbæk er der således et bestyrelsesmedlem registreret for hver 24,6 indbyggere.

Opgøres gennemsnittet af antal indbyggere pr. bestyrelsespost på sogneniveauet, kan gennemsnittet med 12,1 indbyggere pr. bestyrelsespost i Helle Kommune ikke bruges som sammenligningsgrundlag, da det ikke er muligt at udregne gennemsnittet på det kommunale niveau. Det betyder, at det gennemsnitlige antal indbyggere pr. bestyrelsespost er på 15,8, når vi fraregner bestyrelsesmedlemmerne i foreninger på kommunalt niveau og dermed udelukkende fokuserer på antallet af bestyrelsesmedlemmer indenfor sognene. Det er således kun i sognene Agerbæk og Grimstrup, at der er et højere antal indbyggere pr. bestyrelsespost end gennemsnittet. Hvordan de resterende 159 bestyrelsesmedlemmer i de kommunalt orienterede foreninger er bosat i kommunen vides ikke, men en skæv fordeling mellem sognene kan naturligvis rykke fordelingen.

At benytte antal indbyggere pr. bestyrelsespost på sogneniveau som et udtryk for, hvor omfattende bestyrelsesarbejdet er, kan indebære en vis usikkerhed, da fremgangsmåden bygger på en antagelse om, at alle bestyrelsesmedlemmer i en sognespecifik forening også er bosiddende samme sted. Det formodes, at denne antagelse i vid udstrækning holder stik, uden at det dog kan dokumenteres.

Der er forskelle på, hvem der er aktive i de forskellige foreninger. Nogle foreninger appellerer mere til ældre end unge, nogle foreninger appellerer mere til selvstændigt erhvervsdrivende end andre foreninger, andre igen appellerer i højere grad til mænd end til kvinder.

Bestyrelsesposter fordelt på køn

Ud af de 689 bestyrelsesmedlemmer, som er registreret, har det ud fra deres navne været muligt kønsmæssigt at placere de 630. Tabel 19 viser fordelingen mellem mandlige og kvindelige bestyrelsesmedlemmer i alt i kommunen og opdelt på de forskellige foreningstyper.

Som det fremgår af tabellen, er der blandt disse 630 bestyrelsesmedlemmer en overvægt af mænd. Mændene udgør med 369 bestyrelsesmedlemmer således 58,6 % af bestyrelsesmedlemmerne, mens kvinderne med 261 bestyrelsesmedlemmer udgør 41,4 %.

Det kan ses, at foreningstyperne "Antenneforening", "Erhvervsforening", "Jagtforening", "Politisk forening" og "Vandværksforening" næsten udelukkende har mænd i bestyrelserne. I foreningstyperne "Humanitær forening", "Husholdningsforening" og "Miljø- og naturforening", er det det modsatte billede, der gør sig gældende, mens der i de resterende 16 foreningstyper forekommer en mere ligelig kønsfordeling i bestyrelserne. Der er selvfølgelig

undtagelser fra reglen. Til eksempel er formanden for Venstre i Årre en kvinde, men det overordnede indtryk er alligevel, at det er muligt til en vis grad at tale om mandeforeninger og kvindeforeninger, uden at en sådan opdeling i udgangspunktet skulle være naturbestemt. Årsagerne til dette mønster kan til dels være interesseforskelle og til dels traditioner. Eksempelvis appellerer jagtforeningens aktiviteter mest til mænd, mens husmoderforeningens arrangementer i højere grad appellerer til kvinder. Sådan har det traditionelt været, og sådan er det tilsyneladende stadig i dag.

Tabel 19. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Bestyrelsesmedlemmer			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Anden forening	8	5	13	0
Antenneforening	11	0	11	0
Borger- og sogneforening	20	14	34	0
Brugsforening	8	9	17	0
Børne- og ungdomsforening	13	18	31	1
Børnehave	7	18	25	0
Erhvervsforening	10	2	12	0
Forsamlingshus	16	4	20	0
Fritidsundervisning	8	5	13	0
Historisk forening	24	16	40	0
Humanitær forening	0	6	6	0
Husholdningsforening	0	17	17	0
Idrætsforening	57	48	105	0
Jagtforening	20	0	20	0
Kirkelig forening	9	16	25	1
Kulturel forening	12	7	19	0
Menighedsråd	16	15	31	0
Miljø- og naturforening	1	5	6	0
Politisk forening	58	13	71	0
Skole	21	15	36	0
Skolefritidsordning	3	2	5	0
Spejdergruppe	11	11	22	0
Vandværksforening	24	0	24	0
Ældreorganisation	12	15	27	0
I alt	369	261	630	2

Tabel 20 viser den kønsmæssige fordeling opdelt på lokalitet, og her ses det, at der i de fleste lokaliteter er en overvægt af mandlige bestyrelsesmedlemmer, og at denne overvægt er mest udtalt i Grimstrup. Den eneste undtagelse fra dette billede er i Agerbæk, hvor der er et lille flertal af kvinder i bestyrelserne.

Tabel 20. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Bestyrelsesmedlemmer			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	33	35	68	0
Fåborg Sogn	29	19	48	0
Grimstrup Sogn	50	14	64	0
Næsbjerg Sogn	43	28	71	0
V. Starup Sogn	46	42	88	1
Øse Sogn	48	42	90	0
Årre Sogn	36	23	59	0
Kommunalt niveau	84	58	142	1
I alt	369	261	630	2

Udover det faktum at nogle foreningstyper i højere grad tiltrækker det ene køn frem for det andet, kan der identificeres kønsforskelle i forhold til, hvem der besidder de forskellige bestyrelsesposter. Her skal først ses på posten som formand og næstformand inddelt efter foreningstype i tabel 21 og efter lokalitet i tabel 22.

Tabel 21 viser, at der er et flertal af mænd, der er formænd for foreningerne. 69 af de registrerede formænd er således mænd, mens 36 er kvinder, hvilket svarer til en procentvis fordeling på henholdsvis 65,7 % og 34,3 %. Sammenholdes denne fordeling med kønsfordelingen for alle bestyrelsesmedlemmerne i Helle Kommune (på henholdsvis 58,6 % og 41,4 %) er det tydeligt, at en forholdsmæssig større del af mændene bliver formænd.

Den eneste foreningstype der udelukkende har kvindelige formænd er foreningstypen "Husholdningsforening". De øvrige 4 steder, hvor kvinderne i højere grad end mændene er formænd, er i foreningstyperne "Børne- og ungdomsforening", "Børnehave", "Kirkelig forening" og "Menighedsråd". I foreningstyperne "Erhvervsforening", "Kulturel forening", "Skolefritidsordning" og "Ældreorganisation" er fordelingen mellem kvindelige og mandlige formænd lige. Der er 6 foreningstyper, hvor alle foreningernes formænd er mænd, og det er "Antenneforening", "Fritidsundervisning", "Jagtforening", "Miljø- og naturforening", "Skole" og "Vandværksforening". Af de 9 resterende foreningstyper har de 7 foreningstyper et flertal af mænd som formænd, mens de sidste 2 har undladt at svare.

De samme oplysninger opdelt på lokalitet i tabel 22 viser, at kvindelige formænd er underrepræsenteret i alle sogne med undtagelse af Årre Sogn, hvor der er en ligelig kønsfordeling. I Grimstrup og Næsbjerg sogne er overvægten af mandlige formænd endda meget stor.

Tabel 21. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes formænd og næstformænd i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Formænd				Næstformænd			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Anden forening	0	0	0	1	0	0	0	1
Antenneforening	3	0	3	0	2	0	2	1
Borger- og sogneforening	5	1	6	0	2	2	4	2
Brugsforening	2	1	3	0	3	0	3	0
Børne- og ungdomsforening	2	3	5	0	0	1	1	4
Børnehave	1	4	5	0	1	3	4	1
Erhvervsforening	1	1	2	0	1	0	1	1
Forsamlingshus	3	1	4	0	2	0	2	2
Fritidsundervisning	2	0	2	0	1	0	1	1
Historisk forening	6	2	8	0	4	0	4	4
Humanitær forening	0	0	0	1	0	0	0	1
Husholdningsforening	0	3	3	0	0	2	2	1
Idrætsforening	8	3	11	1	6	3	9	3
Jagtforening	4	0	4	0	2	0	2	2
Kirkelig forening	2	3	5	1	0	1	1	5
Kulturel forening	2	2	4	0	1	2	3	1
Menighedsråd	2	4	6	0	1	3	4	2
Miljø- og naturforening	1	0	1	0	0	0	0	1
Politisk forening	8	2	10	0	9	0	9	1
Skole	6	0	6	0	1	1	2	4
Skolefritidsordning	1	1	2	0	1	0	1	1
Spejdergruppe	3	2	5	0	0	1	1	4
Vandværksforening	4	0	4	0	2	0	2	2
Ældreorganisation	3	3	6	0	4	1	5	1
I alt	69	36	105	4	43	20	63	46

Tabel 22. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes formænd og næstformænd i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Formænd				Næstformænd			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	8	4	12	0	4	3	7	5
Fåborg Sogn	5	3	8	0	3	2	5	3
Grimstrup Sogn	13	2	15	0	6	0	6	9
Næsbjerg Sogn	9	2	11	0	4	3	7	4
V. Starup Sogn	9	7	16	1	6	3	9	8
Øse Sogn	8	6	14	0	7	3	10	4
Årre Sogn	5	5	10	0	5	2	7	3
Kommunalt niveau	12	7	19	3	8	4	12	10
I alt	69	36	105	4	43	20	63	46

Hvad angår næstformandsposten, viser tabel 21, at der ligeledes er et flertal af mænd, der besidder denne post, da der er 43 mandlige næstformænd registreret mod 20 kvindelige, hvilket svarer til en procentvis fordeling på henholdsvis 68,3 % og 31,7 %. Den mandlige dominans er dermed endnu større omkring næstformandsposten end den er på formandsposten. Her skal det dog tilføjes, at der er stor usikkerhed forbundet med opgørelsen, da hele 46 besvarelser er blanke.

De 4 foreningstyper der udelukkende har kvindelige næstformænd er "Børne- og ungdomsforening", "Husholdningsforening", "Kirkelig forening" samt "Spejdergruppe". I foreningstyperne "Børnehave", "Kulturel forening" og "Menighedsråd" findes der en overvægt af kvindelige næstformænd. En ligelig kønsfordeling forekommer i foreningstyperne "Borger- og sogneforening" samt "Skole". Hele 10 foreningstyper har udelukkende mænd som næstformænd. Det omhandler "Antenneforening", "Brugsforening", "Erhvervsforening", "Forsamlingshus", "Fritidsundervisning", "Historisk forening", "Jagtforening", "Politisk forening", "Skolefritidsordning" og "Vandværksforening". I 2 foreningstyper udgør mændene et flertal som næstformænd, mens de 3 resterende foreningstyper har undladt at svare. På trods af den usikkerhed tallene i tabel 21 er forbundet med, er det påfaldende, at så stor en andel af foreningstyperne enten har udelukkende mandlige eller kvindelige næstformænd.

Opdelt geografisk viser tabel 22, at der indenfor samtlige lokaliteter er en overvægt af mandlige næstformænd. Igen skiller Grimstrup Sogn sig ud i kraft af, at der ikke er registreret en eneste kvindelig næstformand i sognet.

Kønsforskelle i relation til de forskellige bestyrelsesposter er også undersøgt i forhold til kasserere og sekretærer inddelt efter foreningstype i tabel 23 og efter lokalitet i tabel 24.

Posten som kasserer tilfalder ligeledes i størst omfang mændene, jævnfør tabel 23. 45 af de registrerede kasserere er således mænd, mens 22 er kvinder, hvilket svarer til en procentvis fordeling på henholdsvis 67,2 % og 32,8 %. Med 42 blanke besvarelser, er resultatet dog også her forbundet med en vis usikkerhed.

Foreningstypen "Husholdningsforening" har som den eneste udelukkende kvindelige kasserere, mens der i "Historisk forening" er registreret et flertal af kvindelige kasserere. En ligelig fordeling mellem kvindelige og mandlige kasserere findes inden for 3 foreningstyper, og det drejer sig om "Fritidsundervisning", "Kirkelig forening" samt "Spejdergruppe". I blot 4 foreningstyper er kassererne udelukkende mænd, og det drejer sig om "Antenneforening", "Erhvervsforening", "Jagtforening" samt "Vandværksforening", mens de 7 resterende foreningstyper har et flertal af mandlige kasserere. Hele 8 foreningstyper har undladt at besvare dette spørgsmål, hvilket er påfaldende mange.

Den kønsmæssige fordeling af posten som kasserer inddelt efter lokalitet fremgår af tabel 24. Agerbæk Sogn har som det eneste flere kvindelige kasserere end mandlige, mens fordelingen er ligelig i Øse Sogn. Den mest ulige kønsfordeling på kassererposten er at finde i Fåborg Sogn og på det kommunale niveau, hvor kassererposten stort set udelukkende varetages af mænd.

Tabel 23. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes kasserere og sekretærer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Kasserere				Sekretærer			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Anden forening	0	0	0	1	0	0	0	1
Antenneforening	3	0	3	0	2	0	2	1
Borger- og sogneforening	3	2	5	1	2	3	5	1
Brugsforening	0	0	0	3	0	2	2	1
Børne- og ungdomsforening	0	0	0	5	0	0	0	5
Børnehave	0	0	0	5	0	2	2	3
Erhvervsforening	1	0	1	1	1	0	1	1
Forsamlingshus	2	1	3	1	2	1	3	1
Fritidsundervisning	1	1	2	0	1	0	1	1
Historisk forening	3	4	7	1	1	4	5	3
Humanitær forening	0	0	0	1	0	0	0	1
Husholdningsforening	0	3	3	0	0	3	3	0
Idrætsforening	6	3	9	3	2	7	9	3
Jagtforening	4	0	4	0	2	0	2	2
Kirkelig forening	2	2	4	2	0	3	3	3
Kulturel forening	3	1	4	0	2	2	4	0
Menighedsråd	3	1	4	2	1	1	2	4
Miljø- og naturforening	0	0	0	1	0	0	0	1
Politisk forening	7	1	8	2	5	3	8	2
Skole	0	0	0	6	1	0	1	5
Skolefritidsordning	0	0	0	2	0	0	0	2
Spejdergruppe	1	1	2	3	0	0	0	5
Vandværksforening	3	0	3	1	2	0	2	2
Ældreorganisation	3	2	5	1	1	4	5	1
I alt	45	22	67	42	25	35	60	49

Tabel 24. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes kasserere og sekretærer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Kasserere				Sekretærer			
	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke	Mænd	Kvinder	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	3	4	7	5	2	5	7	5
Fåborg Sogn	5	1	6	2	3	2	5	3
Grimstrup Sogn	6	3	9	6	3	4	7	8
Næsbjerg Sogn	5	3	8	3	3	3	6	5
V. Starup Sogn	7	5	12	5	5	5	10	7
Øse Sogn	4	4	8	6	3	6	9	5
Årre Sogn	6	2	8	2	3	3	6	4
Kommunalt niveau	9	0	9	13	3	7	10	12
I alt	45	22	67	42	25	35	60	49

Billedet med en overrepræsentation af mænd skifter imidlertid, når det gælder sekretærposten. Tabel 23 viser således, at der på denne post er et flertal af kvinder. 25 mænd er registreret som sekretærer, mens 35 kvinder er registreret på posten, og procentvis giver det en fordeling på henholdsvis 41,7 % og 58,3 %. Da der er i alt 49 blanke besvarelser, skal opgørelsen imidlertid også her tages med et vist forbehold.

På trods af kvindernes generelle underrepræsentation blandt bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune, formår kvinderne altså at komme på banen, når det omhandler sekretærarbejdet i foreningen. Der er dog stadig 6 foreningstyper, som udelukkende har mænd som sekretærer, og det drejer sig om "Antenneforening", "Erhvervsforening", "Fritidsundervisning", "Jagtforening", "Skole" og "Vandværksforening". Et flertal af mandlige sekretærer findes i foreningstyperne "Forsamlingshus" og "Politisk forening", mens de 10 resterende foreningstyper har et flertal af kvindelige sekretærer. Som tilfældet er vedrørende kassererposten, har mange foreningstyper ikke besvaret spørgsmålet vedrørende sekretærposten. I dette tilfælde omhandler det 6 foreningstyper.

Den kønsmæssige fordeling af sekretærposten inddelt efter lokalitet fremgår af tabel 24. På trods af den kvindelige dominans på posten som sekretær, er det kun hos halvdelen af lokaliteterne, at de kvindelige sekretærer er i overtal. I Fåborg er der således flere mandlige sekretærer end kvindelige, mens kønsfordelingen er lige i sognene Næsbjerg, V. Starup og Årre.

Den ulige kønsfordeling mellem bestyrelsesposterne som formand, næstformand, kasserer og sekretær skal i nogen grad ses i sammenhæng med, at nogle af foreningstyperne i udpræget grad er typiske mande- og kvindeforeninger. Denne relation mellem foreningstype og kønsfordeling kan dog ikke forklare alle ovenstående resultater.

Bestyrelsesposter fordelt på profession

Bredden i deltagelsen blandt foreningernes bestyrelsesmedlemmer er også opgjort på profession, hvilket fremgår af tabel 25. De største kategorier er "Lønmodtager" og "Selvstændig", og de udgør med henholdsvis 276 og 70 personer i alt 64,2 % og 16,3 % af de 430 bestyrelsesmedlemmer, der har besvaret dette spørgsmål. Fordelingen mellem de to er, at der for cirka hver 4. lønmodtager findes en selvstændigt erhvervsdrivende i bestyrelsen. Den faktiske erhvervsinddeling i Helle Kommune er, jævnfør Appendiks B, at der for omkring hver 8. lønmodtager findes en selvstændigt erhvervsdrivende. Det betyder, at der tilsyneladende findes en overrepræsentation af selvstændige blandt bestyrelsesmedlemmerne i Helle.

Bestyrelsesmedlemmernes profession varierer blandt foreningstyperne. Tabellen viser således, at der i foreningstypen "Historisk forening" som den eneste er en lille overvægt af selvstændige, mens der i "Erhvervsforening" er en ligelig fordeling mellem selvstændige og lønmodtagere. For foreningstyperne "Børne- og ungdomsforening", "Forsamlingshus", "Fritidsundervisning", "Jagtforening", "Kirkelig forening" og "Politisk forening" gælder det, at der i undersøgelsen er cirka halvt så mange selvstændige som lønmodtagere registreret. Herudover viser tabellen, at foreningstypen "Historisk forening" er den, der har det største antal pensionister registreret, nemlig 16 ud af de i alt 46 registrerede pensionister, efterfulgt af "Ældreorganisation", hvor der blandt bestyrelsesmedlemmerne er 15 pensionister registreret. "Idrætsforening" og "Kirkelig forening" er de foreningstyper, der har den mest blandede gruppe af bestyrelsesmedlemmer, da bestyrelsesmedlemmerne hos disse to foreningstyper er

fordelt udover flest professioner, dog for ”Idrætsforenings” vedkommende stadig med en klar overvægt af bestyrelsesmedlemmer indenfor professionerne ”Lønmodtager” og ”Selvstændig”.

Tabel 25. Antal bestyrelsesmedlemmer fordelt på profession i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Profession								
	Lønmodtager	Selvstændig	Førtidspensionist/ efterlønsmødtager	Pensionist	Medhj. hustru	Husmoder	Skoleelev/ studerende	Besvarede	Blanke
Anden forening	4	0	0	0	0	0	0	4	9
Antenneforening	9	0	1	0	0	0	0	10	1
Borger- og sogneforening	23	3	0	0	1	0	0	27	7
Brugsforening	11	1	0	0	0	0	0	12	5
Børne- og ungdomsforening	12	5	1	0	0	0	3	21	11
Børnehave	13	3	0	0	0	0	0	16	9
Erhvervsforening	6	6	0	0	0	0	0	12	0
Forsamlingshus	9	5	0	1	0	0	0	15	5
Fritidsundervisning	3	2	0	2	0	3	0	10	3
Historisk forening	5	6	1	16	0	4	0	32	8
Humanitær forening	4	0	0	2	0	0	0	6	0
Husholdningsforening	8	0	1	0	1	0	0	10	7
Idrætsforening	31	5	0	3	1	1	1	42	63
Jagtforening	10	5	0	1	0	0	0	16	4
Kirkelig forening	4	2	3	2	1	2	0	14	12
Kulturel forening	18	0	0	0	0	0	1	19	0
Menighedsråd	17	3	2	2	0	1	0	25	6
Miljø- og naturforening	1	0	0	0	0	0	0	1	5
Politisk forening	41	20	0	2	1	0	0	64	7
Skole	23	2	0	1	0	1	2	29	7
Skolefritidsordning	5	0	0	0	0	0	0	5	0
Spejdergruppe	10	1	0	0	0	0	0	11	11
Vandværksforening	9	1	0	1	0	0	0	11	13
Ældreorganisation	0	0	1	15	0	2	0	18	9
I alt	276	70	10	48	5	14	7	430	202

Bestyrelsesmedlemmernes profession er blevet inddelt efter lokalitet, hvilket fremgår af tabel 26. Tabellens mest interessante parametre er fordelingen mellem lønmodtagerne og de selv-

stændigt erhvervsdrivende, og her rummer resultaterne store variationer sognene imellem. Det gennemsnitlige forhold for samtlige bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune er som nævnt, at der for cirka hver 4. lønmodtager findes en selvstændigt erhvervsdrivende. Indenfor de fleste sogne er de selvstændige bedre repræsenteret end dette gennemsnit. Forholdet mellem "Lønmodtager" og "Selvstændig" er i Øse Sogn på 2,1 lønmodtager pr. selvstændig, i Fåborg og Årre sogne er det på 3,0, i V. Starup Sogn er det på 3,3, i Grimstrup Sogn er det på 3,5 og i Næsbjerg Sogn er det på i alt 4,2. Over gennemsnittet ligger det kommunale niveau med et forhold på 6,3, og som den store afvigelse har Agerbæk Sogn et forhold på 19,5 lønmodtagere pr. selvstændig.

Som det fremgår af tabellen har mange undladt at besvare dette spørgsmål. Fordelingen mellem "Lønmodtager" og "Selvstændig" vil nemt kunne ændres, hvis man havde kendskab til disse bestyrelsesmedlemmers profession. Derfor skal resultatet tages med et vist forbehold. I relation til bestyrelsesmedlemmernes profession skal man holde sig for øje, at resultaterne intet siger om, hvordan fordelingen mellem "Lønmodtager" og "Selvstændig" er, når det handler om de mere uformelle foreninger eller grupper, der tilsyneladende også spiller en rolle i relation til udviklingen af lokalområderne.¹¹³

Tabel 26. Antal bestyrelsesmedlemmer fordelt på profession i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Profession								
	Lønmodtager	Selvstændig	Førtidspensionist/ efterlønsmodtager	Pensionist	Medhj. hustru	Husmoder	Skoleelev/ studerende	Besvarede	Blanke
Agerbæk Sogn	39	2	1	7	0	2	0	51	17
Fåborg Sogn	21	7	1	0	0	0	1	30	18
Grimstrup Sogn	38	11	3	1	0	3	0	56	8
Næsbjerg Sogn	21	5	1	6	1	0	0	34	37
V. Starup Sogn	40	12	3	6	0	3	0	64	25
Øse Sogn	33	16	0	8	1	3	2	63	27
Årre Sogn	21	7	1	7	2	3	0	41	18
Kommunalt niveau	63	10	0	13	1	0	4	91	52
I alt	276	70	10	48	5	14	7	430	202

Alder

Hvad angår alder, er der en tendens til, at foreningerne har svært ved at få unge mennesker til at indtræde i bestyrelsesarbejdet. En interviewperson, som repræsenterer en idrætsforening siger om dette: *"Vi er nok for gamle i bestyrelserne. Man skal dog have en vis alder, før man får lyst til at gå ind i arbejdet. Det kommer først, når man begynder at arbejde, bosætte sig og slå*

¹¹³ På aftenmøderne er det kommet frem, at privatpersoner og grupper udenfor foreningslivet tager del i udviklingen af lokalsamfundet. Dette forhold vil blive behandlet mere indgående i Kapitel 11 "Foreningslivets grad af udviklingsorientering".

rødder. Jeg føler, vi er for gamle i idrætsforeningen, da vi jo sidder og administrerer ungdommens ønsker uden at have nogen mellem 20-30 år repræsenteret". Andre interviewpersoner udtrykker ligeledes, at det er svært med gruppen af 20-30-årige, men det generelle indtryk er dog, at hvis man venter nogle år, til folk kommer op i 30'erne, så engagerer en del sig i foreningsarbejdet, selvom det synes at være færre end tidligere. Dette begrundes af en ældre interviewperson som værende udtryk for et generationsskifte.

Der er i undersøgelsens spørgeskemadel ikke blevet spurgt til bestyrelsesmedlemmernes alder. Det generelle billede har dog været, at der har været en klar underrepræsentation af unge mellem 20-30 år, som deltagere på aftenmøderne. Tallet ligger skønsmæssigt på under 5 ud af de i alt 100 deltagere. Det skal dog nævnes, at størstedelen af de fremmødte havde en "tung" bestyrelsespost, som man ikke umiddelbart kan forvente, at unge mennesker giver sig i kast med. Dette forhold er sandsynligvis medvirkende til, at aldersfordelingen blandt de fremmødte ikke har været til ungdommens fordel.

En del idrætsforeninger arbejder for at få flere unge ind i foreningsarbejdet ved at sende denne gruppe på unglederkurser hos DGI. Der er imidlertid vanskeligheder forbundet med, at de unge oftest flytter fra kommunen i forbindelse med uddannelse. Dermed forsvinder de unges kompetencer og foreningernes investeringer. Dette synes at være et generelt problem i alle lokalområderne i kommunen. Det hænder dog, at de unge vender tilbage til klubberne senere i livet. Selve frivillighedsbegrebet er ifølge nogle af foreningsrepræsentanterne ligeledes en årsag til, at det kan være svært at få fat i de unge. En interviewperson fortæller således følgende om, hvordan unge mennesker i dag er vant til at blive betalt, hver gang de gør en indsats: *"Min datter hjælper til i svømmeklubben, og der trækker man gratis på svømmelederne til forskellige arrangementer. I starten kunne hun ikke forstå, at hun skulle gøre det gratis. Det er på grund af, at de unge tjener flere penge i dag. Penge spiller en større rolle for unge i dag, end de gjorde tidligere"*.

For nogle foreningstyper er det naturligt, at de unge ikke er repræsenteret. Det gælder eksempelvis "Ældreorganisation" og "Historisk forening". En repræsentant for sidstnævnte foreningstype siger således, at: *"...den lokalhistoriske forening kan brede sig en smule nedad aldersmæssigt, men det vi laver fanger altså ikke teenagerne, og så skal man lade være med at forsøge på det"*. Det samme må siges at gælde for pensionistforeningernes aktiviteter, der som beskrevet i kapitel 7 "Foreningernes formål og faktiske aktiviteter" hovedsageligt er foredrag og rejsebeskrivelser, spil, kaffedrikning og at synge sammen.

Lokale kontra tilflyttere

Når bredden i foreningslivet belyses ud fra forholdet mellem lokale kontra tilflyttere, er der ingen bemærkelsesværdige forskelle mellem de to gruppers deltagelse og engagement i bestyrelserne. På baggrund af aftenmøderne fremgår det imidlertid, at de forskelle og mulige konflikter, der findes mellem de lokale og tilflytterne, udspiller sig før, tilflytterne bliver en del af foreningslivet og lokalområdets fællesskab.

Når lokalområderne oplever en tilflytning af beboere, kan tilflytterne opdeles i dem, der meget gerne tager del i foreningslivet og dem, der gerne vil passe sig selv. Der forekommer hurtigt en accept af de tilflyttere, der engagerer sig i foreningslivet, men hvorledes denne accept udtrykkes er vidt forskellig. Enkelte foreninger og lokalområder er opsøgende i for-

hold til at få inddraget de nye beboere. Om dette siger en interviewperson: *"Byfestudvalget har meget fokus på, at få tilflytterne inddraget. Man forsøger altså ikke lige med det samme at sælge en foreningspost til dem, men de bliver involveret i aktiviteterne"*. Fremgangsmåden hos andre er mere afventende. Her inddrages tilflytterne først, når de viser deres interesse for foreningslivet. Denne synsvinkel udtrykkes af en interviewperson ved, at: *"...man kan godt komme til at føle sig velkommen, men man skal give udtryk for, at man er interesseret, eksempelvis ved at komme til festerne"*. Holdningen lokalt til de tilflyttere, der ikke ønsker at deltage i fællesskabet, er derimod en helt anden. Der findes en forventning om, at tilflytterne vil engagere sig og deltage i fællesskabet. Når tilflytterne ikke lever op til de lokales forventninger, udløses der en form for skuffelse blandt de lokale. En interviewperson udtaler, at: *"Hvis nogen flytter til byen og vil være med, så vil det være nemt for dem, men hvis de ikke vil være med i livet i byen, så vil det være svært. Man skal helst være med i det, der sker i byen"*. Andre lægger dog op til, at man bør give tilflytterne en chance, da mange er flyttet på landet netop for at få fred og ro.

Selv om der generelt gives udtryk for, at alle er velkomne i foreningslivet, er det tilsyneladende ikke altid let for en tilflytter at blive en del af fællesskabet. En barriere for mange tilflyttere er den manglende overskuelighed over foreningernes eksistens. Der har således for nogles vedkommende været en mangel på information, som har besværliggjort den første kontakt til foreningerne. Andre har eksempler på, at det har været svært at slå deres identitet fast eksempelvis i kraft af, at deres bolig i mange år efter overtagelsen stadig refereres til som den tidligere ejers hus, eller at man konsekvent omtales som mandens hustru. Denne adfærd blandt de lokale er sandsynligvis frembåret af bekvemmelighed, men kan være et irritationsmoment for en tilflytter. Helt basalt er der desuden det faktum, at man som tilflytter ikke er lokal. En interviewperson fortæller, at: *"...jeg har boet i byen i 35 år, og for 3 år siden fik jeg at vide, at jeg jo da også var tilflytter"*.

På trods af ovenstående bemærkninger, virker det dog ikke som om, at tilflytterne har svært ved at falde til lokalt. Dette afspejler sig i tilflytternes tilstedeværelse i foreningernes bestyrelser. Det generelle billede er, at både de lokale og tilflytterne opfatter foreningslivet som en god måde for tilflytterne at blive integreret i lokalsamfundet på, og en enkelt udtaler ligeledes, at tilflytterne omvendt giver en god fornyelse i foreningslivet, som ville gå i stå uden dem.

Udskiftningen i bestyrelserne

Med hensyn til udskiftningen i bestyrelserne siger en interviewperson: *"Jeg blev i 1978 opfordret til at stille op til foreningen, og sagde dengang, at det kunne jeg da godt gøre midlertidigt..."*. Men han sidder altså på pladsen endnu i 2002! En anden foreningsrepræsentant udtaler om ændringerne på personfronten i bestyrelserne, mens han lader blikket løbe ned over foreningslisten for sognet, at: *"...der er 17 foreninger på listen og cirka 5 i hver bestyrelse. Alle deltagere har siddet i 2-4 bestyrelser gennem de sidste 20 år, så vi er ved at være brugte og skrigger efter nye"*. Det generelle billede er således, at folk ikke står i kø for at træde ind i foreningsbestyrelserne. Der er eksempler på, at folk har siddet i den samme bestyrelse i helt op til 35 år. Interviewpersonerne siger da også, at de nok ikke kan komme udenom, at de er en slags Tordenskjolds soldater, da de samme personer går igen i forskellige bestyrelser. En anden interviewperson udtaler om samme emne, mens han kigger rundt på de øvrige deltagere på aftenmødet, at: *"...vi har siddet i bestyrelser alle dage. Det er utroligt så meget arbejde, vi har*

lagt i det, men man får meget mere, end man giver. Der er tale om et ambivalent forhold, noget modsatrettet, som er umuligt at forklare”. Det er altså ikke udelukkende af pligtfølelse, at bestyrelsesmedlemmerne bliver siddende. Som beskrevet i kapitel 8 ”Motiver for deltagelsen i foreningslivet” får de også noget igen. At udskiftningen ikke sker alt for hurtigt er dog ikke udelukkende en ulempe. Selvom nogle foreningsrepræsentanter udtaler, at det er nødvendigt med udskiftning for at sikre fornyelse i bestyrelsens arbejde, så synes andre at efterspørge en vis kontinuitet, så man sikrer, at man har folk med i bestyrelsen, som har indsigt i bestyrelsesarbejdet.

Det har i undersøgelsen været muligt ved hjælp af navne at lave en opgørelse over antallet af gengangere blandt bestyrelsesmedlemmerne indenfor de forskellige lokaliteter. Tabel 27 viser, at 555 personer og dermed størsteparten af bestyrelsesmedlemmerne i de forskellige lokaliteter kun har 1 bestyrelsespost. Der er dog 38 personer, der har 2 bestyrelsesposter, hvilket svarer til gennemsnitligt 12 % af bestyrelsesmedlemmerne. Denne type bestyrelsesmedlemmer har en klar overvægt i Årre Sogn og V. Starup Sogn, hvor det gælder for henholdsvis 27,1 % og 20,2 % af bestyrelsesmedlemmerne i sognet, og en undervægt i Øse Sogn, hvor det blot er tilfældet for 4,4 % af sognets bestyrelsesmedlemmer. Blot én person i Helle Kommune har 3 bestyrelsesposter. Det ville som supplement til disse oplysninger være interessant at undersøge antallet af gengangere over tid, da indtrykket fra undersøgelsen er, at en sådan undersøgelse ville kunne vise, at det enkelte bestyrelsesmedlem over årene har haft mange og forskellige bestyrelsesposter.

Tabel 27. Antal bestyrelsesposter pr. bestyrelsesmedlem i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Antal bestyrelsesposter	Bestyrelsesmedlemmer							
	1	%	2	%	3	%	I alt	%
Agerbæk Sogn	60	88,2	4	11,8	0	0,0	68	100
Fåborg Sogn	44	91,7	2	8,3	0	0,0	48	100
Grimstrup Sogn	56	87,5	4	12,5	0	0,0	64	100
Næsbjerg Sogn	65	91,5	3	8,5	0	0,0	71	100
V. Starup Sogn	71	79,8	9	20,2	0	0,0	89	100
Øse Sogn	86	95,6	2	4,4	0	0,0	90	100
Årre Sogn	43	72,9	8	27,1	0	0,0	59	100
Kommunalt niveau	130	90,9	6	8,4	1	2,1	143	100
Helle Kommune i alt	555	87,8	38	12,0	1	0,5	632	100

Ifølge interviewpersonerne er årsagerne til, at det er svært at få besat bestyrelsespladserne, at folk har mange flere tilbud i dag, end de havde tidligere, ligesom folks arbejde kræver mere af dem end førhen. Mange udtaler endda, at de tror, det vil blive sværere og sværere at skaffe nye bestyrelsesmedlemmer fremover. Det er specielt formandsposten, der er svært at sælge. Om denne post siger en interviewperson: ”I alle de foreninger, der ikke har nogen udvalg, er det hårdt at være formand. Hvis der skal ske noget, er det formanden, det hænger på. Formandens arbejde er mere diffust, da han kan sætte noget i gang, eller lade være”. Generelt udtaler mange

foreningsrepræsentanter, at bestyrelsesarbejdet i dag desuden er blevet mere omfattende og krævende end tidligere. Dette forhold gør det ikke lettere at afsætte bestyrelsesposterne til nye kræfter.

Der møder som nævnt i de fleste foreninger ikke ret mange medlemmer frem til generalforsamlingerne. For at være sikre på, at man har nogle, som kan indtræde i bestyrelserne, når de gamle bestyrelsesmedlemmer er på valg eller ønsker at udtræde af bestyrelsesarbejdet, tager man i hovedparten af foreningerne kontakt til mulige bestyrelsesmedlemmer forud for generalforsamlingen. En interviewperson beskriver proceduren på følgende måde: *"I idrætsforeningen ringer vi rundt til folk før generalforsamlingen for at skaffe folk, sådan at man ikke skal føle en risiko for at blive valgt, bare fordi man dukker op. Det skal være på plads inden aftenen"*. En anden interviewperson bruger betegnelsen demokratisk selvsupplerende om det selv at finde sine afløsere. Kun enkelte gange under aftenmøderne er der kommet kritiske røster frem om denne måde at forvalte udskiftningen i bestyrelsen på. En interviewperson fremhæver således, at hvis man gør det på denne måde, så er det jo bestyrelsen, der vælger den næste bestyrelse, mere end det er medlemmerne, der gør det. Alternativet bliver dog af flere interviewpersoner beskrevet som, at foreningen vil uddø, hvis man ikke finder folk inden generalforsamlingen. Flere udtaler i forlængelse af dette, at folk bare kan møde op til generalforsamlingen, hvis de er utilfredse med måden, det gøres på. Lige meget hvad man mener om den beskrevne demokratisk selvsupplerende metode, så stiller den dog visse krav til de, der skal forvalte den, hvis man skal undgå, at bestyrelsesmedlemmerne hele tiden bliver rekrutteret i egne rækker, og at arbejdet deraf eventuelt risikerer at komme til at køre i stampe. Enkelte steder bliver nye bestyrelsesmedlemmer valgt ind i bestyrelsen uden overhovedet at have været til stede på generalforsamlingen. Denne praksis har tidligere været meget udbredt, men er til de fleste foreningsrepræsentanters tilfredshed dog ved at være uddød i dag.

Måder at engagere folk på

Når debatten under interviewene har omhandlet, hvorledes foreningerne bestræber sig på at engagere deres medlemmer, har denne koncentreret sig om to temaer. På den ene side handler det for foreningerne om, at der kommer en tilfredsstillende tilslutning til de aktiviteter, der planlægges og afholdes i årets løb, og på den anden side handler det om, hvordan bestyrelsen er i stand til at få besat sine bestyrelsesposter.

Foreningerne er som ovenfor nævnt oppe imod det faktum, at folk får flere og flere tilbud i deres hverdag. Derfor er de tilbud, foreningerne kommer med, nødt til at have en vis kvalitet, for at de får opbakning fra folk. Der synes at være en høj grad af fleksibilitet i foreningerne i forhold til at møde medlemmernes ønsker. En interviewperson udtaler i den forbindelse om sin forenings aktiviteter, at: *"...vi giver det, folk gerne vil have, selvom det bevirker, at vi går udenfor det område, foreningen arbejder med. Eksempelvis trækker udflugter til haver flere tilmeldinger end udflugter til kirker og museer"*. En anden foreningsrepræsentant siger om fleksibilitet i forhold til generalforsamlingen, at: *"...er der 7, der stiller op, så tager vi 7, selvom vedtægterne siger 5, for så er der flere til at klare arbejdet"*. At der ligefrem er flere, der stiller op, end der er poster i bestyrelsen, synes dog at være undtagelsen fra reglen, da de fleste foreninger som nævnt har problemer med fremmødet på generalforsamlingerne og med rekrutteringen af bestyrelsesmedlemmer. En foreningsrepræsentant mener løsningen på disse to problemer må være, at antenneforeningen slukker for fjernsynet mellem klokken 19.00 og 21.00, for så vil folk både få mere tid og flere børn! Samtidig giver flere foreningsrepræsen-

tanter udtryk for, at hvis en aktivitet ikke kan samle folk nok til at blive varetaget, skal man være kynisk og lade den dø. Så må aktiviteten spire frem nedefra, når interessen viser sig igen.

Mange foreninger vælger at afholde et ekstra arrangement i forbindelse med generalforsamlingen for ad den vej at få folk til at møde op. En interviewperson siger om dette, at: *"...hvis man indkalder til generalforsamling, så kommer der ingen mennesker, men hvis man lokker med mad eller en lille lokal revy, så kommer folk. Det er dog en smule træls at skulle købe medlemmerne, for at få dem til at dukke op"*. Der er en risiko for, at nogle møder op udelukkende på grund af arrangementet, og ikke fordi de interesserer sig for bestyrelsesarbejdet. Arrangementer i forbindelse med generalforsamlingerne synes imidlertid at være vejen frem i forhold til at få andre end blot bestyrelsen til at møde op til generalforsamlingen. I nogle lokalsamfund har man forsøgt at afholde generalforsamling samtidig i tre bestyrelser for på den måde at tiltrække flere medlemmer, men et af disse steder udtaler en foreningsrepræsentant, at der ikke kom nogen til generalforsamlingen alligevel.

Udover ovennævnte tiltag forsøger man fra bestyrelsernes side at få folk engageret ved at gøre opmærksom på foreningernes eksistens og fortælle om deres arbejde i forskellige sammenhænge, eksempelvis i forbindelse med byfester og lignende. Desuden gør man meget ud af at dele arbejdsopgaverne ud, da foreningerne har langt færre problemer med at få hjælp til tidsmæssigt mere afgrænsede opgaver. En interviewperson udtaler således om den reaktion, man møder, hvis man som bestyrelsesmedlem spørger folk om hjælp: *"Hvis man beder om hjælp til noget, spørger de aldrig til hvilket arbejde, det drejer sig om, men hvor længe det vil tage"*. Der synes altså at være et klart skel mellem folks lyst til at engagere sig organisatorisk og folks lyst til at engagere sig i enkeltstående og nøje definerede opgaver. Hvis der er tale om specifikke opgaver, vil folk gerne hjælpe. Der er således muligheder fremover for foreningerne i at dele arbejdet ud, så det er nemmere at overskue, og derved få flere til at involvere sig, hvilket foreningerne benytter sig af allerede i dag.

En medvirkende faktor til at folk får lyst til at engagere sig i bestyrelsesarbejdet er også, at der bliver gjort noget for at skabe en god stemning i bestyrelsen. En interviewperson siger om dette: *"Det er afgørende for engagementet, at tonen er god i bestyrelsen. Selvfølgelig kan der være interessekonflikter, men respekten er vigtig, og det at det er sjovt og spændende. Det skal simpelthen være sjovt og ikke en sur pligt, da det så er nemmere at få folk til at stille op næste gang"*. At der ikke er tale om et lønnet arbejde, der udføres i bestyrelserne, men derimod frivilligt arbejde, gør betydningen af en god stemning i bestyrelsen ekstra vigtig, når der skal rekrutteres nye folk. Netop muligheden for at aflønne folk, er der bred enighed om, er en dårlig løsning. Som en foreningsrepræsentant siger: *"Lige så snart man begynder at tage penge for det, så vil det skride. Man skal ikke betale folk for det"*.

Opsummering

Formålet med dette kapitel har været at undersøge, hvordan det står til med bredden i det organisatoriske arbejde i foreningslivet i Helle Kommune.

Gennemgangen viser, at der findes en bestyrelsespost for hver cirka 12 borgere, og at der derfor findes mange bestyrelsesmedlemmer i befolkningen. Da en overvejende del af bestyrelsesmedlemmerne udelukkende har én bestyrelsespost, giver dette en stor bredde i deltagel-

sen. Foruden bestyrelserne er der registreret 142 udvalg og arbejdsgrupper, og derved bliver antallet af personer, der udfører et organisatorisk stykke arbejde uundgåeligt højere end beregnet.

Bestyrelsesarbejdet er desuden i høj grad domineret af mænd, da mændene udgør i alt 58,6 % af bestyrelsesmedlemmerne. Denne overvægt går igen på både formands-, næstformands- og kassererposten. Mønstret brydes derimod på sekretærposten, som overvejende besættes af kvinderne i bestyrelsen. Der er en tendens til, at de foreninger, som traditionelt har været mandsdominerede, stadig er det, og at de foreninger, som traditionelt har haft en overvægt af kvinder i bestyrelserne, stadig har det. I en lang række foreninger er der dog en forholdsvis ligelig kønsfordeling. Den kønsmæssige fordeling mellem lokaliteterne varierer ligeledes, idet kvinder nogle steder er bedre repræsenteret i bestyrelsen end andre steder.

Med hensyn til profession ses det, at der generelt er en overrepræsentation af selvstændigt erhvervsdrivende blandt bestyrelsesmedlemmerne sammenholdt med fordelingen af Helle Kommunes borgere på stillinger, jævnfør Appendix B. Der kan desuden spores en tendens til en opdeling mellem bestyrelsesmedlemmerne således, at nogle foreninger eksempelvis tiltrækker flere selvstændige end andre foreninger, og andre igen tiltrækker flere pensionister end de øvrige foreninger. Opdelingen mellem "Lønmodtager" og "Selvstændig" viser desuden, at der indenfor de forskellige lokaliteter er nogle bemærkelsesværdige variationer.

Hovedparten af foreningerne har problemer med at få den yngre del af befolkningen engageret i bestyrelsesarbejdet. Det synes dog mere at være et spørgsmål om, at denne gruppe endnu ikke har etableret sig med fast bopæl og familie, end et spørgsmål om en egentlig manglende interesse for foreningslivet.

Hvad angår de lokale og tilflytterne, så er de repræsenteret på lige fod i foreningslivet. Det er langt hen af vejen op til tilflytterne selv at vise interesse ved at møde op til de arrangementer, der afholdes, men alle er velkomne i foreningslivet.

Mange steder er der problemer med at finde folk, der vil indtræde i bestyrelsesarbejdet, og der er nogle steder tradition for, at folk sidder endog meget længe på posterne. Specielt formandsposten er svær at besætte. Det er af den grund gængs praksis, at den siddende bestyrelse selv finder sine afløsere inden generalforsamlingen. Desuden bruger foreningsrepræsentanterne at afholde forskellige arrangementer i forbindelse med generalforsamlingerne for at få folk til at møde op. Uddelegering af afgrænsede opgaver er desuden en meget anvendt og succesfuld metode til at engagere folk udover bestyrelsen.

Hvis betydningen af foreningslivet i Helle Kommune til en vis grad afspejler sig i folks vilighed til at indgå i bestyrelsesarbejdet, synes betydningen af foreningslivet i så fald ikke at være særlig stor. Der er godt nok en meget lang række af personer, som er bestyrelsesaktive, men der er problemer med at få nye til at træde ind i bestyrelserne, hvilket ikke burde være tilfældet, hvis betydningen af arbejdet forekom folk indlysende. Det synes dog at være nødvendigt at skelne mellem deltagelsen i foreningernes aktiviteter og deltagelsen i bestyrelsesarbejdet for at få et reelt billede af bredden i deltagelsen i foreningslivet. Deltagelsen i aktiviteterne er således større end i bestyrelsesarbejdet. Desuden er der til en vis grad også en større bredde i deltagelsen, når det omhandler aktiviteter. Eksempelvis er de unge repræsenteret ved foreningernes aktiviteter, men ikke i bestyrelsen.

På trods af problemerne med at finde nye bestyrelsesmedlemmer og det faktum, at deltagelsen i foreningernes bestyrelsesarbejde i forhold til køn og alder ikke er særlig bred, er det kun et enkelt sted, at en interviewperson udtaler, at man nok bliver nødt til at lægge nogle foreninger sammen, for at bevare noget af det, man har. Det overordnede billede synes således at være, at man finder alle foreninger nødvendige på trods af besværlighederne med at besætte bestyrelsesposterne. Man er altså ikke indstillet på at nedlægge, men vil derimod gerne indgå i forøget samarbejde foreningerne imellem.

10. Foreningslivets samarbejde med andre

En analyse af foreningernes indgåelse i samarbejde med andre aktører vil kunne føje informationer til billedet af foreningslivets betydning. Der er blandt andet blevet belyst, hvor mange foreninger der samarbejder, hvilke samarbejdspartnere der er tale om, hvilke arrangementer der samarbejdes om, og ikke mindst hvorfor og hvordan samarbejdet er blevet etableret. Argumentet er, at hvis foreningerne indgår i samarbejde med andre, kan det vidne om, at foreningslivet anses som en vigtig medspiller i den lokale udvikling.

Samarbejde generelt

Oplysningerne indhentet gennem spørgeskemaerne og på aftenmøderne giver generelt indtryk af, at foreningerne ikke arbejder isoleret, men derimod samarbejder og indgår i netværk med deres omgivelser, det være sig hovedsageligt med andre foreninger, men til en vis grad også med kommunen eller med erhvervslivet.

På spørgsmålet om hvorvidt foreningerne samarbejder med andre, svarer 96 foreninger ja, mens 9 foreninger svarer nej, og 4 svarer blankt. Et markant flertal af foreningerne på 88,1 % giver således udtryk for, at de indgår i et samarbejde med andre. De 9 foreninger, som ikke samarbejder med andre, er jævnt fordelt både mellem de forskellige foreningstyper og mellem lokaliteterne. Som følge heraf er der ingen bemærkelsesværdige forskelle mellem foreningstyperne og mellem sognene, hvad angår indgåelse af samarbejde.

Det er ligeledes blevet undersøgt, hvorvidt foreningerne deltager i andres arrangementer, hvilket kan tolkes som et tegn på samarbejde. Af de 109 adspurgte foreninger giver 68 udtryk for, at de deltager i andres arrangementer, 31 foreninger svarer nej, mens 10 foreninger svarer blankt. Dermed deltager 62,4 % af foreningerne i andres arrangementer. Inddeles foreningerne efter foreningstype forekommer der mellem foreningstyperne en jævn fordeling af de foreninger, som ikke deltager i andres arrangementer. Det samme mønster gør sig gældende, når foreningerne inddeles efter lokalitet. Derfor synes der ikke at være hverken foreningstypespecifikke eller sognespecifikke forhold, der gør sig gældende vedrørende foreningernes deltagelse i andres arrangementer.

Samarbejde foreningerne imellem

Generelt gælder det, at der overordnet set foregår mest samarbejde mellem foreninger af samme type, hvilket kan ses af tabel 28. Her vises blandt andet, hvor udpræget de forskellige foreningstyper samarbejder med henholdsvis samme type forening og anden type forening.

Af de 96 foreninger, som samarbejder med andre, svarer 79 foreninger ja til, at de samarbejder med samme type forening. Hermed har et overvældende flertal på 82,3 % af foreningerne etableret et samarbejde med samme type forening som deres egen. Betragtes foreningerne inddelt efter foreningstype fremgår det af tabellen, at der indenfor størstedelen af foreningstyperne findes et flertal af foreninger, som samarbejder med samme type forening.

Andelen af foreninger, der samarbejder med en anden type forening end deres egen, er betydeligt lavere med 36 ud af 96 foreninger, hvilket udgør 37,5 % af foreningerne. Når foreningerne inddeles efter foreningstype, fremstår billedet som meget uensartet. Størstedelen af foreningstyperne har en overvægt af foreninger, der ikke samarbejder med en anden type forening, men trods dette er der 6 foreningstyper, hvor flertallet arbejder sammen med en anden type forening. Det drejer sig om foreningstyperne "Borger- og sogneforening", "Forsamlingshus", "Husholdningsforening", "Idrætsforening", "Kulturel forening" og "Spejdergruppe".

Tabel 28. Antal foreninger der samarbejder med samme foreningstype, anden foreningstype, kommunen og private erhvervsfirmaer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Foreningstype	Samarbejde							
	Samme type forening		Anden type forening		Kommunen		Private erhvervsfirmaer	
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Anden forening	0	1	0	1	1	0	0	1
Antenneforening	2	0	0	2	2	0	0	2
Borger- og sogneforening	5	1	4	2	6	0	2	4
Brugsforening	2	0	0	2	0	2	1	1
Børne- og ungdomsforening	3	0	1	2	2	1	0	3
Børnehave	3	2	1	4	5	0	0	5
Erhvervsforening	1	1	1	1	1	1	1	1
Forsamlingshus	1	2	2	1	0	3	0	3
Historisk forening	7	1	3	5	3	5	1	7
Husholdningsforening	3	0	2	1	1	2	1	2
Idrætsforening	10	2	7	5	4	8	3	9
Jagtforening	4	0	1	3	0	4	0	4
Kirkelig forening	5	0	0	5	0	5	0	5
Kulturel forening	2	2	4	0	1	3	1	3
Menighedsråd	5	0	2	3	0	5	0	5
Miljø- og naturforening	0	1	0	1	0	1	0	1
Politisk forening	10	0	2	8	3	7	1	9
Skole	5	0	2	3	4	1	1	4
Skolefritidsordning	1	1	0	2	2	0	0	2
Spejdergruppe	3	2	4	1	1	4	1	4
Vandværksforening	3	1	0	4	3	1	1	3
Ældreorganisation	4	0	0	4	0	4	0	4
I alt	79	17	36	60	39	57	14	82

Hvor udpræget samarbejdet er mellem de forskellige foreninger inddelt efter lokalitet, fremgår af tabel 29. Den udbredte grad af samarbejde, foreningerne har med samme type

forening, går igen indenfor alle lokaliteterne. Der er således ingen bemærkelsesværdige forskelle sognene imellem, hvad angår samarbejde med samme type forening.

Fokuseres der på foreningernes samarbejde med anden type forening, er billedet også her meget ensartet. Størstedelen af sognenes foreninger arbejder ikke sammen med en anden type forening, og kun indenfor Grimstrup Sogn ses det, at lige mange foreninger har svaret ja og nej til, at de samarbejder med en anden type forening.

Tabel 29. Antal foreninger der samarbejder med samme foreningstype, anden foreningstype, kommunen og private erhvervsfirmaer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Lokalitet	Samarbejde							
	Samme type		Anden type		Kommunen		Erhvervsfirmaer	
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Agerbæk Sogn	10	1	3	8	7	4	3	8
Fåborg Sogn	6	2	3	5	3	5	0	8
Grimstrup Sogn	8	4	6	6	5	7	1	11
Næsbjerg Sogn	9	0	3	6	3	6	2	7
V. Starup Sogn	11	3	4	10	4	10	2	12
Øse Sogn	13	1	6	8	6	8	3	11
Årre Sogn	9	1	4	6	5	5	2	8
Kommunalt niveau	13	5	7	11	6	12	1	17
I alt	79	17	36	60	39	57	14	82

Samarbejde foreningerne imellem synes ifølge oplysningerne på aftenmøderne at foregå på to niveauer. På den ene side er der tale om et samarbejde indenfor sognet på tværs af foreningstyper, og på den anden side eksisterer der samarbejde på tværs af sognegrænser og på kommunalt niveau hovedsageligt mellem identiske foreningstyper.

Hvad angår samarbejdet indenfor sognet på tværs af foreningstyper viser undersøgelsen, at der i de fleste lokalområder mest udpræget samarbejdes om sommerfesten eller byfesten. Andre tilbagevendende arrangementer som juletræsfest, fastelavnsfest og Sankthans arrangeres ligeledes ofte i et samarbejde mellem flere foreninger. Det samme er tilfældet med forskellige former for enkeltstående arrangementer, eksempelvis foredrag og udstillinger, ligesom etablering af hjemmesider for lokalområdet er genstand for samarbejde foreningerne imellem. Af mere praktisk eller organisatorisk karakter foregår der visse steder samarbejde omkring kontingentbetaling, hvor en række foreninger udsender fælles girokort, ligesom nogle foreninger forsøger sig med fælles generalforsamlinger. Nogle steder samarbejder foreningerne også i kraft af det faktum, at de har fælles lokaler stillet til rådighed.

Interviewpersonerne nævner en række årsager til, at man etablerer samarbejde indenfor sognet. Det kan skyldes, at man ikke har økonomi til at afholde et arrangement alene, at man gennem samarbejde kan henvende sig til et større publikum og derved undgå, at et arrangement ikke bliver til noget, og at man gennem samarbejde kan hverve nye medlemmer. Sam-

tidig åbner samarbejde for nye perspektiver og måder at anskue tingene på. Og i forhold til koordineringen af arrangementer og aktiviteter er det fornuftigt med et samarbejde for at undgå, at der sker et tidsmæssigt sammenfald. Samarbejde etableres altså både af lyst og af nød.

Samarbejdet indenfor sognet bliver hovedsageligt etableret ved brug af uformelle kanaler. En interviewperson udtaler herom: *"Man tager røret eller render på hinanden i brugsen. Det behøver ikke at være så formelt, for at der opstår et samarbejde"*. Det at samarbejdet bygger på personlige forhold, kan gøre det svært for udefrakommende og tilflyttere at overskue det lokale foreningsliv. Flere steder nævner interviewpersonerne da også tiltag med forskellige former for foreningsblade, hvori oplysninger og nyheder om foreningerne er samlet og dermed er med til at synliggøre foreningslivet. En foreningsrepræsentant siger om effekten af et sådant blad, at: *"...man har nu gennem bladet fået kendskab til hinanden. Før bladet blev udgivet, byggede kendskabet mere på personlige relationer"*.

Samarbejde mellem identiske foreningstyper på tværs af sognegrænserne er ligesom samarbejdet indenfor sognet udpræget. De lokale Venstreforeninger samarbejder med de andre Venstreforeninger om eksempelvis møder og virksomhedsbesøg, pensionistforeningerne går sammen sognene imellem om at arrangere ekskursioner, antenneforeningerne samarbejder om at skaffe gode internetforbindelser til borgerne i kommunen og så videre. Indenfor en række af foreningstyperne eksisterer der en fælleskommunal forening, der fungerer som en paraply for de lokale foreninger, hvor de primære aktiviteter finder sted.

Specielt indenfor idrætsforeninger synes der at være en stigende grad af samarbejde over sognegrænserne. En interviewperson fortæller om dette: *"For tre år siden tog jeg kontakt til nabobyen, for at spørge om man der havde lyst til at samarbejde, men folk mente, at jeg ikke måtte være rigtig klog. Nu er samarbejdet så opstået alligevel, fordi der var et behov. Det er fjenden, vi har spillet bolden over til. Tidligere var det en katastrofe at tabe til nabobyen, men nu arbejder vi altså sammen"*. Dette behov for at samarbejde bliver af en anden interviewperson begrundet med de små årgange. Man har problemer med at skaffe tilstrækkeligt med spillere eller medlemmer lokalt og retter derfor øjnene udad. Hvad angår håndbold har et sådant samarbejde fungeret på kommunalt plan på ungdomssiden gennem 10 år i kraft af Team Helle, der som beskrevet i kapitel 7 "Foreningernes formål og faktiske aktiviteter", har som sit formål at samle al børnehåndbold i kommunen, hvilket fremover forsøges udbygget på voksensiden. Generelt for idrætsforeningerne har der gennem 30 år eksisteret et samarbejde i Helle Idræts Samvirke, der som nævnt har til hensigt at formidle informationer og koordinere samarbejde foreningerne imellem. En interviewperson siger om effekterne af dette samarbejde: *"Det at Helle Idræts Samvirke har eksisteret gennem 30 år som et formelt samarbejde gør, at man taler sammen på kryds og tværs af sognegrænserne og kender hinanden og derfor kan tage kontakt til hinanden"*.

Ligesom ved samarbejdet indenfor sognet på tværs af foreningstyper synes samarbejdet mellem identiske foreningstyper på tværs af sognegrænser at være blevet etableret både af lyst og af nød. Når det sker på grund af nød, er det, ligesom ude i sognene, på grund af manglende lokal tilslutning og medlemstal, at man vælger at gå sammen. Når det sker af lyst er det for eksempelvis idrætsforeningerne blandt andet ud fra et ønske om at nå længere rent resultatmæssigt, end der er mulighed for i de enkelte sogne.

Det, at foreningerne på aftenmøderne har været samlet på samme tid, har fået en række af foreningsrepræsentanterne til at se nye muligheder for samarbejde, ligesom flere har udtalt, at man, på trods af at man allerede samarbejder i dag, egentlig i fremtiden kunne få glæde af at arbejde endnu mere sammen.

Samarbejde med kommunen

Af de 96 foreninger som samarbejder med andre, har 39 foreninger tilkendegivet, at de samarbejder med kommunen, hvilket svarer til 40,6 % af foreningerne. Hvad angår denne form for samarbejde, er "Borger- og sogneforening" en af de foreningstyper, som har den mest formaliserede kontakt til kommunen, hvilket også kan ses i tabel 28. Interviewpersonerne giver udtryk for, at kommunen spørger disse foreninger i forbindelse med en række praktiske ting, ofte vedrørende infrastruktur, herunder byggegrunde. Samarbejdet intensiveres, når der skal udarbejdes kommuneplaner. Samarbejdet bliver dog ikke kun initieret hos kommunen, idet borger- og sogneforeningerne også selv retter henvendelse til kommunen, hvis de har nogle ønsker lokalt. Ellers debatteres emner af fælles interesse i Helle Turist- og Erhvervsråd, som blev oprettet i 1980'erne og som tidligere nævnt har til hensigt at fremme borgernes, herunder specielt erhvervslivets interesser i Helle Kommune. I rådet sidder 5 personer valgt ved foreningens generalforsamling og 2 personer udpeget af kommunalbestyrelsen. De forskellige borger- og sogneforeninger er alle blevet inviteret til at deltage i fællesmøder med rådet, men de er repræsenteret med forskellig intensitet. Nogle møder op hver gang, der er møde, mens andre endnu ikke har været til møderne.

Foreningstyperne "Antenneforening" og "Vandværksforening" svarer også ja til, at de samarbejder med kommunen, ligesom de forskellige brugerbestyrelser, som "Skole", "Børnehave" og "Skolefritidsordning", har et forholdsvist formaliseret samarbejde med kommunen i kraft af, at de som en fast rutine holder møder med kommunens kulturudvalg nogle gange om året. Ellers synes samarbejdet mellem kommunen og foreningerne at koncentrere sig om eksempelvis det, at kommunen stiller lokaler til rådighed for foreningerne, og at nogle foreninger modtager tilskud fra kommunen.

Foreningernes samarbejde med kommunen inddelt efter lokalitet viser, at fordelingen, mellem dem som samarbejder, og dem som ikke gør det, er nogenlunde ens, hvilket fremgår af tabel 29. Der findes dog en overvægt af foreninger indenfor de fleste lokaliteter, som ikke har et samarbejde med kommunen. En klar undtagelse er Agerbæk Sogn, hvor en overvejende del af foreningerne har et kommunalt samarbejde, mens der i Årre Sogn er en ligelig fordeling mellem de foreninger, som svarer ja og nej til et sådant samarbejde.

Det virker som om, foreningerne konsekvent skal stille med en modydelse, når de beder om hjælp (hovedsageligt til anlægsaktiviteter) fra kommunens side, det være sig eksempelvis i forbindelse med opførelse af klubhuse, spejderhuse, legepladser med mere. Kommunen tilvejebringer en pose penge, mens foreningerne selv skal levere arbejdskraften til opførelsen af det givne anlæg. En interviewperson fortæller følgende om problematikken i forhold til en situation, hvor vedkommende var med til at udføre et byggeri for den lokale børnehave: *"...der var nogen, der udtalte, at det var for dårligt, at jeg skulle gå og lave et arbejde, som egentligt var kommunens, men det ville jeg dog gerne, da det var til gavn for området. Det var i kraft af, at det var en lille by, at der havde kunnet samles folk til arbejdet. Det ville ikke have kunnet lade sig gøre i Varde eller Esbjerg, hvor der godt nok er flere folk at tage af, men hvor det er svære-*

re at samle folk". Der eksisterer altså i Helle Kommune et gensidighedsforhold mellem foreningslivet og kommunen, idet man nyder godt af hinanden i form af tilskud og arbejdskraft. Man kan, som det ovenstående citat viser, mene, at kommunen profiterer af de lokales kræfter, idet man oftest i større bysamfund ikke ville kræve en modydelse i form af arbejdskraft, men en del af "det lokale" synes netop at være viljen til at yde en indsats for fællesskabet. Og det mest realistiske alternativ ville være, at der ikke var råd til at opføre de forskellige anlæg, hvorfor alle parter ville stå dårligere.

Samarbejde med erhvervslivet

Samarbejdet mellem foreningslivet og erhvervslivet synes at være forholdsvis begrænset. Som tabel 28 viser, er det blot 14 ud af de 96 foreninger, der svarer ja til, at de samarbejder med private erhvervsfirmaer, hvilket svarer til 14,6 % af foreningerne. Det skal dog bemærkes, at de 14 foreninger, der samarbejder med erhvervslivet, er meget spredt fordelt mellem foreningstyperne. De er således repræsenteret i halvdelen af samtlige foreningstyper, og det drejer sig om "Borger- og sogneforening", "Brugsforening", "Erhvervsforening", "Historisk forening", "Husholdningsforening", "Idrætsforening", "Kulturel forening", "Politisk forening", "Skole", "Spejdergruppe" og "Vandværksforening".

I tabel 29 ses foreningernes samarbejde med erhvervslivet inddelt efter lokalitet. Indenfor alle sognene er der en meget lav grad af samarbejde mellem foreningslivet og erhvervslivet. Der findes dog alligevel indenfor samtlige lokaliteter, med undtagelse af Fåborg Sogn, nogle enkelte foreninger, der samarbejder med erhvervslivet.

Erhvervslivet opfattes blot som én blandt andre aktører i området, og de er tilstede i foreningerne som privatpersoner. Dette udtrykkes af en interviewperson på følgende måde: *"Erhvervslivet er en del af samfundet og dermed også en del af foreningslivet. Der er ikke nogen, der bare placerer sin virksomhed i området og så bor andre steder. Erhvervslivet er til stede som en helhed. Og hvorfor skulle de ellers placere sig her hos os, hvis ikke de var lokale?"*. Kontakten mellem foreningsliv og erhvervsliv synes at være mest udpræget i forbindelse med erhvervslivets sponsorater til foreningslivet. Og som en foreningsrepræsentant udtaler, så: *"...føler erhvervslivet nok, at de er i samarbejde med foreningslivet, når foreningerne hele tiden kommer rendende efter sponsorpenge og gaver"*. Til gengæld for sponsoraterne vælger en del foreninger at købe ind lokalt.

Erhvervslivets interesse i foreningslivet udtrykkes på følgende måde af en interviewperson: *"Erhvervslivet har en interesse i, at der eksisterer et godt foreningsliv i sognet. Hvis det er tilfældet, så kører hjulene rundt"*. Der er altså tale om et gensidighedsforhold foreningerne og erhvervslivet imellem. Men overordnet kan det siges, at erhvervslivet hovedsagligt er i kontakt med foreningslivet i kraft af sponsorpenge og i og med, at aktørerne i erhvervslivet som privatpersoner er en del af foreningerne.

Udover sponsoraterne ses der elementer af samarbejde i forbindelse med julearrangementer, Åben By dage, deltagelse på Helle Messen og i forskellige andre markedsføringsrelaterede sammenhænge som eksempelvis ved udarbejdelse af præsentationsfoldere for området. Borger- og sogneforeningerne synes at være den foreningstype, som er mest på banen her, hvilket stemmer godt overens med denne foreningstypes formål, som jo netop indbefatter udviklingen af lokalområdet.

Opsummering

Hensigten med dette kapitel har været at belyse foreningslivets samarbejde med andre. Gennemgangen viser, at den enkelte forening ikke fungerer isoleret, men i høj grad indgår i samarbejde med sine omgivelser, og det sker blandt andet gennem deltagelse i andres arrangementer. Blandt foreningerne samarbejder hele 88,1 % således med andre, mens 62,4 % deltager i andres arrangementer. Dette omfattende samarbejde sker ofte ved, at foreningerne indgår i et samarbejde med andre foreninger indenfor sognet og med identiske foreninger på tværs af sognegrænserne. Samarbejdet foreningerne imellem fordeles ved, at 82,3 % af foreningerne samarbejder med samme foreningstype som dem selv, mens 37,5 % samarbejder med en anden type forening. Der er ligeledes etableret en vis grad af samarbejde med kommunen og erhvervslivet, hvor 40,6 % af foreningerne samarbejder med kommunen og 14,6 % med erhvervslivet. Det grundlæggende træk er, at der i forskellig grad eksisterer et gensidighedsforhold mellem foreningerne, mellem foreningerne og kommunen og mellem foreningerne og erhvervslivet, med forholdet til de andre foreninger som det mest udbyggede og forholdet til erhvervslivet, som det mindst udbyggede.

11. Foreningslivets grad af udviklingsorientering

En af de faktorer der har betydning for foreningsrepræsentanternes engagement er, at foreningerne retter deres arbejde mod lokalområdet. De engagerer sig til dels i foreningslivet for at holde gang i aktiviteter lokalt.¹¹⁴ Spørgsmålet er, om foreningslivet kan bruges eller bliver brugt i sammenhænge, der har forbindelse med en yderligere udvikling af mulighederne i lokalområdet, når nu vi har kunnet konstatere, at foreningerne i mest udpræget grad beskæftiger sig med det kulturelle og fritidsprægede felt.¹¹⁵ Dette spørgsmål er temaet i dette kapitel. Fokus vil først være på, hvordan status er udviklingsmæssigt indenfor de respektive sogne i kommunen, og derefter på hvorledes først foreninger og dernæst privatpersoner uafhængigt af foreningslivet deltager som den udviklende part i lokalsamfundets udvikling. Afslutningsvis vil de respektive sognes grad af udviklingsorientering blive belyst ved en gennemgang af, hvorvidt foreningslivet og de af foreningslivet uafhængige private kræfter allerede indgår som den udviklende part i lokalområdet, eller om foreningslivet er rede til at tage del i dette arbejde. Rækkevidden af foreningslivets betydning i en udviklingssammenhæng vil på den måde blive belyst.

Informationerne brugt i dette kapitel kommer udelukkende fra aftenmøderne. Det billede der i det følgende vil blive tegnet af sognene og foreningstyperne er således baseret på enkeltpersoners vurdering af og erindring om aktiviteter lokalt. Der er derfor en vis risiko forbundet med en tolkning, da der givetvis ikke er fremkommet et fuldstændigt dækkende billede af virkeligheden lokalt. Mange af undersøgelsens vigtige informationer kan således være blevet udeladt. Derfor skal resultaterne tages med et vist forbehold.

Status over udviklingen i de enkelte sogne

Foreningsrepræsentanterne fra de enkelte sogne er blevet bedt om at vurdere, hvor godt det går i deres lokalområde. Det generelle indtryk de giver er, at det går udmærket. De kommer med udtalelser som, at det går stille og roligt, at deres landsby er et godt sted at bo, og at det ikke går specielt dårligt. Der er dog også forskelle mellem sognene imellem. Det er således forskellige faktorer, der fremhæves, når både sognets fordele og problemer omtales, og dette afspejles i foreningsrepræsentanternes vurdering af, hvad der vil være en god udvikling for deres lokalområde i fremtiden. I det følgende vil sognene blive gennemgået enkeltvis på baggrund af foreningsrepræsentanternes udsagn. Det kan give et billede af de tanker og overvejelser, man har gjort sig lokalt, men skal ikke tolkes som et entydigt billede af lokalsamfundenes tilstand. Stykkes de forskellige sognes mange udsagn sammen, kan det bruges som et pejlemærke for hvilke forhold vedrørende deres lokalsamfund, der optager borgerne i Helle Kommune.

Agerbæk Sogn

I Agerbæk Sogn fokuserer foreningsrepræsentanterne meget på økonomi og forretningsliv. Man mener, at økonomien er god i sognet, og at forretningslivet er kendt ude omkring som det sted, man kan gøre alle sine indkøb. Agerbæk er ikke på nogen måde truet. Byen udvik-

¹¹⁴ Se kapitel 8 ”Motiver for deltagelsen i foreningslivet”.

¹¹⁵ Se kapitel 7 ”Foreningernes formål og faktiske aktiviteter”.

les blandt andet ved, at nye gader bygges, og gennem involveringen i Owen Luft koncerten og fodbold er man med til at sætte lokalsamfundet på landkortet. Et problem er, at folk handler ind andre steder, fordi de arbejder udenfor kommunen, og det kræver meget af forretningerne for at fastholde kunderne. En god udvikling for sognet er derfor, at forretningerne fortsat vil eksistere. Derudover ønsker man sig nogle karismatiske politiske ledere i sognet, som kan tage Agerbæks sager op til debat.

Fåborg Sogn

I Fåborg Sogn er man meget bekymret over, at den sidste dagligvarebutik skal lukke.¹¹⁶ Brugsen er ikke kun et sted, hvor man køber sine dagligvarer. Det er byens samlingssted med funktion som posthus, apotek, tips- og lotteforhandler og stedet, hvor indsamlingerne foregår. Man frygter, at hvis der ikke kommer noget i stedet for dagligvarebutikken, vil huspriserne falde og bremse for en fremtidig udvikling. At Fåborg ingen skole har, anses også for mange som et problem. Dybest set frygter man at blive en soveby. Generelt er det ikke nemt at sælge hus i Fåborg, og man har ledige landbrugsejendomme, som man gerne vil have børnefamilier til at flytte ind i. På trods af disse problemer beskrives Fåborg som en by, der er gået fra at bestå af pensionister til at bestå af unge mennesker, så noget er der sket. Det attraktive ved Fåborg Sogn er de lave huspriser og de fælles værdier. En god udvikling vurderes til at være en fastholdelse af et indkøbssted og en bevaring eller styrkelse af foreningslivet.

Grimstrup Sogn

Skolen og idrætsforeningen tillægges stor betydning for Grimstrup Sogn som de elementer, der binder området sammen. Desuden har man gennem de sidste par år oplevet en tilvækst på flere mindre virksomheder, sandsynligvis fordi Roust er udpeget som lokaliseringsområde for nye virksomheder i kommunen. Foreningsrepræsentanterne mener dog ikke, at udviklingen omkring Roust har haft nogen betydning for lokalområdet. Butikslivet er et ømt punkt i Grimstrup Sogn, men Grimstrup har dog stadig en købmand, som overlever i kraft af, at han er den sidste tilbage i området. Det beskrives som en tilfældighed, at købmanden stadig eksisterer, for da man ville sælge, var der ingen interesserede købere. De ringe indkøbsmuligheder menes således at være en af årsagerne til, at det er svært at sælge hus i Grimstrup. Man mener dog, at Grimstrup i kraft af sin beliggenhed i naturskønne områder og ved sin geografiske nærhed til Esbjerg har noget at tilbyde tilflyttere. Det anses som et problem, at der ingen internetforbindelse er i Grimstrup. En god udvikling vil derfor være, at der etableres en hurtig internetforbindelse, hvilket ses som en nødvendighed for at kunne tiltrække virksomheder og flere hjemmearbejdspladser.

Næsbjerg Sogn

I Næsbjerg Sogn består erhvervslivet af enkeltmandsvirksomheder og er præget af, at der ikke kommer nye virksomheder til. Det medfører ikke den store bekymring blandt foreningsrepræsentanterne, der i højere grad fokuserer på bosætningen i området. Man mener således, at Næsbjerg er en pæn og tryk by at bo og færdes i, og at man i kraft af skole, børnehave, dagligvarebutik og huspriser er et godt alternativ som bosætningssted for tilflyttere.

¹¹⁶ En mulig løsning er fundet og vil blive omtalt senere i dette kapitel.

Desuden har man de hurtigste offentlige transportmidler i kommunen til en større by. Man tillægger foreningslivet værdi som en faktor, der er med til at sikre, at byen er aktiv og ikke bare sygner hen. Der bliver rent faktisk også solgt byggegrunde i lokalområdet. Af problemer nævnes, at det så småt er begyndt at stramme lidt til i dagligvarebutikken, og at der er et stort slip af folk mellem 25-30 år. En god udvikling i sognet vil ifølge foreningsrepræsentanterne være at få etableret nogle storparceller, som kan trække unge familier til. Det kan også være bygning af lejeboliger og ungdomsboliger til den aldersgruppe, sognet mangler. Desuden kan man godt tænke sig, at der blev åbnet op for etablering af erhverv i nedlagte landbrugsbygninger, bare der ikke er tale om egentlig industri.

V. Starup Sogn

I V. Starup Sogn har man en dagligvarebutik, der omtales som en vigtig brik i lokalsamfundet, og man er overbevist om, at huspriserne vil falde, hvis butikken forsvinder. Husene bliver hurtigt solgt, men der er ikke nogen, der bygger nyt. Man mener, at den skønne natur burde trække flere tilflyttere til, og at foreningslivet gør det attraktivt for børnefamilierne at flytte dertil. Netop foreningslivets tilstedeværelse vægtes højt. Der er initiativ, grokraft og gode ideer i byen og en gammel tradition for at stå sammen. Sognet lider dog under, at de 17-25-årige flytter væk, men det er nødvendigt for at få en uddannelse. Desuden er busforbindelserne ikke gode i sognet. En god udvikling i sognet vil være at undgå afvikling bestående af at miste dagligvarebutik og skole. Flere nybyggere og ungdomsboliger, vil også være godt. Man er enige om, at man skal ud af starthullerne for ikke at blive en soveby, og at foreningerne skal holde gang i det. Det er således vigtigt og nødvendigt, at nogle folk vil gøre en arbejdsindsats og skabe liv, være igangsatte og brænde for at sætte noget i gang.

Øse Sogn

I Øse Sogn mener foreningsrepræsentanterne, at man gennem tiden har mistet meget erhverv, hvor lukningen af mejeriet som noget af det seneste betød mange arbejdsløse. Disse mennesker er dog alle kommet i arbejde igen. På trods af dette mener man, at sognet erhvervsmæssigt er meget lig de andre sogne. Dette er imidlertid ikke helt sandt, da man eksempelvis stadig har flere dagligvarebutikker i sognet. Et gode for lokalområdet er, at man har en lille skole og er en lille by, hvor man kender hinanden, og det skaber et godt sammenhold lokalt. Et problem er derimod, at de unge flytter væk, og kun et fåtal vender tilbage. Der er således en mangel på de 20-30-årige, og problemet består blandt andet i, at der ikke er noget at flytte tilbage til. Desuden går hussalget trægt. En god udvikling for sognet vil være, at man som minimum beholder det, der allerede er. Man skal bibeholde forretningerne, og man er meget bevidst om, at hvis der ikke kommer nyt erhverv og nye jobs til, vil der med tiden forsvinde meget, når de erhvervsdrivende går på pension. Der skal derfor skabes flere jobs for ikke at blive en soveby. En del af løsningen kan måske bestå i skabelsen af hjemmearbejdspladser. Foreningslivet ses også som et vigtigt element. Da tilflytterne vægter foreningslivet højt, skal der være et godt foreningsliv i sognet. I relation til dette mener man ikke, at man fra foreningslivets side mangler aktiviteter i sognet.

Årre Sogn

I Årre Sogn har man en dagligvarebutik, som man mødes ved. Den er dog klemt på grund af den omfattende pendling, og man er bange for at havne i den situation, hvor man skal kæmpe for butikken som i Fåborg. Desuden har Årre en skole, som man er meget glad for, at man måtte beholde, dengang Fåborg mistede sin. Erhvervsmæssigt går det ikke godt i lokalområdet. Kroen har gennem de sidste 2 år gerne villet sælge, og man mener ikke, at man kan undvære flere butikker. Det er til gengæld stadig nemt at sælge bolig, for lige så snart landbrugene bliver nedlagt, flytter der folk ind i dem. Foreningslivet har det også godt, og man har så mange arrangementer lokalt, at de ofte falder oveni hinanden. En god udvikling for sognet vurderes til, at der kan laves en niche erhvervsmæssigt i de nedlagte landbrug. I denne sammenhæng lægges der stor vægt på, at den beskæftigelsesudvikling man ønsker, skal kunne erstatte det, man tidligere havde med landbruget og det vil betyde, at folk både skal bo og arbejde i området, så lokalsamfundet kan holdes i gang. Man mener desuden at det er vigtigt at have gode busforbindelser til Esbjerg, en god børnehave og skole samt gode fritidsaktiviteter.

Generelt for sognene

Et gennemgående tema for de fleste sogne er en ofte velbegrunnet frygt for, at byen udvikler sig til en soveby, som folk kun bruger som overnatningssted, mens de arbejder og dyrker fritidsinteresser et andet sted. Undersøgelsen har vist, at der eksisterer et aktivt foreningsliv i lokalområderne, hvilket betyder, at folk har mulighed for at dyrke en del af deres fritidsaktiviteter lokalt. Hvad angår arbejdspladser synes indtrykket fra interviewene imidlertid at være, at der ikke er særligt mange arbejdspladser i lokalområderne. Allerede i dag er folk nødsaget til at pendle væk fra deres eget lokalområde for at finde beskæftigelse. Flere interviewpersoner efterlyser derfor også nye erhverv i lokalområderne, selvom de ikke opfatter det som særligt sandsynligt, at de vil dukke op. Hurtige internetforbindelser anses dog af mange som en måde at tiltrække nye virksomheder på, hvilket samtidig kan åbne op for flere hjemmearbejdspladser. I relation til etablering af nye erhverv har en interviewperson denne kommentar: *"Noget negativt for erhvervslivet i dag er, at det er langt sværere at låne penge til erhverv, der vil etablere sig i et landdistrikt, end det eksempelvis er i Esbjerg"*. I forhold til problematikken omkring hvilke nye erhverv, som vil kunne skaffe beskæftigelse lokalt, og derved medvirke til, at de små byer ikke bliver sovebyer, siger en anden interviewperson: *"Der skal noget til, som kan erstatte den faldende beskæftigelse i landbruget. Man har set en generel tendens til, at beskæftigelsen i landbruget er faldet, mens beskæftigelsen indenfor industrien er steget. Landbrugets store beskæftigelse kunne være med til at holde et bysamfund i gang, men det kan industriens ikke, da det i forhold til industrien mere er folk udefra, som arbejder i byen. I dag kører folk til alle sider, og handler i de store byer, hvilket betyder, at købmændene bliver klemt"*. Netop pendlingens indvirkning på forretningslivets ve og vel, er man meget opmærksom på. Man ønsker at bevare de forretninger, der er tilbage lokalt, men løsningen ligger desværre ikke lige for. Det kan således for en del lokalområders vedkommende synes lidt urealistisk, at de vil undgå at blive sovebyer, da de med hensyn til arbejdspladser vel egentligt allerede er det.

Udover den opfølgende kommentar om, at man skal passe på med ikke at udvikle sig til en soveby, bliver der også af en del interviewpersonerne peget på et problem med faldende børnetal. En interviewperson siger således, at: *"...man skal passe på, for der er det sidste år eksempelvis kun født omkring 100 børn, og de skal fordeles over 7 skoler. Der er godt nok en for-*

nemmelse af, at det går godt i området, men statistikkerne for den fremtidige udvikling taler altså imod det". Flere foreningsrepræsentanter giver ligeledes udtryk for, at man har svært ved at fastholde de unge mennesker i lokalområderne, dels fordi de rejser væk for at tage en uddannelse, og dels fordi man ikke rigtig har noget at tilbyde dem med hensyn til ungdomsboliger og weekendaktiviteter.

En ønskelig udvikling fra mange af interviewpersonernes side vil være, at man kan trække nogle unge børnefamilier til udefra, da det vil være medvirkende til, at de nuværende aktiviteter i lokalområdet kan bevares. Generelt synes der blandt interviewpersonerne at være enighed om hvilke faciliteter, det er nødvendigt at have for at tiltrække nye beboere. En god børnehave og skole samt indkøbsmuligheder på dagligvareområdet er ifølge interviewpersonerne afgørende. Herudover er det nødvendigt med gode offentlige transportmuligheder. Overordnet set synes foreningsrepræsentanterne, at Helle Kommune har gode offentlige institutioner, og der er stor tilfredshed med kommunens pasningsgaranti. Derimod frygter man, at skulle miste dagligvarebutikkerne lokalt. Flere af interviewpersonerne har endvidere kritiseret den kollektive busstrafik, som ønskes forbedret. En interviewperson udtaler, at: *"...forældrene er i dag nærmest taxichauffører for deres børn, da de skal køre med dem hele tiden"*. Til dette svarer en anden, at: *"...hvis man ikke gør det, har man ingen chance i lokalområdet i forhold til byerne"*. At prisen på en bolig i Helle Kommune er lavere end i eksempelvis Esbjerg Kommune, er ifølge interviewpersonerne ligeledes et helt afgørende konkurrenceparameter, når der skal tiltrækkes folk udefra. Mange foreningsrepræsentanter fremhæver desuden et velfungerende foreningsliv som et vigtig parameter til at tiltrække nye beboere med. Denne holdning har dog ikke tilslutning blandt alle, da nogle interviewpersoner ikke mener, at foreningslivet gør nogen forskel i denne sammenhæng. Faktisk beskriver flere af interviewpersonerne deres lokalområder som gode alternativer som bosætningssteder. Interviewpersonerne mener, at man i de små lokalområder bør kunne sælge det man har noget bedre, og en af dem siger, at: *"...man skal lære ejendomsmæglerne at tænke i tid i stedet for kilometer, da det eksempelvis er hurtigere at komme fra Grimstrup til centrum af Esbjerg end fra Hjerting til Esbjerg. Desuden koster huse i Gjesing meget på grund af skoven, men jeg har endnu ikke hørt nogen virkelig markedsføre skoven ved Grimstrup. Afstanden til Esbjerg og naturen sammen med det, at vi har en god børnehave og skole, hvor man kender hinanden, bør man kunne markedsføre bedre"*. En anden interviewperson siger, at: *"...nogen må have lyst til det, vi kan byde på, nemlig at træde ud af døren til frisk luft og grønne arealer"*. Interviewpersonerne mener altså, at de har noget at byde på i deres lokalområder.

Generelt tegner der sig et billede af, at interviewpersonerne er tilfredse med at bo i de forskellige lokalområder, men at de dog på nogle områder ser bekymrende udviklingstræk, blandt andet med hensyn til eventuelt at ende med en status som soveby uden indkøbsmuligheder og i forhold til faldende børnetal. Der er selvfølgelig forskelle lokalområderne imellem.

Foreningerne som den udviklende part

Interviewpersonerne har under aftenmøderne givet udtryk for, at de, udover at være tilfredse med at bo hvor de bor, også er glade for at være engageret i foreningslivet. Dette er et godt udgangspunkt i forbindelse med skabelsen af en eventuel udvikling af lokalområderne i Helle Kommune. I det følgende vil det blive gennemgået, i hvilken udstrækning foreningerne arbejder med udvikling af lokalområderne.

Der er identificeret store forskelle på, i hvilken grad og på hvilken måde foreningerne indgår i udviklingen af lokalområdet. Der er således forskelle mellem forskellige foreningstyper, men også mellem identiske foreningstyper i de forskellige sogne.

Betydningen af at foreningerne orienterer sig mod lokalområdet synes i en udviklingssammenhæng at være stor. En interviewperson udtaler eksempelvis, at: *"...det er væsentligt, at foreningens aktiviteter er rettet mod sogneniveauet. Uden aktiviteter i sognet, vil folk søge andre steder hen både bosætningsmæssigt og aktivitetsmæssigt"*. En anden foreningsrepræsentant siger, at han mener, det ville være: *"...katastrofalt, hvis der ikke var nogen, der ville gøre noget, for så ville byen komme længere ned på listen..."*. Og en tredje interviewperson understreger vigtigheden af, at: *"...byen er aktiv og ikke sygner hen"*. Foreningerne sørger altså for, at der fortsat fastholdes aktiviteter i lokalområderne.

En stor del af foreningstyperne arbejder ifølge deres formål ikke direkte med udvikling af lokalområdet, men det synes alligevel indirekte at være resultatet af deres virke, idet foreningernes aktiviteter skaber basis for, at yderligere udvikling kan finde sted.¹¹⁷ En interviewperson siger om foreningernes betydning: *"Bare det, at foreningerne eksisterer, er et tegn på, at der sker noget. Foreningerne er udtryk for, at man gerne vil have, at folk føler sig godt tilpas. De er med til at gøre, at det er et godt sted at bo. Det er farligt at tro, at alt bare kommer af sig selv. Hvis ikke der var foreninger, var der eksempelvis aldrig blevet pyntet op til jul, og der ville ikke være nogen trænerne, så man skal ikke undsige sig det, der allerede sker"*. En anden foreningsrepræsentant udtaler, at: *"...foreningerne gør det attraktivt for børnefamilierne at flytte til"*. Og en tredje interviewperson siger, at: *"...foreningerne sørger for opretholdelsen af det sociale liv i området"*. Som beskrevet i afsnittet om foreningernes samarbejde med kommunen bidrager foreningerne også med arbejdskraft i forbindelse med, hvad de får af bygningsmæssig art.¹¹⁸ En foreningsrepræsentant fortæller således, hvordan man i foreningen blandt andet har bygget petanquehus, tribuner, lysanlæg, tennisbaner og vandingsanlæg. Foreningerne sørger for arrangementer, aktiviteter og opførelse af anlæg, som alt sammen er medvirkende til at opretholde det sociale liv. De synes altså at danne den nødvendige basis for, at direkte udvikling kan finde sted.

Nogle foreningstyper går et skridt længere. Foreningsrepræsentanterne har således på aftenmøderne givet udtryk for, at de pågældende foreningstyper har gjort sig nogle tanker om en udvikling af lokalsamfundet eller mere konkret går foran med en direkte udviklingsaktivitet.

Borger- og sogneforening

Det gælder eksempelvis borger- og sogneforeningerne. En sogneforeningsformand udtaler således at: *"...han ser det som sin fornemmeste opgave at sørge for udviklingen af byen ved at se på, hvad der kan gøres for, at den bliver spændende at bo i og derved skaffe nye tilflyttere"*. Der er imidlertid variationer indenfor denne foreningstypes udviklingsorientering. En anden borger- og sogneforening har således som sine hovedopgaver at tage sig af julebelysning og snefydning og har ingen planer om udspil, der kan påvirke byens fremtid. Det generelle indtryk af borger- og sogneforeningernes formål og aktiviteter er dog som nævnt, at de fleste borger- og sogneforeninger på samme tid tager sig af forhold af selskabelig og kulturel karakter og forhold af udviklingsmæssig karakter.

¹¹⁷ Se kapitel 7 "Foreningernes formål og faktiske aktiviteter".

¹¹⁸ Se kapitel 10 "Foreningslivets samarbejde med andre".

Borger- og sogneforeningerne er typisk dem, der har kontakt til kommunen vedrørende udviklingen af lokalområdet. Denne kontakt omhandler et samarbejde omkring fysisk planlægning af lokalområdet gennem kommune- og lokalplaner. Det er således borger- og sogneforeningerne, der er involveret, når det handler om eksempelvis trafikikkerhed, indfaldsveje og gadebelysning. I denne forbindelse afholder nogle borger- og sogneforeninger borgermøder for lokalområdets beboere, så de kan give deres mening til kende om de fremtidige planer. I visse tilfælde er foreningerne den udfarende kraft i forhold til kommunen, hvor kommunen præsenteres for borgernes ønsker. I kraft af foreningstypens deltagelse i Helle Turist- og Erhvervsråds møder, bliver foreningerne desuden opdateret på kommunens, erhvervslivets og de andre borger- og sogneforeningers planer og aktiviteter. Mange af sognene har endvidere et lokalblad, så borgerne kan følge med i lokalområdets aktiviteter, og det er typisk borger- og sogneforeningerne, der udgiver bladet.

Som en udviklingsaktivitet for lokalområdet er borger- og sogneforeningerne desuden engagerede i markedsføring af lokalområderne. En sådan aktivitet er eksempelvis Åben By arrangementerne, som nogle af sognene har afholdt. Selv om initiativet ofte er udsprunget fra borger- og sogneforeningerne, afvikles aktiviteten i samarbejde med andre foreninger. Et af disse Åben By arrangementer bestod af, at eksempelvis børnehaven, skolen, forsamlingshuset, erhvervsvirksomheder og nogle landbrug åbnede dørene for interesserede. Desuden var der opstillet et informationstelt på torvet, hvor man kunne henvende sig om mulighederne i byen, og man kunne deltage i en rundvisning rundt i området. Et sådan arrangement giver reklame for området eksempelvis i kraft af avisomtale, men ingen af de lokalområder, som har holdt en Åben By dag har kunnet mærke nogle nyttige effekter med hensyn til salg af grunde eller tilflytning. Arrangementerne har derfor ikke nogen stor salgsværdi, men derimod en værdi i forhold til, at de lokale mødes og arbejder sammen om noget fælles. En interviewperson siger om muligheden for at få mere ud af Åben By arrangementerne, at: *...man i forbindelse med Åben By skal have en aftale med ejendomsmæglerne, da de har køberregistre. På den måde er der mulighed for at komme i kontakt med nogen, der rent faktisk står overfor at skulle købe noget*. Et andet markedsføringsmæssigt tiltag, borger- og sogneforeningerne har taget initiativ til, er skabelsen af en velkomstfolder eller PR-mappe. Hensigten med disse tiltag er, at præsentere lokalområdet overfor dem der måtte have interesse for området, herunder potentielle tilflyttere, hvorfor folderne og mapperne også bliver omdelt hos kommunen og ejendomsmæglerne i området.

En enkelt borger- og sogneforening er i en udviklingssammenhæng gået så vidt, at foreningen agerer som arbejdsgiver, idet man har ansat en person til blandt andet at vedligeholde foreningens anlæg og til at stå for snerydningen om vinteren. Man kan roligt fastslå, at borger- og sogneforeningerne er en af de foreningstyper, der arbejder mest bredt med lokalområdets udvikling.

Idrætsforening

Ellers synes idrætsforeningerne at være meget på banen. Det er en af de foreningstyper, der har flest medlemmer, som for en stor dels vedkommende er aktive. Disse foreninger er således i berøring med mange mennesker, både ledere og udøvere. Specielt to af idrætsforeningerne (Nordenskov og Agerbæk) er engageret i en aktivitet, som er med til at sætte lokalområdet og de små byer på landkortet, og som må siges at være et fremadrettet tiltag blandt

andet i markedsføringsmæssig sammenhæng. Foreningerne arrangerer hvert år en såkaldt Owen Luft koncert med flere tusinde deltagere. Det har medført, at de to idrætsforeninger er forholdsvist velhavende og således har en økonomisk frihed til at engagere sig andre steder. Tre idrætsforeninger (Årre, Nordenskov og V. Starup) afholder bankospil 50 gange om året i Helle Hallerne. Arrangementet giver et godt økonomisk overskud, og trækker folk til fra nabokommunerne. Et andet stort arrangement, som ligeledes trækker folk til udefra, er Helle Idræt Samvirkes bal for de unge. Det er alt sammen noget, der gør Helle Kommune kendt ude omkring. Ellers synes foreningerne generelt ifølge en interviewperson at være begrænsede i forhold til, hvor meget de kan involvere sig i udvikling, da ingen af dem har den helt store økonomi at gøre godt med.

Erhvervsforening

Erhvervsforeningerne markerer sig også i en udviklingssammenhæng. De to erhvervsforeninger, der har deltaget i undersøgelsen opererer på to forskellige geografiske niveauer. Helle Turist- og Erhvervsråd arbejder for fremme af erhvervslivet og turismen i hele kommunen. En foreningsrepræsentant beskriver rådets arbejde således: *”Turist” hentyder til noget udadtil, og ”erhverv” er noget med baglandet. På denne måde repræsenterer rådet kommunen på forskellige måder*. Helle Turist- og Erhvervsråd består af repræsentanter fra kommunen og erhvervslivet og afholder årligt 1 – 2 møder, hvor borger- og sogneforeningerne samt erhvervsforeningerne i kommunen inviteres. Man har en strategi om, at man i stedet for at tiltrække 5 store virksomheder, vil forsøge at få 100 små virksomheder startet op. Man håber, at rådet kan give folk gode ideer og et skulderklap til at komme i gang. Rådet søger at komme ud med en velkomstpakke til nye virksomheder og uddeler en virksomhedspris. Af andre aktiviteter deltager rådet aktivt i forberedelsen og afholdelsen af Helle Messen og er kontakledet til borger- og sogneforeningerne lokalt. Nordenskov Erhvervsforening arbejder derimod for fremme af Nordenskov by, der ligger i Øse Sogn. Erhvervsforeningen har eksempelvis været initiativtager til markedsføringen af lokalområdet ved et Åben By arrangement og er ellers engageret i arbejdet vedrørende en mulig erhvervsudvikling af Nordenskov.

Politisk forening

En interesse for udviklingen af lokalsamfundene og Helle Kommune finder man endvidere hos de politiske foreninger. I Næsbjerg Sogn er Venstrepolitikere så engagerede i udviklingen af lokalområdet, at man har planer om at iværksætte et møde med alle foreningerne i Næsbjerg for at få det indspark, man mener er nødvendigt for, at en fremtidig udvikling kommer på byens dagsorden. Kommunalpolitisk er man også interesseret i en udvikling, men for kommunen som helhed. Socialdemokratiet har planer om at indkalde alle partiforeninger for at nedsætte et ungdomsråd således, at de unge kan være med til at præge udviklingen i kommunen. Som noget nyt er partierne begyndt at samarbejde på tværs, hvor man sammen afholder temaaftener, hvor forskellige politikområder tages op til debat. Et emne som engagerer politikerne er eksempelvis kommunens overordnede erhvervs politik, som der på tværs af partiskel er delte meninger om.

Antenneforening

En foreningstype der har vist sig at være involveret i et samarbejde, der i en udviklingssammenhæng kan få stor betydning for Helle Kommune, er antenneforeningerne. På initiativ fra kommunen har de 7 sognes antenneforeninger påbegyndt et samarbejde om at digitalisere antennesignalet for at kunne levere bedre signaler og dermed bedre fjernsyn. Samarbejdet går ud på at nedgrave lyslederkabler mellem de forskellige antenneforeninger, og på denne måde følger internetadgangen med til foreningernes medlemmer.¹¹⁹ Herved sikres alle borgere indenfor byskiltene i Helle Kommune en internetadgang, som oftest er en nødvendighed i forbindelse med etablering af hjemmearbejdspladser eller ved etablering af nye former for virksomheder. De borgere som ikke allerede nu er dækket ind ved antenneforeningernes signaler, vil ikke få gavn af dette initiativ.

Kulturel forening

En sidste foreningstype, som gennem aftenmøderne har givet udtryk for en meget direkte udviklingsaktivitet er en kulturel forening og mere specifikt Roust Rock. Som en foreningsrepræsentant siger, har Roust Rock: *"...til formål at vække en sovende by..."*. Engagementet er kommet af, at der intet foregik i Roust. Man kendte ikke rigtig hinanden, men det er til dels blevet afhjulpet ved at få folk til at hjælpe med til at arrangere en festival for amatørbands, som foreningen iværksætter hvert år. En foreningsrepræsentant beskriver Roust Rock som: *"...et eksperiment, som skal give svaret på, hvor meget man kan ryste en by sammen"*.

Privatpersonerne som den udviklende part

På aftenmøderne er der blevet spurgt til, hvorvidt der i sognene findes privatpersoner, som uafhængigt af foreningslivet er engageret i udvikling af lokalområdet. Det har vist sig at være tilfældet. I det følgende vil det blive gennemgået i hvilken udstrækning, privatpersonerne arbejder med udvikling af lokalområderne.

De aktiviteter som privatpersoner er involverede i omhandler såvel indirekte som direkte udvikling af lokalområderne. I dette arbejde opererer privatpersonerne både enkeltvis men også i grupper og udvalg, som ikke kan betegnes som foreninger.

Der er set tiltag til dannelse af forskellige former for investeringselskaber i lokalområderne, hvilket vil være en meget vidtrækkende direkte udviklingsaktivitet. Dette arbejde sker blandt andet i periferien af de etablerede foreninger, hvor initiativtagerne er engagerede i foreningslivet lokalt, men også blandt øvrige borgere og erhvervslivet lokalt. Et investeringselskab kommer hovedsageligt på banen, når noget eksisterende lukker ned. Den mest aktuelle sag vedrører brugsen i Fåborg, hvor en gruppe borgere bestående af 2 personer fra brugsbestyrelsen, 2 fra borgerforeningen, en politiker og en selvstændigt erhvervsdrivende er gået sammen og har dannet Fåborg i Fokus Aps. En foreningsrepræsentant siger om opslutningen omkring anpartsselskabet, at: *"...man har samlet 540.000 sammen, men det vil komme til at dreje*

¹¹⁹ I skrivende stund er 6 af de 7 antenneforeninger tæt på at vedtage, at de vil gennemføre nedgravningen af lyslederkabler, og det vil ske uden tilskud fra Helle Kommune. Som det eneste sogn vakler Næsbjerg mellem at koble sig på nettet i Helle eller at koble sig på nettet i Varde, som geografisk ligger tættere på. Kilde: Telefonsamtale med Helle Kommune.

sig om, hvem man kan få til at være købmand. Det kan godt være, der kun kommer 4-5 til en generalforsamling, men når det virkelig gælder, så kan man samle 180 personer". En anden interviewperson kommer med følgende udlægning af situationen omkring Fåborg Brugs: *"I Fåborg var man 200 til mødet om brugsen, men brugsen har en omsætning på 6 millioner om året. Det harmonerer ikke rigtigt, ja man må nærmest tage sig til hovedet af det. Jeg vil æde min gamle hat på, om ikke de alle vil køre til Bilka og handle bagefter alligevel".* Hvordan forholdene omkring købmanden vil udvikle sig, skal der ikke spås om her. Det at folk fremover har en anpart i butikken, kan dog være medvirkende til at fastholde folks interesse og indkøb i butikken. Men det er et eksempel på et udviklingsinitiativ fra privatpersoners side i Helle Kommune. Andre steder overvejer man muligheden for at etablere et investeringsselskab til udvikling af lokalområdet, men ingen steder er man kommet så langt i processen som i Fåborg.

Der er desuden eksempler på, at privatpersoner engagerer sig i forskellige former for boligbyggeri, som har en betydning for lokalområdet i en direkte udviklingsmæssig sammenhæng. Det foregår eksempelvis ved, at der bygges boliger og skabes nye områder af tomme grunde eller ved at udstykke storparceller af egen jord og derved overlade byggeriet til andre.

Et andet direkte udviklingsmæssigt tiltag er taget af en gruppe erhvervsfolk til etableringen af Hyttebyen i V. Starup Sogn. Man gik i 1970'erne sammen om at lave Hyttebyen for at se, om man kunne gøre noget for at få gang i byen. Man havde bestemt sig for, at det skulle gøres ved hjælp af turisme. Efterfølgende blev der oprettet en forening med vedtægter, men det tog foreningen 10 år at få alle godkendelserne hjem. Planen var, at borger- og sogneforeningen skulle købe noget jord, som hytterne skulle bygges på. Det var ifølge planstyrelsen ikke tilladt for en borger- og sogneforening at eje jord, men efter lang tids arbejde, endte det med, at der kom en ny paragraf i fritidsloven, så dette blev tilladt. Siden byggede man et prøvehus, og fik derefter solgt 12 hytter. Man havde troet, at man kunne sælge 12 hytter mere, men det er ikke sket endnu. Nu er de gamle erhvervsfolk trådt ud af arbejdet, men nye kræfter arbejder med en salgskampagne med nye hytter i en forlængelse af det gamle projekt.

Etableringen af et landsbykontor er også en direkte udviklingsaktivitet, der er initieret af en privatperson. Tanken med landsbykontoret var, at man kunne leje sig ind på et kontor og derved få en form for hjemmearbejdsplads med et kollegialt fællesskab. Kontoret blev etableret i den gamle andelskasses bygninger i Nordenskov og fungerede i et ½ år, men er siden blevet lukket igen. Årsagen til denne lukning, er ikke blevet omtalt på aftenmødet.

En hel del initiativer lokalt foregår ved, at nogle borgere etablerer diverse udvalg og arbejdsgrupper, som arbejder specifikt med en enkelt aktivitet. Nogle af grupperne opløses igen, når aktiviteten er gennemført, eller hvis interessen bortfalder, mens andre fortsætter gennem mange år. Nogle udvalg er skabt til at varetage en social aktivitet, som kan betegnes som en indirekte udviklingsaktivitet. Det drejer sig blandt andet om udvalg som juletræsudvalg, fastelavnsudvalg, sommerfestudvalg og gadeudvalg, der arrangerer gadefester. Andre udvalg er derimod etableret for at bidrage til en mere direkte udviklingsaktivitet. Det kan eksempelvis omhandle byfornyelse, PR for lokalområdet og etablering af cykel- og gangstier. Fælles for udvalgene og arbejdsgrupperne er, at nogle privatpersoner har fået ideen og har været i stand til at få andre privatpersoner til at deltage i arbejdet. Specielt i forhold til de udvalg der arbejder med direkte udviklingsaktiviteter, bliver der dog ofte etableret samarbejde med de etablerede foreninger om en gennemførelse af aktiviteterne. Alle disse udvalg tillægges stor værdi lokalt, da de er med til at sikre sammenholdet i lokalområdet.

Af andre udviklingsrelaterede aktiviteter kan nævnes privatpersoners arbejde med at etablere bondegårdsferie, med bevaring af en gammel brugs, med etablering af skov og rådyrpark, og med bevaring af kulturværdier så som diger i miljøet.

Foruden de engagerede privatpersoner har det vist sig, at det lokale erhvervsliv også tager ansvar for en udvikling af lokalområderne. Disse tiltag vil blive omtalt i det følgende afsnit.

Sogdenes grad af udviklingsorientering

Det står på baggrund af ovenstående afsnit klart, at der i kraft af foreningernes og privatpersonernes engagement foregår en del direkte såvel som indirekte udviklingsaktivitet ude i de forskellige sogne. Fælles for sognene er, at man i alle lokalsamfund samarbejder på kryds og tværs af foreningerne i bestræbelsen på at skabe aktiviteter for både medlemmer og lokalsamfundets borgere. Af gængse arrangementer kan nævnes eksempelvis byfest, sportsfest, Sankt-hans fest, fastelavnsfest og julearrangementer, men mange andre tiltag finder sted. Naturligvis er der forskelle mellem sognene, således at antallet og omfanget af aktiviteter varierer, men også rækkevidden og forgreningen af samarbejdet mellem de involverede parter er forskellige. I det følgende vil de enkelte sogne blive gennemgået i forhold til, hvad man lokalt foretager sig for at sikre en god udvikling, hvilket kendskab man har til Helle Turist- og Erhvervsråd, hvorvidt man har afholdt visionsmøder, og hvilket potentiale foreningslivet har i en udviklingssituation. Afslutningsvis vil foreningsrepræsentanternes vurdering af deres eget sogns udvikling sammenholdt med de øvrige sogne i Helle Kommune blive gennemgået. I denne forbindelse bør det gentages, at informationerne til denne gennemgang er fremkommet ved aftenmøderne, og at man derfor ikke skal betragte nedenstående fremstilling som et endegyldigt billede af sogdenes grad af udviklingsorientering. Gennemgangen kan dog give et praj om, hvor engagerede foreningsrepræsentanter, privatpersoner og til en vis grad erhvervslivet er i forbindelse med skabelsen af en lokal udvikling.

Agerbæk Sogn

I Agerbæk Sogn fremhæves idrætsforeningen som værende den, der i kraft af sin involvering i Owen Luft koncerten medvirker i skabelsen af en udviklingsaktivitet. Udenfor foreningslivet er en række privatfolk engagerede i bygning af boligområder og i skabelsen af nye områder af ubenyttede grunde og en privatperson arbejder på at bevare kulturværdier i det omkringliggende miljø. Foreningsrepræsentanternes kendskab til Helle Turist- og Erhvervsråd begrænser sig til et kendskab til formanden, men ellers ved man intet om rådet. Borger- og sogneforeningen har fået en indbydelse til at deltage, men hverken foreningen eller foreningens erhvervsudvalg samarbejder med rådet eller deltager i rådets aktiviteter. Man har ikke afholdt et fælles visionsmøde for byens borgere om Agerbæks fremtid og har heller ingen planer om et. Det skyldes sandsynligvis, at man ikke føler, at Agerbæk på nogen måde er truet. Foreningerne betragter sig som selvkørende og ser ikke umiddelbart noget behov for at gå ud over det normale aktivitetsmæssigt. Direkte adspurgt, kunne foreningsrepræsentanterne godt forestille sig, at foreningslivet kunne engagere sig i en lokal udvikling af Agerbæk, hvis krisen skulle begynde at kradse, men at se foreningslivet som en mulig igangsætter på erhvervsområdet, ligger ikke lige for. I denne sammenhæng anses tiden for at være det store problem.

Fåborg Sogn

I Fåborg Sogn er der ikke nogen foreninger, der går foran i en direkte udviklingsmæssig sammenhæng, men der er derimod sket en mobilisering af privatpersoner, hvor en gruppe mennesker er gået sammen om dannelsen af Fåborg i Fokus Aps. i en bestræbelse på at skabe et alternativ til den lukkede dagligvarebutik. Desuden har man mange udvalg i Fåborg Sogn og nærmere bestemt i Vrenderup, hvor man har juletræsudvalg, fastelavnsudvalg og et sommerfestudvalg, mens der forekommer flere gadeudvalg i sognet som helhed. Kendskabet til Helle Turist- og Erhvervsråd varierer blandt foreningsrepræsentanterne, hvor nogle få er velinformeret om rådet. Man vurderer, at rådet gennem de sidste par år har været inde i et dødvande, og problemet har været rådets fokus. Der er dog tillid til, at rådet nok skal komme i gang igen. Uanset hvad er man af den opfattelse, at der er et godt perspektiv i at smede borger- og sogneforeningerne, erhvervslivet og kommunen i Helle Kommune sammen i rådet. I forbindelse med lukningen af brugsen, har man afholdt et borgermøde i Fåborg for at undersøge, hvilken opbakning man kan forvente blandt sognets indbyggere til en løsning af problemet. Et visionsmøde om sognets fremtidige udvikling har der derimod ikke været tale om. I relation til foreningernes potentiale, har man i Fåborg tradition for at vågne op, når noget går galt, eksempelvis da kroen var til salg for nogle år siden. Der er derimod ikke tradition for at vågne op, inden det går galt, hvilket brugsen er et eksempel på. Man vil i denne sammenhæng gerne hjælpe til med køb af lokaler og derefter udleje lokalerne til en købmand for at mindske købmandens udgifter. Man tror dog ikke på, at foreningslivet selv kan drive butikken. At foreningslivet skal kobles til erhvervslivet, vil blot lægge endnu mere på foreningernes skuldre. Allerede nu mener man, det administrative arbejde er svært indenfor foreningslivet, og det vil blot blive værre, hvis de skal agere som erhvervsfolk. For foreningsrepræsentanterne er der ingen logisk kobling mellem foreningsliv og erhvervsliv.

Grimstrup Sogn

I Grimstrup Sogn er det primært borger- og sogneforeningen, der står for de udviklingsmæssige tiltag i relation til den fysiske planlægning. Det drejer sig blandt andet om nogle byfornyelsesprojekter, der omhandler eksempelvis trafikikkerhed. I et bestemt tilfælde har foreningen taget kontakt til kommunen angående ønsker vedrørende gadebelysningen. En anden forening, der tager aktiv del i udviklingen af lokalsamfundet, er den kulturelle forening Roust Rock, der gennem en årlig musikfestival forsøger at ryste en lille by sammen. Blandt privatfolk er der i sognet en person, der prøver at etablere bondegårdsferie samt andre, som er involverede i et projekt vedrørende en gammel brugs. Kendskabet til Helle Turist- og Erhvervsråd er i Grimstrup stor, eftersom formanden kommer fra dette sogn. En holdning til rådets arbejde er, at man synes rådet får meget arbejde ud af få midler, og at man kan komme endnu længere med lidt flere penge. Visionsmøder har man ikke holdt for sognet som helhed, men for et år siden havde man et tiltag, hvor 15-20 personer gik sammen og diskuterede, hvad man kunne gøre for at skabe udvikling i området. Det gik dog i opløsning igen, da ingen havde energi til at gå videre med tankerne. Holdningen er i dag, at det kan være både interessant og spændende at engagere sig dybere i udviklingsaktiviteter, men problemet er den arbejdsbyrde, der er forbundet med det, da det vil tage for meget af folks fritid. Man er imidlertid overbeviste om, at hvis det hele pludselig falder fra hinanden, vil man gå i gang med at arbejde med udviklingsaktiviteter. Borger- og sogneforeningen kan således godt se nødvendigheden af på sigt at skabe eksempelvis et investeringselskab.

Næsbjerg Sogn

I Næsbjerg Sogn er borger- og sogneforeningen meget involveret i de udviklingsmæssige tiltag, idet foreningen ser det som sin fornemmeste opgave at arbejde med den langsigtede udvikling i byen for at gøre byen til et spændende sted at bo i og flytte til. Foreningen har lavet en præsentationsfolder ”Velkommen til Næsbjerg”, hvor de erhvervsdrivende kunne få deres annoncer med, og denne aktivitet har fået stor opbakning blandt de andre foreninger i sognet. Desuden har foreningen planer om etableringen af en bypark, som skal være et rekreativt område. Kommunen er villig til at stille jord til rådighed, hvis man selv stiller med arbejdskraften og står for vedligeholdelsen. Interessen for projektet er stor blandt områdets beboere. Uafhængigt af foreningslivet er en privatperson ved at lave storparceller på egen jord lidt udenfor byen. Med hensyn til Helle Turist- og Erhvervsråd deltager borger- og sogneforeningen i rådets fællesmøder, hvor man orienterer hinanden sogneforeningerne, rådet og kommunen imellem. Mødets indhold bliver formidlet videre til foreningens egen bestyrelse og bringes desuden i idrætsforeningens blad, således at informationsspredningen bliver stor. I forbindelse med kommuneplanen afholdt borger- og sogneforeningen et borgermøde i byen blandt andet om udvikling gennem udstykning af parcelhusgrunde, hvor kommunens repræsentanter samtidig fortalte, hvilke planer man havde med Næsbjerg. Der var stor tilslutning til mødet med omkring 80 deltagere, og der kom efterfølgende resultater ud af mødet. Siden mødet har man nedsat nogle arbejdsgrupper. Et fælles visionsmøde har der dog ikke været afholdt, men den lokale partiforening har planer om et sådant, hvor alle foreningerne skal inviteres for at få sat skub i udviklingsplanerne i sognet.

V. Starup Sogn

I V. Starup er borger- og sogneforeningen involveret i mange af byens aktiviteter. I forbindelse med et byforskønnelsesprojekt og noget kloakarbejde, har man i samarbejde med kommunen valgt ny vejbelægning. Efter en kontakt fra kommunen har man for år tilbage afholdt et Åben By arrangement, men tilslutningen udefra var ikke overvældende. Man har haft planer om at afholde endnu et Åben By arrangement, men det er ikke blevet til noget. Hvis det skal gentages, vil man denne gang have kontakt til ejendomsmæglerne og deres køberkartoteker. Ellers har foreningen gennem 24 år udgivet et borgerblad, og har i forbindelse med en velkomstmappe for Starup Tofterup stået for den økonomiske del af arbejdet. Foreningen har en plan om i fremtiden at lave en ny PR-mappe, som skal ligge hos ejendomsmæglerne og kommunen samt gives til tilflytterne. Jagtforeningen planter træer i plantagen mod at have jagten i området, og spejdergruppen har gennem årene fået opført en del til spejderne. Alle foreningerne i sognet er indenfor det sidste år gået sammen om at sponsorere nye sangbøger til hotellet. Desuden er man tidligere gået sammen om at lave en Starupvin. Udenfor foreningslivet flourer et væld af udvalg i sognet. Et startskud for de mange udvalg har været ”Bo og Blive”. Bo og Blive er opstået, da nogle få personer gik sammen for at finde ud af, hvordan man fik noget mere gang i byen. Man inviterede nogle fra hver gade til et møde, som man havde reklameret for ved at kalde det ”Musikhus til Starup Tofterup?”. Tanken var at få flere engageret, så man kunne komme udenom Tordenskjolds Soldater. Der kom mange til mødet, og man forsøgte at sprede resultaterne af aftenen længere ud ved at etablere nogle arbejdsgrupper om eksempelvis sti- og cykelnet, byfornyelse, PR, foreningssamarbejde og kultur. Byfornyelsesgruppen har skaffet træer ved indfaldsvejene til byen. Træerne er finansieret ved hjælp af træaktier, som blev solgt ved at gå rundt til husstandene. Selv om tilslutningen har været stor, har det været et hårdt arbejde, så nu hviler

gruppen lidt. En udløber af PR-gruppen har lavet velkomstmappen til nye borgere og andre interesserede. Man har fotograferet en del og er gået fra virksomhed til virksomhed og fra forening til forening således, at næsten alle er med i mappen. En lokal bogtrykker har sat den op for et symbolsk beløb, og mappen er finansieret af annoncer. Kulturgruppen har været oppe at køre, men er nu slået sammen med byfornyelsesgruppen om eventuelt af etablere en scene foran Hyttebyen på en naturlig skråning, men er lagt på is i øjeblikket. Sti- og cykelgruppen er den eneste gruppe, der stadig kører. Gruppen har blandt andet fået etableret cykelstier og broer over Holme Å. En skolegruppe opstod som en reaktion på en debataften med nogle politikere, hvor der havde bredt sig en dårlig stemning over Starup Skole. Man har i gruppen solgt klistermærker med "Glad bruger af Starup Skole" og t-shirts. Der var lodtrækning om gevinster ved salget af t-shirts, og målet var at samle penge ind, så børn og lærere kunne købe noget til gavn for skolen. Det er også i V. Starup Sogn, at nogle erhvervsfolk gik sammen om at etablere Hyttebyen, som er omtalt i forgående afsnit. Nogle erhvervsfolk mødes desuden nogle gange om året i erhvervsklubben, og her har man arrangementer med folk udefra. Det er desuden i erhvervsklubben man har taget initiativ til at lave noget helt specielt omkring Helle Messen. Man lavede en stand, der afspejlede alt erhvervsliv og foreningsliv i Starup Tofterup, og man var overrasket over, hvor mange erhvervsvirksomheder og landbrug, der egentlig er i området. Dette initiativ var en stor succes, og folk var meget imponerede over den indsats, der var blevet lagt i det fra sognets side. Erhvervsklubben har endvidere haft et møde med Flensted om muligheden for oprettelsen af et investeringselskab. Man har 2 bankbygninger i byen, men mangler investorer til at pynte dem lidt op. Det kræver dog mange penge. Hvad angår Helle Turist- og Erhvervsråd har foreningsrepræsentanterne et kendskab til rådet, og borger- og sogneforeningen deltager på rådets møder. Af visionsmøder, har man som tidligere nævnt afholdt et Bo og Blive møde for byens borgere. Ved spørgsmålet om hvorvidt foreningsrepræsentanterne kan se sig selv som deltagere i en fremtidig udvikling, var svaret, at: "...vi er allerede i gang".

Øse Sogn

I Øse Sogn bliver borger- og sogneforeningen inddraget, når det handler om kommune- og lokalplanen. Sidste år skulle der være foregået en vejsanering, men den blev aflyst på grund af kommunens økonomi. I anden sammenhæng er foreningen blevet inviteret til at deltage i en fokusgruppe angående sagsbehandlingen i kommunen. Derudover administrerer foreningen blandt andet sin ejendom, hvilket omhandler Nordenskov Lysanlæg og står for snerydningen, og i denne sammenhæng har man ansat en person til formålet. En anden forening der er involveret i udviklingsmæssige tiltag er idrætsforeningen, som står for Owen Luft koncerten. Koncerten medvirker til at markere sognet udadtil, hvilket tilstedeværelsen af efterskolen også gør. Forsamlingshuset afvikler årligt en julemesse, hvor man kan leje en stand, hvilket folk udefra benytter sig af. Desuden har man en erhvervsforening, som også er engageret i en udvikling af lokalområdet. I dette regi blev der taget initiativ til et Åben By arrangement, hvor stort set alle foreningerne deltog. Arrangementet blev blandt andet finansieret af en husstandsindsamling, gennem tegning af aktier og salg af t-shirts. Inspirationen til dette er hentet fra Billum.¹²⁰ Arrangementet havde ikke den store effekt, men det var godt i den forstand, at alle arbejdede sammen og lærte hinanden at kende. Desuden gav det noget PR i Jydske Vestkysten. Erhvervsforeningen har tidligere arbejdet sammen med kommunen og mejeriet omkring mejerigrunden. Det blev blandt andet undersøgt, hvad en nedrivning ville koste, men i øjeblikket sker der ikke noget omkring projektet. Erhvervsforeningen ud-

¹²⁰ Billum blev kåret som Årets Landsby i 1999.

giver endvidere et lokalt blad, som tidligere blev udgivet af idrætsforeningen og borgerforeningen. I bladet nævnes mange af foreningerne med bestyrelsesmedlemmer og telefonnumre samt erhvervslivet. Det har haft stor indflydelse på folks kendskab til hinanden i sognet. Førhen byggede kendskabet mere på personlige relationer, men med bladet er kendskabet blevet lidt mere formaliseret til gavn for eksempelvis tilflytterne. Udenfor foreningslivet har en enkelt privatperson forsøgt at udstykke noget jord fra foderstofforretningens grund til et andelsbyggeri. Det er ikke lykket, og nu er opgaven givet videre til andre. Desuden har sognet i kraft af én person fået etableret et landsbykontor, men det er som omtalt siden blevet lukket. Borger- og sogneforeningen har et naturligt kendskab til Helle Turist- og Erhvervsråd, idet de deltager i arbejdet. Foreningen deltager desuden i landsbyrådet. Erhvervsforeningen bliver også inviteret til møderne i Helle Turist- og Erhvervsråd. Man har aldrig holdt et visionsmøde for sognets fremtidige udvikling. Derimod er der blevet afholdt flere borgermøder eksempelvis i forbindelse med en debat om forsamlingshusets fremtid, da man fik tildelt flygtninge, hvilket resulterede i 2 fyldte møder, opstillingsmøder samt møder om lokalplaner. I relation til foreningslivets potentiale i en udviklingssituation er man i foreningslivet i tvivl om, hvorvidt man kan gøre Billum kunsten efter, da man ikke mener, at man har den type mennesker i sognet. Forskellen beskrives som værende 3 mænd. Man er dog overbevist om, at hvis sognet bliver truet, skal man nok komme frem.

Årre Sogn

I Årre Sogn er det ikke andre foreninger end borger- og sogneforeningen, der er engageret i en udviklingsmæssig sammenhæng. Foreningen er involveret i kommuneplanen og har eksempelvis samarbejdet med kommunen om forslag til indfaldsveje og etablering af gadebelysning. Desuden har man bygget legepladser, hvoraf den ene blev betalt af borger- og sogneforeningen, mens den anden blev betalt via tilskud. Arbejdskraft har byens borgere selv leveret. Af privatpersoner har en person plantet skov ved byen og driver en rådyrpark ved siden af. Erhvervslivet gør også en indsats for sognets udvikling. Købmanden har overtaget driften af benzintanken, og må drive den så længe priserne ikke overstiger OKs priser. Et andet eksempel er Årre Andelskasse. Den har blandt andet købt den gamle brugs, revet den ned, bygget huse på grunden og solgt dem. Et andet projekt, andelskassen er involveret i, vedrører brugsen i Fåborg. Kendskabet til Helle Turist- og Erhvervsråd varierer blandt foreningsrepræsentanterne, men mange kender rådet af navn. Borger- og sogneforeningen deltager, men der sker ikke en formidling videre ud til bestyrelsens medlemmer efterfølgende. Det er blevet overvejet, om man ikke skal samle sig mere omkring rådet, hvor man har kontakt til kommunen og kan formidle ideer, selv om rådet ikke har nogen speciel magt. I forbindelse med revideringen af kommuneplanen i 1999, har Venstre, idrætsforeningen og borger- og sogneforeningen indkaldt til fællesmøde om fremtiden i Årre. Her fremkom idéer, som kommunen blev opfordret til at indføre i kommuneplanen. Blandt andet var storparceller oppe at vende, og selv om der ikke foregår noget på området lige nu, er de ikke blevet skrottet. Placeringen af byggegrundene er på borger- og sogneforeningens initiativ siden blevet flyttet, da de var placeret for tæt på landbrug. Der var desuden en idé fremme om oprettelsen af en lokal fond, og den er siden blevet hængende som en god idé. I relation til foreningslivets potentiale i en fremtidig udvikling af sognet, ser man mødet i 1999 som et eksempel på, at man har forsøgt at være på forkant med situationen. Man vil gerne være på forkant med den situation, Fåborg er havnet i, og hvis kroen gik ned, ville man nok gå sammen om at redde den. Der er dog bred enighed om, at man trods alt nok alligevel skal frem til situationen, før gejsten vil komme, og dermed er man ikke få forkant med noget.

Hvis der skal sættes gang i området, vil det kræve en kreds af privatpersoner, som vil sætte projektet i søen.

Som det ses, er der foregået og foregår der mange former for udviklingsaktivitet i lokalområderne, dog med meget forskelligt aktivitetsniveau. Alle foreningsrepræsentanterne ønsker det bedste for deres lokalområde. Selv om der i enkelte lokalområder foregår aktiviteter i et forsøg på at komme på forkant med udviklingen eller nærmere truslen om afvikling, så synes der dog i de fleste lokalområder i øjeblikket ikke at være energi til en sådan forebyggende handling. Interviewpersonerne ser det således udelukkende som et spørgsmål om tid og energi, for at man kan skabe en udvikling som eksempelvis i Billum. Hvis nogen vil lægge alt til side for en periode og arbejde intenst for deres lokalområde, så er det ifølge foreningsrepræsentanterne muligt at få lokalområdet placeret på landkortet og deraf få skabt udvikling. Billum er ifølge interviewpersonerne ikke meget anderledes end lokalområderne i Helle Kommune, og det er således udelukkende nogle få enkeltpersoners arbejdsindsats, som har ført til, at byen er blevet kåret som Årets Landsby. På trods af den manglende tid og energi, virker det som om, der i foreningslivet er en kampreserve at tage af, hvis der pludselig skulle være brug for en ekstra indsats, men denne reserve bliver hovedsagligt først aktiveret, når lokalområdet er i defensiven. Og indtil da forekommer en direkte kobling mellem foreningsliv og erhvervsliv, med foreningslivet som en slags erhvervsaktør, som urealistisk for størstedelen af foreningsrepræsentanterne.

Foreningsrepræsentanternes vurdering af de øvrige sognes udvikling

Afslutningsvis vil foreningsrepræsentanternes syn på deres eget sogns udvikling sammenholdt med de øvrige sogne blive berørt.¹²¹ Det vil fremgå, at foreningsrepræsentanternes egne vurderinger ikke altid stemmer overens med andres opfattelse.

I Agerbæk Sogn betragter man sig som kommunens flagskib, mens de andre er nogle pramme. Hvad angår forretningslivet, er Agerbæk således helt i front. Forskellen er, at økonomien andre steder er et problem, hvilket især gælder i Fåborg Sogn. Man har til gengæld ikke samme nærhed mellem folk og den store opbakning til foreningsarbejdet og aktiviteterne, som man eksempelvis ser i Vrenderup. Her kan man nemt samle stort set alle i området til de aktiviteter, der afholdes. En foreningsrepræsentant har denne kommentar, at: "...Agerbæk er for stor til det tætte, men for lille til det næste..."

I Fåborg Sogn er man uenige om, hvilken betydning kommunens politik har for sognet. En holdning er, at kommunen har forsøgt at bevare byen som en landsby med det resultat, at der ingen byggegrunde er i området. En anden er, at Fåborg er blevet tilgodeset af kommunen. Man vurderer dog, at sognet er gået tilbage i forhold til de andre sogne i kommunen.

I Grimstrup ser man sognet som et sted, hvor man holder sig mere tilbage i forhold til de andre sogne. Byen bærer præg af, at en stor del af befolkningen er tilflyttere fra Esbjerg, som bruger Esbjergs faciliteter fx Musikhuset og egentlig bare ønsker, at Grimstrup forbliver en lille hyggelig by, der helst ikke skal blive meget større.

¹²¹ Der foreligger ingen informationer om dette fra aftenmødet i Øse Sogn.

I Næsbjerg Sogn mener man, at det er rart at være, og at man har det hele. Lige bortset fra de hurtigste offentlige transportmidler til en større by, mener man dog ikke, at man har noget, som de andre sogne ikke har.

I V. Starup Sogn vurderer man, at det går godt, men at det sandsynligvis også går godt andre steder. Sammenlignet med de andre sogne synes man, at man er godt med, og at der i alt fald sker noget hele tiden i Starup Tofterup. Man kommer nok efter Nordenskov og Agerbæk, men holdningen er, at man nok skal komme efter det.

I Årre Sogn vurderer man, at sognet ligger midt i feltet, hvor der i Nordenskov og Agerbæk er mere udvikling. Hvorvidt det går godt, beror meget på held. Man anser det således som heldigt, at Årre beholdte skolen, mens den lukkede i Fåborg.

En vurdering af sognene i forhold til hinanden er også blevet foretaget blandt foreningsrepræsentanterne for foreningerne på kommunalt niveau. Her vurderer man, at Agerbæk og Nordenskov er længst fremme erhvervmæssigt. Nordenskov er godt med blandt andet på grund af et godt sammenhold og fordi man markedsfører sig godt overfor erhverv og nye beboere. Agerbæk derimod er gået lidt i stå, da der ikke er mange aktive folk. Man mener, at Agerbæk kører et sololøb, og at det mest er erhvervsfolk, der laver arrangementer. Desuden er det svært, at få folk fra Agerbæk til at sidde med i noget. Man vurderer det som et udtryk for, at jo større byen er, des mere falder engagementet. Mens det i Nordenskov og Agerbæk er pengefolk og/eller erhvervsfolk, der er i gang udviklingsmæssigt, er det i V. Starup græsrodsarbejde, der præger sognet. Man har haft visioner, som ingen andre sogne har kunnet være med på. Hvad angår græsrodsarbejde er det således V. Starup, der i en udviklingssammenhæng er længst fremme i kommunen.

Opsummering

Hensigten med dette kapitel har været at klargøre, i hvilken grad foreningslivet involverer sig i sammenhænge, der har forbindelse med en udvikling af lokalområdet.

Den generelle status for udviklingen er blandt sognene, at man er tilfreds med at bo i lokalområderne. I en vis udstrækning er man også tilfreds med tingenes tilstand, men man er meget opmærksom på nogle udviklingstendenser, der på sigt kan få betydning lokalt. Man frygter således, at lokalområderne ender som sovebyer blandt andet uden indkøbsmuligheder og uden børn.

Størstedelen af foreningernes aktiviteter har ikke karakter af direkte udviklingsaktiviteter, men er derimod fritidsaktiviteter, som er medvirkende til at skabe liv i byen og give folk indhold i deres fritidsliv. Disse foreninger har således ikke i første omgang udvikling af lokalområdet som deres mål. De er derimod medvirkende til at opretholde det sociale liv i lokalområderne, hvilket indirekte kan have betydning for skabelsen af en mere direkte udviklingsaktivitet i områderne.

Der eksisterer dog også en række foreningstyper, som involverer sig i aktiviteter, som har direkte betydning for lokalområdernes udvikling. Disse aktiviteter er for en stor dels vedkommende orienteret mod fysisk planlægning. Andre aktiviteter har derimod en markedsfø-

ringsmæssig karakter, og i enkelte tilfælde er der også tale om økonomiske udviklingsaktiviteter eksempelvis i form af skabelsen af en arbejdsplads eller afvikling af en koncert.

Det er imidlertid ikke kun foreningslivet, som tager del i en udvikling af lokalområderne. En anden vigtig aktør er de private kræfter, som opererer uafhængigt af foreningslivet. Privatpersonernes bidrag omhandler i høj grad økonomiske former for udviklingsaktivitet eksempelvis gennem dannelsen af anpartsselskaber eller gennem boligbyggeri, der har en direkte betydning for lokalområdernes udvikling. I kraft af diverse foreningsuafhængige udvalg og arbejdsgrupper bliver der desuden skabt både indirekte udvikling i form af sociale arrangementer og direkte udvikling gennem markedsføring og fysisk planlægning.

Sogdenes grad af udviklingsorientering varierer sognene imellem. Der er således betydelige forskelle på, i hvilket omfang foreningslivet og private kræfter involverer sig i en lokal udvikling, samt i hvor høj grad foreningslivet er parat til at medvirke i en fremtidig udvikling.

Generelt kan det konkluderes, at foreningslivet handler mest offensivt, når det drejer sig om fritidsaktiviteter og andre sociale og kulturelle aktiviteter. Når talen falder på udviklingsaktiviteter udover det rent kulturelle og fritidsprægede, synes foreningerne således langt hen ad vejen at være mere defensivt indstillede i forhold til at involvere sig.

12. Diskussion og konklusion

Hensigten med denne undersøgelse har været at belyse, hvad der er betydningen af foreningslivet i Helle Kommune i dag og i forbindelse med fremtidig udvikling. Dette er blevet gjort ved at undersøge henholdsvis foreningslivets omfang, foreningernes formål og faktiske aktiviteter, motiver for deltagelsen i foreningslivet, bredden i deltagelsen i foreningslivet, foreningslivets samarbejde med andre og foreningslivets grad af udviklingsorientering. En opsummering af de respektive kapitlers mest essentielle resultater vil blive præsenteret her. Efterfølgende vil disse resultater blive sammenholdt med de teoritilgange, der har inspireret til denne undersøgelse, hvilket munder ud i undersøgelsens konklusion.

Opsummering

Overordnet set viser undersøgelsen, at betydningen af foreningslivet i Helle Kommune er stor, da foreningslivet tager sig af et utal af opgaver, som for størstepartens vedkommende utvivlsomt ville blive savnet, hvis de ikke blev varetaget. Foreningslivet afholder eksempelvis en lang række fritidsaktiviteter, fællesfester og kulturelle arrangementer i kommunen. Desuden har foreningslivet påtaget sig opgaver såsom at opstille kandidater til valgene, levere vand og fjernsynsprogrammer til borgerne samt at varetage de forskellige sognes lokale interesser udadtil. En lang række opgaver bliver altså løst gennem det frivillige foreningsarbejde. Hvis ikke foreningerne tog hånd om dem, ville der skulle frigøres ressourcer andetsteds for at kunne bibeholde det samme udbud af muligheder for borgerne i kommunen.

Foreningslivets omfang

Foreningslivets omfang er stort i Helle Kommune, både hvad angår antal foreninger, antal medlemmer af foreningerne og foreningernes aktivitetsniveau. Urbaniseringsgraden i en kommune er i en tidligere undersøgelse blevet fremhævet som havende betydning for antallet af foreninger i kommunen. En lavere urbaniseringsgrad har således sammenhæng med en højere foreningstæthed. Dette synes også at være tilfældet i Helle Kommune. Med en foreningstæthed på 54 indbyggere pr. forening er der dog intet, der tyder på, at Helle er hverken mere eller mindre foreningstung end andre landkommuner. I relation til betydningen af urbaniseringsgraden kan der ligeledes spores en sammenhæng mellem antallet af foreninger og borgere på sogneniveau. De sogne med det laveste antal indbyggere har også et forholdsmæssigt højt antal foreninger registreret. Hvad angår medlemstilslutningen i foreningerne og foreningernes aktivitetsniveau, understøtter disse ligeledes omfanget af foreningslivet. Der er altså ikke blot tale om et højt antal foreninger i kommunen. Foreningerne har også sammenlagt et meget højt medlemstal, hvilket bevirker, at foreningsgraden er høj. Hver enkelt borger i kommunen har således hele 2,4 medlemskaber af foreninger. Foruden de mange foreninger og de mange medlemmer, er der ligeledes et højt aktivitetsniveau i foreningerne, hvor hver enkelt forening i gennemsnit afholder 14,7 arrangementer på årsbasis.

Foreningernes formål og faktiske aktiviteter

En opgørelse over hvad der er foreningernes formål og faktiske aktiviteter viser, at størstedelen af foreningerne i både deres formål og aktiviteter kan rubriceres indenfor det kulturelle og fritidsprægede område. Her rummer formål og aktiviteter noget enten kulturelt, socialt, sportsligt eller religiøst. Disse foreninger kan derfor siges at medvirke til at skabe en social og kulturel infrastruktur, som gør det rart at bo i området. De beskæftiger sig således med emner, der på en indirekte, bagvedliggende og til dels usynlig måde har betydning for udviklingen i lokalsamfundet. En mindre del af foreningerne arbejder direkte med udviklingen af lokalområdet. Hovedparten af disse foreninger kan rubriceres som værende funktionelle opgaveløserne, der varetager nogle nøje definerede opgaver af praktisk, økonomisk eller administrativ karakter eksempelvis vandværker og brugsforeninger. Enkelte såsom borger- og sogneforeningerne samt erhvervsforeningerne har et stedpolitisk udgangspunkt, hvor udviklingen af lokalområdet er et af deres formål eller en af deres aktiviteter. Andre igen arbejder ud fra et mere idépolitisk udgangspunkt med den hensigt at fremme en bestemt idépolitisk sag, hvilket politiske foreninger er et eksempel på.

Motiver for deltagelsen i foreningslivet

Årsagerne til at folk vælger at engagere sig i foreningslivet er mange. Engagementet begrundes blandt andet i en lyst til arbejdet i foreningen eller en interesse i at opnå indflydelse. Man går også aktivt ind i foreningsarbejdet, når ens børn begynder at deltage i foreningernes aktiviteter. Herudover engagerer folk sig af pligtfølelse eller for at betale dét tilbage til fællesskabet, som man tidligere har modtaget gennem foreningen i forbindelse med andres engagement og arbejdsindsats. Desuden har det betydning, at man gennem foreningslivet møder nye mennesker, det vil sige det sociale aspekt ved foreningslivet, ligesom det har betydning for engagementet, at foreningens aktiviteter er rettet mod lokalområdet. Når det geografiske fokus i foreningsarbejdet flyttes væk fra ens lokale sogn til eksempelvis at dække hele kommunen, synes der således at kunne spores en dalende interesse for at engagere sig i foreningslivet, med mindre nogle af de øvrige motivationsfaktorer vejer tungt for den enkeltes engagement. At størstedelen af foreningerne retter deres arbejde mod det lokale understreger blot lokalområdets betydning i en foreningsmæssig sammenhæng.

Bredden i deltagelsen i foreningslivet

Deltagelsen i det organisatoriske foreningsarbejde er stor. Sammenlignes antallet af bestyrelsesmedlemmer med antallet af indbyggere i kommunen, ses det, at der findes et bestyrelsesmedlem for hver 12 indbyggere i Helle Kommune. Da 87,8 % og dermed størstedelen af bestyrelsesmedlemmerne kun har én bestyrelsespost, er det organisatoriske arbejde spredt ud blandt en masse forskellige borgere i kommunen, hvilket skaber en stor bredde i deltagelsen. Der er imidlertid problemer med at få folk til at melde sig til bestyrelsesarbejdet til trods for, at man fra foreningernes side gør en stor indsats for dette. Denne situation kan meget vel blive et af foreningslivets fremtidige problemer. I forhold til bestyrelsens sammensætning er det specielt den yngre del af befolkningen, man har svært ved at tiltrække. Det begrundes med, at de unge har en lang række andre tilbud at bruge fritiden på i dag. Efter 30-årsalderen synes folks interesse for den organisatoriske del af foreningslivet dog at stige. Udover gruppen af unge, er kvinderne også svagt repræsenterede i bestyrelsesarbejdet,

idet de kun udgør 41,4 % af bestyrelsesmedlemmerne. Der synes til gengæld ikke at være nogle bemærkelsesværdige forskelle mellem de lokales og tilflytternes deltagelse i det organisatoriske foreningsliv. Opdelt på professioner ses det, at andelen af selvstændigt erhvervsdrivende er stærkt repræsenteret i bestyrelsesarbejdet. For cirka hver 4. lønmodtager i bestyrelsen er der således en selvstændigt erhvervsdrivende, mens der for cirka hver 8. lønmodtager i arbejdsstyrken i Helle Kommune findes en selvstændigt erhvervsdrivende.

Foreningslivets samarbejde med andre

Foreningerne er åbne overfor samarbejde, idet hele 88,1% af foreningerne tilkendegiver, at de samarbejder med andre. Samarbejdet foregår både med andre foreninger, med kommunen og til en vis grad med erhvervslivet. Dette sker ud fra ressourcemæssige årsager, da foreningerne gennem samarbejde bedre kan gennemføre de aktiviteter, der er ønske om. Samarbejdet foreningerne imellem giver således muligheder for at gennemføre arrangementer, som den enkelte forening af økonomiske eller medlemsmæssige årsager ikke ville have kunnet løfte alene. Samarbejdet foreningerne imellem foregår på to niveauer. På den ene side er der tale om et samarbejde indenfor sognet på tværs af foreningstyper. På den anden side eksisterer der samarbejder på tværs af sognegrænser ofte på kommunalt niveau hovedsageligt mellem identiske foreningstyper. Samarbejdet med kommunen sker dels for at påvirke de politiske beslutninger, der tages i kommunen, og dels for at få økonomisk hjælp til gennemførelse af foreningernes aktiviteter eller til etablering af anlæg. Samarbejdet med erhvervslivet sker ligeledes af økonomiske årsager, da det ofte er i forbindelse med sponsorer, at erhvervslivet kommer ind i billedet. Det grundlæggende træk er, at der i forskellig grad eksisterer et gensidighedsforhold mellem foreningerne, mellem foreningerne og kommunen og mellem foreningerne og erhvervslivet, hvor forholdet til de andre foreninger er mest udbygget og forholdet til erhvervslivet er mindst udbygget. Til gengæld for det foreningerne modtager gennem samarbejdet med henholdsvis kommunen og erhvervslivet, sørger foreningslivet for opretholdelse af aktiviteter lokalt, herunder også for løsning af funktionelle opgaver.

Foreningslivets grad af udviklingsorientering

Foreningernes grad af udviklingsorientering afhænger af, hvilket sogn foreningen er hjemmehørende i samt af, hvilken type forening der er tale om. Når en forening indenfor en bestemt foreningstype aktivitetsmæssigt adskiller sig fra de andre foreninger af samme type, synes det således ofte at være begrundet i, at lokaliteten spiller en rolle. Foreningens involvering i en udviklingsmæssig sammenhæng er påvirket i enten positiv eller negativ retning af de øvrige foreninger i lokalområdet. Noget tyder altså på, at det er med den fælles geografi som udgangspunkt, at en indsats i udviklingsaktivitet vil kunne aktiveres.

Størstedelen af foreningernes aktiviteter har ikke karakter af direkte udviklingsaktiviteter, men er derimod fritidsaktiviteter, som er medvirkende til at skabe liv i byen og give folk indhold i deres fritidsliv. Disse foreninger har således ikke i første omgang udvikling af lokalområdet som deres mål. De er derimod medvirkende til at opretholde det sociale liv i lokalområderne, hvilket indirekte kan have betydning for skabelsen af en mere direkte udviklingsaktivitet i områderne. Helt basalt kan foreningslivets blotte tilstedeværelse bevirke,

at området bliver mere attraktivt rent bosætningsmæssigt. Det kan medføre en fastholdelse af nuværende beboere i området og en tilflytning af nye borgere.

Der eksisterer dog også nogle få foreningstyper, som involverer sig i aktiviteter, der har direkte betydning for lokalområdernes udvikling. Disse aktiviteter er for en stor dels vedkommende orienteret mod den fysiske planlægning af lokalområdet gennem involvering i kommune- og lokalplaner. Andre aktiviteter har derimod en markedsføringsmæssig karakter bestående af afholdelse af Åben By arrangementer, hvor folk inviteres på besøg i lokalområdet og af skabelsen af PR-mapper, som informerer interesserede om lokalområdets foreningsliv og erhvervsliv. I enkelte tilfælde er der også tale om økonomiske udviklingsaktiviteter eksempelvis i form af skabelsen af en arbejdsplads eller afvikling af en koncert.

Det er imidlertid ikke kun foreningslivet, som involverer sig i en udvikling af lokalområderne. En anden vigtig aktør er de private kræfter, som opererer uafhængigt af foreningslivet. Privatpersonernes bidrag omhandler i høj grad økonomiske former for udviklingsaktivitet eksempelvis gennem dannelsen af anpartsselskaber eller gennem boligbyggeri, der har en direkte betydning for lokalområdernes udvikling. I kraft af diverse udvalg og arbejdsgrupper udenfor foreningerne bliver der desuden skabt både indirekte udvikling i form af sociale arrangementer og direkte udvikling gennem markedsføring og fysisk planlægning.

Den overvejende del af foreningslivet er dermed ikke aktive i en direkte udvikling af lokalområdet, og af hovedsageligt tidsmæssige årsager er foreningslivets parathed til at medvirke i en fremtidig udvikling meget begrænset. Foreningslivets potentiale bliver ofte først aktiveret, når lokalområdet på en eller anden måde er i defensiven.

Diskussion

Der kan ikke herske nogen tvivl om, at foreningslivet i Helle Kommune har en stor betydning for såvel de enkelte lokalsamfund som for kommunen som helhed. Spørgsmålet er imidlertid, om denne betydning har nogen relevans i en videre udviklingsammenhæng. En måde at belyse dette på er ved at sammenholde de teoritilgange, der har inspireret til denne undersøgelse, med de resultater undersøgelsen er kommet frem til. Er der i undersøgelsens resultater noget, der indikerer, at de i teoritilgangene beskrevne faktorer rent faktisk er til stede i foreningslivet? Hvis disse faktorer findes, er de teoretiske forudsætninger for en udvikling af lokalområdet til stede.

Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element

Indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel benyttes Ulla Herlitz' pladsideologi. Herlitz påpeger, at det der i dag får folk til at engagere sig i foreningsarbejdet er, når det vedrører ens lokalområde. På baggrund af resultaterne kan det slås fast, at dette også er tilfældet blandt foreningsrepræsentanterne i Helle Kommune. En motivationsfaktor for at deltage i foreningsarbejdet er netop, at foreningens aktiviteter er rettet mod lokalsamfundet. Tilknytningen til lokalområdet er således af væsentlig betydning, når foreningsrepræsentanterne vælger at udføre et stykke frivilligt arbejde, og lysten til at bidrage mindskes, når foreningsarbejdets geografiske sigte bliver større. Det kan således konstateres, at folks stedbundne identitet fører til en deltagelse i foreningslivet. Denne sammenhæng afspejles i det forhold,

at størstedelen af undersøgelsens foreninger netop retter deres arbejde mod det lokale samfund. For foreningstyper som borger- og sogneforeninger samt erhvervsforeninger kommer denne pladsideologi klart til udtryk gennem foreningernes formålsparagraf i vedtægterne, idet de med et stedpolitisk formål arbejder for lokalområdets udvikling.

At denne stedbundne identitet endvidere er et udbredt fænomen i Helle Kommune, kan der ikke være nogen tvivl om. De mange foreninger og dermed det høje antal bestyrelsesmedlemmer i kommunen vidner om, at mange mennesker er involverede i foreningslivet. Det faktum at en overvejende del af bestyrelsesmedlemmerne endvidere "kun" har én bestyrelsespost gør, at der eksisterer en stor bredde i deltagelsen.

Ifølge Herlitz fører det lokale samarbejde blandt lokalbefolkningen til en vi-ånd og en fælles identitet til lokalområdet. Hvorvidt foreningslivet er med til at skabe en stedbunden identitet, er det på baggrund af undersøgelsens resultater ikke muligt at svare på. Det virker dog meget sandsynligt, at det oprindelige engagement i en lille del af foreningslivet udløser en større interesse for og bevidsthed om lokalsamfundet som helhed.

Det andet bidrag, der opereres med indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel, omhandler Jonathan Murdoch og Terry Marsdens counterurbanisering. Murdoch og Marsden fremfører, at middelklassen bestående af velstillede erhvervsaktive familier flytter fra bysamfund og ud på landet, hvorefter de tilstræber at forhindre øvrig udvikling i området. Hvis teorien holder i denne undersøgelse, vil det betyde, at også foreningslivet bruges til at beskytte det eksisterende mod yderligere udvikling. Undersøgelsens resultater kan ikke bekræfte, at foreningslivet bruges som talerør for modstand mod udvikling. Det siges snarere, at man meget gerne ser en tilflytning til lokalområderne således, at hverken byhuse eller landbrugsjendomme står tomme. Endvidere arbejdes der lokalt med etablering af storparceller, hvilket til en vis grad må tolkes som et ønske om tilflytning af mere velstillede familier. Tilflyttere er således mere end velkomne, hvilket sandsynligvis er et udtryk for, at tilflytning ikke medfører lokale konflikter af nævneværdig grad. Et udtryk for dette billede kan ses ved, at tilflyttere er godt repræsenterede i foreningernes bestyrelser, og dermed deltager på lige fod med de lokale i det organisatoriske foreningsarbejde. Problemet omkring tilflytterne opstår derimod, hvis de ikke ønsker at deltage i foreningslivet, da dette ikke er velset blandt de lokale. Denne passivitet i foreningsregi er imidlertid ikke ensbetydende med, at tilflytterne modsætter sig en udvikling af lokalområdet. I et enkelt sogn omtales det dog, at tilflytterne er modstandere af udvikling. I kraft af sognets nærhed til Esbjerg, får tilflytterne dækket deres behov der og ønsker derfor ikke en udvikling af sognet. Denne modvilje betyder ikke, at man modsætter sig de udviklingstiltag, der måtte være, men blot at man ikke bakker udviklingsaktiviteterne op. At det ikke på baggrund af undersøgelsens resultater er muligt at genfinde Murdoch og Marsdens konflikt i relation til foreningslivet, er naturligvis ikke ensbetydende med, at den ikke forekommer. Da Helle Kommune i høj grad er præget af landbrug, ligger der latent en klassisk konflikt vedrørende eksempelvis lugtgener, som venter på at bryde ud, når "byfolket" flytter på landet.

Betydningen af (lokale) netværk

Indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel er der blandt andet taget udgangspunkt i Robert D. Putnams sociale kapital. Putnam viser, at en væsentlig forudsætning for vækst i et lokalområde er forekomsten af social kapital, som består af de mellem menneskelige relationer og

den tillid, der opbygges eksempelvis gennem deltagelse i foreningslivet. Hvorvidt man i foreningslivet i Helle Kommune har tillid til hinanden, er ikke blevet undersøgt, men det må man formode. Det er i alt fald intet i undersøgelsen, der indikerer et mistillidsforhold foreningsrepræsentanterne imellem. At det sociale aspekt i foreningslivet for mange fungerer som en motivationsfaktor til at indgå i foreningsarbejdet, understøtter i høj grad denne formodning. Uanset dette er udgangspunktet for at tillid kan opstå til stede i kraft af de mange foreninger, de mange bestyrelsesmedlemmer og de mange foreningsmedlemmer. Der er således i Helle Kommune rig mulighed for, at mennesker involveret i foreningslivet på den ene eller anden måde kan mødes. Alene det forhold at der i foreningsregi afholdes mange årlige arrangementer giver mulighed for dette. Foreningslivet kan i denne sammenhæng fungere som det forum, hvori mennesker mødes på kryds og tværs, og sandsynligvis gennem dette samvær opbygger en tillid til hinanden. Putnams bidrag må tolkes således, at alle foreninger, og dermed også dem der i foreningsarbejdet fokuserer på de kulturelle og sociale, sportslige og religiøse områder, kan have indflydelse på udviklingen i et område, hvis blot tilliden til hinanden er til stede.

Det andet bidrag indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel kommer fra Reidar Almås' nødvendighedens trekant. Almås påpeger, at det er nødvendigt med et samarbejde mellem lokale, eksterne og offentlige aktører, for at en lokal udvikling finder sted. Dette samarbejde foregår samtidig i en proces med først lokal ressourcemobilisering, dernæst ekstern stimulans og til sidst offentlig opbakning. På baggrund af undersøgelsens resultater er det muligt at behandle samarbejdet aktørerne imellem, men der foreligger intet materiale vedrørende samarbejdsprocessen. De aktører der i en samarbejdsrelation er fokuseret på, er henholdsvis:

- Foreningslivet som den lokale aktør
- Erhvervslivet som den eksterne aktør
- Kommunen som den offentlige aktør

Et markant flertal af foreningerne har givet udtryk for, at de samarbejder med andre. Dermed er første forudsætning i nødvendighedens trekant til stede. I Helle Kommune ses der ofte et samarbejde mellem foreningsliv og kommunen. Dette samarbejde omhandler primært den fysiske planlægning af lokalområdet i forbindelse med kommune- og lokalplaner. Samarbejde mellem foreningsliv og erhvervsliv forekommer i en vis udstrækning også, men det handler oftest om sponsorater til foreningslivet. Der er dog enkelte eksempler på, at foreningslivet og erhvervslivet går sammen om skabelsen af udviklingsaktiviteter hovedsageligt af markedsføringsmæssig karakter.

Omvendt mangler der situationer, hvor samtlige aktører går sammen om en fremtidig udvikling af lokalområderne. Det eneste eksempel er Helle Turist- og Erhvervsråd. Dette råd er i sin konstruktion unikt, da både foreningslivet, erhvervslivet og kommunen inviteres til at deltage i rådets arbejde, og dermed til at fremme turismen og erhvervslivet i kommunen. På baggrund af undersøgelsen kan man således sige, at betingelserne i nødvendighedens trekant vedrørende samarbejde mellem lokale, eksterne og offentlige aktører ikke bliver opfyldt i kommunen med de aktører, der er valgt at blive brugt i analysen. Forudsætningerne er dog til stede i kraft af, at der samarbejdes aktørerne imellem, og derfor burde den overordnede sammenkædning mellem de tre aktører være indenfor rækkevidde. Det spæde skridt er taget indenfor Helle Turist- og Erhvervsråd, og det kunne tænkes, at det er i dette regi, at der skal tages initiativ til noget mere omfattende og fremadrettet udviklingsarbejde indenfor kommunen.

Det tredje bidrag indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel kommer fra Bengt Johannisson. Johannisson fremfører, at forudsætningen for lokal udvikling og vækst er, at der finder et samspil og dermed en kobling sted mellem de lokale (horisontale) netværk og de økonomiske (vertikale) netværk. De lokale stedbundne netværk er til stede gennem foreningslivet i Helle Kommune. Spørgsmålet er, om der finder en kobling sted mellem foreningslivet og de økonomiske netværk? I undersøgelsen er både erhvervslivet og de selvstændigt erhvervsdrivende blevet betragtet som repræsentanter for de økonomiske netværk. Som nævnt er samarbejdet mellem foreningslivet og erhvervslivet ikke særlig udbygget. Selv om samarbejdet sjældent vedrører lokal udvikling, er der dog etableret en kontakt mellem de to former for netværk. Udgangspunktet for en kobling er derimod bedre, når det omhandler de selvstændigt erhvervsdrivende som privatpersoner. Resultaterne fra undersøgelsen viser, at de selvstændige er stærkt overrepræsenterede i bestyrelsen set i forhold til den samlede arbejdsstyrke i Helle Kommune. Hvorfor det forholder sig således, er ikke blevet undersøgt, men faktum er, at erhvervslivet kommer til stede som den økonomiske aktør gennem de selvstændiges tilstedeværelse i bestyrelserne. Foreningsrepræsentanterne har imidlertid tilkendegivet, at de sidder i bestyrelsen som privatfolk og dermed ikke repræsenterer erhvervslivet som sådan. Uanset dette er kontakten mellem de to typer af netværk etableret, og i kraft af de selvstændiges overrepræsentation er forudsætningen for lokal udvikling i høj grad til stede i Helle Kommune.

Det sidste bidrag indenfor denne teoretiske indfaldsvinkel omhandler Ash Amins og Nigel Thrifts institutionelle tæthed. Amin og Thrift viser, at en lokal tilstedeværelse af institutionel tæthed er afgørende for, om lokalsamfundet evner at sikre økonomisk vækst. De forhold der gør sig gældende ved institutionel tæthed er mange institutioner, interaktion mellem institutionerne, koalitions mønstre mellem institutionerne og en fælles dagsorden. Spørgsmålet er, om foreningerne optræder som en del af erhvervslivets institutionelle tæthed, eller om foreningslivet selv har dannet en institutionel tæthed?

På baggrund af undersøgelsens sigte er det ikke blevet undersøgt, hvorvidt der indenfor erhvervslivet reelt findes en institutionel tæthed. Ses der bort fra dette, er der kun én forening, der kan siges at udgøre en del af den erhvervsrettede institutionelle tæthed, og det er førnævnte Helle Turist- og Erhvervsråd. I dette råd inviteres borger- og sogneforeningerne med til bords, når erhvervslivet og kommunen lægger strategier for den fremtidige udvikling i kommunen. Man kan således fastslå, at der på nuværende tidspunkt ikke findes en logisk sammenhæng mellem foreningsliv og erhvervsliv og dermed heller ingen fælles bestræbelse mellem parterne på at udvikle de enkelte lokalområder.

Ses der derimod på foreningslivet som en form for institutionel tæthed, er dele af forudsætningerne til stede. Alene mængden af foreninger og antallet af bestyrelsesmedlemmer viser, at der er mange "institutioner". Da størsteparten af bestyrelsesmedlemmerne endvidere kun har én bestyrelsespost, er mange mennesker involverede i bestyrelsesarbejdet. Dermed er det menneskelige netværk vidt forgrenet ud over kommunen. Interaktionen finder sted i kraft af, at størstedelen af foreningerne samarbejder med andre. På baggrund af nogle få eksempler om faste samarbejdspartnere, der samarbejder om tilbagevendende begivenheder, kan man fastslå, at der indenfor foreningslivet også forefindes koalitions mønstre og fælles dagsordner. Disse koalitioner og dagsordner er dog indgået mellem et ringe antal foreninger og er derfor ikke dækkende for hele foreningslivet indenfor de enkelte lokalområder. Dermed er den institutionelle tæthed ikke til stede. Der er dog flere eksempler på, at dele af foreningslivet i stedet agerer som erhvervslivet. Det finder eksempelvis sted, når foreningerne

involverer sig i markedsføring af lokalområdet bosætningsmæssigt såvel som erhvervsmæssigt, gennem afvikling af pengeskabende aktiviteter såsom koncerter og når foreningerne har ansatte til at varetage foreningernes forpligtelser. Forudsætningerne for at en institutionel tæthed kan opstå indenfor foreningslivet er således tilstede, men om det er muligt at etablere en fælles dagsorden vedrørende lokal udvikling blandt foreningerne er ikke sikkert.

På baggrund af denne sammenholdning af teorier og resultater står det klart, at pladsideologien som den eneste teoridel er at finde i Helle Kommune. Hvad angår de netværksrelaterede teorier fremgår det, at grundlaget i høj grad er til stede for, at en lokal udvikling kan initieres, men at de sidste brikker mangler at falde på plads. Der er således i foreningslivet teoretisk set et stort potentiale for at bidrage i en udviklingsammenhæng.

Hvorfor dette potentiale ikke udnyttes, er der givetvis mange årsager til. For det første er størstedelen af foreningslivet sandsynligvis ikke bevidst om dets mulige rolle som en aktiv medspiller i en fremtidig udvikling af lokalområdet. Hvis man i foreningslivet blev gjort opmærksom på, hvorledes man burde agere for at medvirke i udviklingen af lokalområdet, er det dog ikke engang sikkert, at foreningslivet ville ændre adfærd. Mange foreningsrepræsentanter har givet udtryk for, at man er tilfredse med den rolle, foreningslivet allerede udspiller, og at man egentlig ikke ser det som foreningslivets opgave at sikre en lokal udvikling ud over det, man allerede bidrager med.

Denne holdning er dog ikke dækkende for alle foreningsrepræsentanterne, idet andre har tilkendegivet, at de meget gerne vil medvirke i en udvikling af deres lokalområde. Der eksisterer imidlertid nogle barrierer. For at en udviklingsproces initieres og vedligeholdes kræves det, at nogle enkelte personer udviser lederskab og påtager sig rollen som iværksætter og tovholder på projekterne. I denne sammenhæng er tiden det store problem. Det er således ikke lysten til at yde et stykke arbejde, der mangler blandt foreningsrepræsentanterne, men tiden til at gøre arbejdet i. Andre barrierer er mere strukturelt betingede, idet gældende lovgivning på mange områder besværliggør foreningers muligheder for at involvere sig i udviklingsaktiviteter, der ligger ud over de normale rammer for foreningsarbejde.

Selv om foreningslivet i Helle Kommune ikke "opfylder" teoriernes forudsætninger til fulde, er en lille del af foreningslivet som nævnt alligevel involveret i aktiviteter, der kan betegnes som direkte udviklingsaktiviteter. Hvad der muligvis kan udløse potentialet blandt resten af foreningslivet vil være, at de pågældende lokalområder bliver udsat for en kraftig afvikling eksempelvis gennem lukningen af en skole, som vil få store konsekvenser for områdets beboere. Spørgsmålet vil så være, om de vil løfte opgaven på samme måde som de nuværende udviklingsaktiviteter gribes an, eller om foreningslivet vil tage skridtet fuldt ud og følge de forskrifter som ifølge teorierne fører til en lokal udvikling.

På baggrund af denne diskussion må konklusionen på problemformuleringen være følgende:

Konklusion

Betydningen af foreningslivet i dag og i forbindelse med fremtidig udvikling af lokalområdet synes hovedsageligt at være indirekte, hvorfor foreningslivet som det kendes i dag må betegnes som den nødvendige og uundværlige, men samtidig også utilstrækkelige faktor i udvikling af lokalsamfundet, herunder i lokal erhvervsudvikling.

13. Litteraturliste

Bøger

- Almås, R. (1995). *Bygdeutvikling*. Det Norske Samlaget. Oslo.
- Amin, A. & Thrift, N. (1995). Globalisation, Institutional "Thickness" and the Local Economy. I: Healy, P. et al. (red.) (1995). *Managing Cities*. John Wiley and sons Ltd. UK.
- Herlitz, U. (2000). *Platsideologi. Bygderörelsen och demokratiska perspektiv i det postindustriella samhället*. Institut för regionalforskning. Rapport 119, 2000.
- Ibsen, B. (1994). *De lokale foreninger i Danmark. En sammenligning af fritids- og kulturforeningerne med de sociale, sygdomsbekæmpende og humanitære foreninger*. Center for frivilligt socialt arbejde. Forskningsrapport.
- Ibsen, B. (1992). *Frivilligt arbejde i idrætsforeninger*. Danmarks Højskole for Legemsøvelser/Systeme.
- Johannisson, B. (2000). Humankapital och socialt kapital som kraftkällor vid regional utveckling. I: *Regionalpolitiska utredningen*. Rapport 13. Fritzes. Stockholm.
- Marsden, T. & Murdoch, J. (1994). *Reconstituting Rurality*. UCL Press Limited. London, England.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy Work. Civic traditions in Moderne Italy*. Princeton University Press. Princeton. USA.
- Schøler, S. & Torpe, L. (1999). *Foreningerne i Skanderborg*. Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning. Aalborg Universitet.
- Torpe, L. (2000). Foreninger og demokrati. I: Andersen, J. G. et al. (2000). *Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Andet

- Indenrigsministeriet. (2001). *Indenrigsministeriets Landdistriktsredegørelse 2001*. Bilag 2. Indenrigsministeriet.
- Indenrigsministeriet. (2001). *Indenrigsministeriets Landdistriktsredegørelse 2001*. Bilag 3. Indenrigsministeriet.
- Helle Kommune. (2001). *Kommuneplan 2001 – 2013*. Helle Kommune.
- Telefonsamtale med Helle Kommune.
- Samsø Håndbogen 2002-03. Samsø Kommune.

Hjemmesider

- Helle Kommunes hjemmeside, www.hellekom.dk.
- Kirkeministeriets sognportal, www.sogn.dk.
- Mostrup Kommuneinformation, www.mostrup.dk.
- www.hellenet.dk

Statistik

- Danmarks Statistik. (2002, 2001, 1999, 1998, 1997, 1996, 1995, 1994, 1993, 1992). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: *Arbejdsmarked*. Danmarks statistik.
- Danmarks Statistik. (2002). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: *Arbejdsmarked, 2002:18*. Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2002). *Generel Erhvervsstatistik, 2002:6*. Danmarks Statistik.
- Indenrigsministeriet. (2001). *Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2001*. Indenrigsministeriet.
- Indenrigsministeriet. (2000). *Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2000*. Indenrigsministeriet.
- Danmarks Statistik. (2001, 2000, 1991, 1981, 1971). *Statistisk Årbog*. Danmarks Statistik.

Vedtægter m.m.

- Bestemmelserne for skolefritidsordningerne ved skolerne i Helle Kommune (2000).
- Forretningsorden, Helle Idræts Samvirke (2001).
- Håndbog for Næsbjerg – Rousthøje Ungdoms- og Idrætsforening (2001).
- Love for Nordenskov Ungdoms- og Idrætsforening (1994), §2.
- Love for Øse Sogns Jagtforening (1989), §1.
- Styrelsesvedtægt for Helle Kommunes Kommunale Børnehaver (2001), §2.
- Vedtægter for Agerbæk Brugsforening (1997), §3.1.
- Vedtægter for den selvejende institution Øse Efterskole (1999), §1.4.
- Vedtægter for Fåborg og Omegns Lokalhistoriske Forening (1990), §1 & §2.
- Vedtægter for Fåborg – Årre – Agerbæk 4H (1997), §2.
- Vedtægter for HELAMUS (2000), §2.1.
- Vedtægter for Helle Amatørteater, §2.
- Vedtægter for Helle Svømmeklub (1994), §1.
- Vedtægter for Helle Turist- og Erhvervsråd (1998), §1.
- Vedtægter for Indre Missions samfund i Agerbæk (1997), §2.3.
- Vedtægter for Nordenskov Erhvervsforening (1995), §3.
- Vedtægter for Nordenskov Pensionistforening (2001), §2.
- Vedtægter for Næsbjerg Husholdningsforening (1997), §2.
- Vedtægter for Rousthøje Forsamlingshus (1994), §2.
- Vedtægter for Starup Idrætsforening (1998), §1.
- Vedtægter for Starup Sogns Borgerforening (1999), §2.
- Vedtægter for Starup Ungdomsklub, §1.
- Vedtægter for Årre Boldklub (1991), §2.

Spørgeskema

- Agerbæk Brugsforening.
- Andelsselskabet Grimstrup Forsamlingshus.
- Børne- og Ungdomsorganisationernes Samråd.
- Daglibrugsen Næsbjerg.
- Det danske spejderkorps Næsbjerg.
- DN, Lokalkomiteén for Helle Kommune.
- FDF Agerbæk.
- Fed Fredag.
- Fåborg Sogns Menighedsråd.
- Fåborg – Årre – Agerbæk 4H.
- Helle Amatørteater.
- Helle Håndbold, 91, Årre.
- Helle Idræts Samvirke.
- Helle Kommunale Ungdomsskole.
- Helle Skytteforening.
- Helle Svømmeklub.
- Helle Turist- og Erhvervsråd.
- Hobbytouch klubben i Starup.
- Idræt om Dagen i Helle.
- KFUM-Spejderne Grimstrup-Årre gruppe.
- Kvindekreds Danmission.
- L.O.F.
- Nordenskov Erhvervsforening.
- Nordenskov Forsamlingshus.
- Næsbjerg Forsamlingshus.
- Næsbjerg Husholdningsforening.
- Næsbjerg Pensionistforening.
- Rousthøje Forsamlingshus.
- Roust Rock.
- Røde Kors' Helle afdeling.
- Starup Aftenhøjskole.
- Starup Skolebestyrelse.
- Starup Ungdomsklub.
- Tofterup Vandværk.
- Vestervang Antenneforening.
- V. Starup Lokalhistoriske Forening.
- Øse Brugsforening.
- Årre Venstreforening.

14. Tabel- og figuroversigt

Tabeller

Kapitel 5. Metode

- Tabel 1. Antal spørgeskemaer der er udsendt samt svar- og udfyldelsesprocenten af disse i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 2. Antal spørgeskemaer der er udsendt samt svar- og udfyldelsesprocenten af disse i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 3. Antal indbudte og fremmødte foreninger til interviewrunden i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 4. Antal indbudte og fremmødte foreninger til interviewrunden i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Kapitel 6. Foreningslivets omfang

- Tabel 5. Sammenligning af urbaniseringsgrad og foreningstæthed for alle sogne i Helle Kommune
- Tabel 6. Antal medlemmer af foreninger i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 7. Antal medlemmer af foreninger og foreningsgrad i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 8. Foreningernes størrelse i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 9. Foreningernes størrelse i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 10. Foreningernes bevægelser i medlemstal gennem 10 år i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 11. Foreningernes bevægelser i medlemstal gennem 10 år i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 12. Foreningernes egne arrangementer i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 13. Foreningernes egne arrangementer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Kapitel 7. Foreningernes formål og faktiske aktiviteter

- Tabel 14. Foreningernes formål og faktiske aktiviteter i Helle Kommune inddelt efter foreningstype

Kapitel 8. Motiver for deltagelsen i foreningslivet

- Tabel 15. Foreningernes geografiske fokus i deres arbejde i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 16. Foreningernes geografiske fokus i deres arbejde i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Kapitel 9. Bredden i deltagelsen i foreningslivet

- Tabel 17. Antal bestyrelsesmedlemmer i alt og pr. forening i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 18. Antal bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 19. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 20. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes bestyrelsesmedlemmer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 21. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes formænd og næstformænd i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 22. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes formænd og næstformænd i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 23. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes kasserere og sekretærer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 24. Den kønsmæssige fordeling af foreningernes kasserere og sekretærer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 25. Antal bestyrelsesmedlemmer fordelt på profession i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 26. Antal bestyrelsesmedlemmer fordelt på profession i Helle Kommune inddelt efter lokalitet
- Tabel 27. Antal bestyrelsesposter pr. bestyrelsesmedlem i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Kapitel 10. Foreningslivets samarbejde med andre

- Tabel 28. Antal foreninger der samarbejder med samme foreningstype, anden foreningstype, kommunen og private erhvervsfirmaer i Helle Kommune inddelt efter foreningstype
- Tabel 29. Antal foreninger der samarbejder med samme foreningstype, anden foreningstype, kommunen og private erhvervsfirmaer i Helle Kommune inddelt efter lokalitet

Appendiks B: Helle Kommune

- Tabel 30. Indbyggertal, areal og befolkningstæthed i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 31. Udvikling i indbyggertal i Helle Kommune gennem 3 årtier
- Tabel 32. Befolkningens procentmæssige aldersfordeling i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 33. Procentdel af befolkningen uden erhvervsuddannelse og med videregående uddannelse i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 34. Den beskæftigede del af befolkningens procentmæssige fordeling på brancher i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

- Tabel 35. Den beskæftigede del af befolkningens procentmæssige fordeling på stillinger i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 36. Virksomheders procentmæssige fordeling på brancher i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000
- Tabel 37. Procentdel af indpendlere og udpændlere i Helle Kommune og bynære landkommuner i Jylland i 2001
- Tabel 38. Procentdel af fuldtidsledige i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000
- Tabel 39. Udgift til kultur samt sport og fritid pr. indbygger i Helle Kommune, Esbjerg Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 40. Beskatningsgrundlag pr. indbygger i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001
- Tabel 41. Anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere i Helle Kommune, Esbjerg Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000

Figurer

Appendiks B: Helle Kommune

- Figur 1. Oversigt over Helle Kommune og dens geografiske placering

Appendiks A: Andre foreningslivsundersøgelser

Der er foretaget flere forskellige undersøgelser af foreningslivet i Danmark. Fælles for disse undersøgelser er, at de hovedsageligt beskæftiger sig med foreningslivets betydning i forhold til deltagelse og demokrati eller på evaluering af forskellige lovgivningsmæssige tiltags indflydelse på foreningslivet. Det drejer sig blandt andet om en række undersøgelser foretaget af Bjarne Ibsen og Lars Torpe.

Undersøgelsen ”Foreningerne i Skanderborg” af Simon Schøler og Lars Torpe er en kvantitativ undersøgelse af det samlede antal foreninger i Skanderborg.¹²² Undersøgelsen, der er en del af projektet ”Demokrati fra neden”, fokuserer på foreningernes organisation og identitet, foreningernes interne demokrati, foreningernes samarbejde i det lokale, foreningerne og den lokalpolitiske offentlighed samt foreningerne og kommunen. Undersøgelsen dækker således nogen af de samme emneområder som undersøgelsen i Helle Kommune, eksempelvis hvad angår foreningernes indgåelse i samarbejde med andre foreninger og med kommunen. Vi har herudover kunnet gøre delvist brug af undersøgelsens metode til registrering af en hel kommunes foreninger.

En anden undersøgelse foretaget af Lars Torpe kan findes i kapitlet ”Foreninger og demokrati” i bogen ”Hvad folket magter”, som også er en del af forskningsprojektet ”Demokrati fra neden”.¹²³ Der er tale om informationer indhentet ved en spørgeskemaundersøgelse gennemført ved besøgsinterviews med 2.032 danskere. Fokus er på den demokratiske rolle, foreningerne spiller som selvstyrefællesskaber (karakteriseret ved frivilligt medlemskab, selvstyre og medlemmernes lige ret til deltagelse i foreningens virksomhed). Vi har eksempelvis kunnet hente inspiration fra undersøgelsens oplysninger om medlemsaktivitet og om foreningernes indflydelse på den lokale politik.

Bjarne Ibsen har som nævnt ligesom Lars Torpe bidraget til forskningen om dansk foreningsliv. ”Frivilligt arbejde i idrætsforeninger” er en kvantitativ undersøgelse af idrætsforeningerne i 4 kommuner, hvor fokus er på at undersøge det frivillige arbejdes omfang og karakter i idrætsforeninger.¹²⁴ Undersøgelsen bidrager til at belyse motiverne for at engagere sig i foreningslivet.

En fjerde undersøgelse, der beskæftiger sig med foreningslivet i Danmark er ”De lokale foreninger i Danmark”, også af Bjarne Ibsen. Der er tale om en kvantitativ undersøgelse af foreningerne i 17 kommuner, mere præcist 4 klumper af kommuner placeret i henholdsvis Vestjylland, Østjylland, Sydfyn og Nordøstsjælland, suppleret med kvalitative interviews med 25 foreninger.¹²⁵ Fokus er på en evaluering af folkeoplysningslovens indvirkning på foreningerne, men også på en generel analyse af de frivillige foreninger og kredse i Danmark. Undersøgelsen giver blandt andet et overblik over antallet af foreninger i de valgte kommuner, som synes at afhænge af urbaniseringsgraden. Da Helle Kommune udgør én af

¹²² Schøler, S. & Torpe, L. (1999). Foreningerne i Skanderborg. Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning.

¹²³ Torpe, L. (2000). Foreninger og demokrati. I Andersen, J. G. et al. (2000). Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

¹²⁴ Ibsen, B. (1992). Frivilligt arbejde i idrætsforeninger. Danmarks Højskole for Legemsøvelser/Systeme.

¹²⁵ Ibsen, B. (1994). De lokale foreninger i Danmark. En sammenligning af fritids- og kulturforeningerne med de sociale, sygdomsbekæmpende og humanitære foreninger. Center for Frivilligt socialt arbejde. Forskningsrapport.

de 17 kommuner, som Ibsens undersøgelse omfatter, kan vi, til trods for visse afvigelser i forhold til hvilke foreninger som er medtaget, bruge Ibsens undersøgelse til at lave en skønsmæssig sammenligning af omfanget af foreninger i Helle Kommune. Interessant er det herudover, at Ibsen i både denne og den ovennævnte undersøgelse konkluderer, at foreningernes lokale tilknytning er vejet for en mere kommunal tilknytning. Undersøgelsen i Helle Kommune viser også tendenser i denne retning, men et meget markant resultat er netop understregningen af sognets betydning. Denne afvigelse kan skyldes, at undersøgelsen i Helle inddrager eksempelvis borger- og sogneforeninger, som har en meget lokal tilknytning, hvilket Ibsen i sin undersøgelse ikke gør.

Alle undersøgelserne har været til stor inspiration for undersøgelsen i Helle Kommune, specielt i forhold til at belyse foreningernes demokratiske rolle, herunder eksempelvis deltagelsen i foreningslivet og foreningslivets forhold til de kommunale myndigheder. Vi har dog med denne undersøgelse haft til hensigt at gå et skridt videre og afdække foreningslivets betydning i en udviklingssammenhæng. I denne forbindelse har deltagelse og samarbejde en betydning, hvorfor vi også har inddraget disse aspekter i vores undersøgelse på linie med et tredje aspekt, nemlig foreningsrepræsentanternes motiver for at deltage i foreningslivet.

Der hvor undersøgelsen i Helle afviger fra de ovennævnte undersøgelser er i forhold til, at den udelukkende fokuserer på en landkommune, og med hensyn til undersøgelsens direkte fokus på foreningslivet som en lokal udviklingsaktør. Er foreningslivet involveret i udviklingsaktivitet i det landlige lokalområde og i så fald på hvilken måde? Ved at svare på dette mener vi, at undersøgelsen bidrager med ny viden, som er et godt supplement til de øvrige nævnte foreningslivsundersøgelser.

I en sammenligning med de andre foreningslivsundersøgelser er det nødvendigt og helt centralt at påpege, at vi medtager andre foreningstyper end dem. Vi opererer med den brede betegnelse ”foreninger og lignende sammenslutninger” og inkluderer hermed eksempelvis menighedsråd og brugerbestyrelser. Dette sker ud fra en overbevisning om, at de alle har en betydning i en udviklingssammenhæng i lokalområderne.

Appendiks B: Helle Kommune

I undersøgelsen af foreningslivets betydning i Helle Kommune er det oplagt at se nærmere på kommunen i øvrigt, da de omgivne forhold kan have indvirkning på, hvorledes foreningslivet har udformet sig. Desuden er det relevant at undersøge, om Helle på væsentlige punkter adskiller sig fra andre sammenlignelige kommuner. Denne sammenligning kan indikere hvorvidt, det er muligt at generalisere undersøgelsens resultater.

Gennemgangen af Helle Kommunes karakteristika vil i det følgende hovedsageligt ske ved en sammenligning med henholdsvis de gennemsnitlige forhold i bynære landkommuner i Jylland og med gennemsnittet for hele landets kommuner.

Landkommuner defineres som de kommuner, hvor den største by pr. 1. januar 1994 havde mindre end 3.000 indbyggere. Landkommunerne er opdelt i udkantskommuner og øvrige landkommuner, hvor udkantskommuner, udover at have mindre end 3.000 indbyggere i den største by, er beliggende mere end 40 km fra nærmeste stærke geografiske center og mere end 30 km fra nærmeste geografiske center i øvrigt.¹²⁶ Esbjerg regnes for et stærkt geografisk center, og Helle kan således ikke betegnes som en udkantskommune, men derimod som en bynær landkommune, hvilket er årsagen til, at sammenligningen sker med de bynære landkommuner i Jylland¹²⁷ og ikke alle landkommuner i Jylland.¹²⁸

Ud over en sammenligning med bynære landkommuner i Jylland og hele landets kommuner vil der enkelte steder blive foretaget sammenligninger med Esbjerg Kommune samt med landkommuner og herunder udkantskommuner for hele landet. Dette appendiks vil indeholde statistiske informationer vedrørende temaer som demografi, beskæftigelse, virksomheder, pendling, arbejdsløshed samt politisk relaterede områder.

I 2001 var der i Helle Kommune 8.366 indbyggere, fordelt på et areal på 280,5 km², hvilket giver en befolkningstæthed på 30 indbyggere pr. km², jævnfør tabel 30. Dette er et godt stykke under både landsgennemsnittet på 124 indbyggere pr. km² og gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, som er på 46,7 indbyggere pr. km².

Helle Kommune har gennem de sidste 3 årtier oplevet en befolkningstilvækst på 9 %, hvilket fremgår af tabel 31. Den største stigning skete mellem 1970 og 1980, hvorefter der frem til 1990 forekom et lille fald i antallet af borgere. Gennem de sidste 11 år, har der været en lille fremgang i indbyggertallet på 1 %. Til sammenligning kan nævnes, at alle landkommuner i Danmark i perioden 1990 til 2001 oplevede en stigning i befolkningen med 1,8 %. Dette gennemsnit dækker over, at der i landets udkantskommuner skete et fald i befolkningstallet på 2 % i samme periode, og dermed har den reelle vækst i de bynære landkom-

¹²⁶ Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Landdistriktsredegørelse 2001. Bilag 2. Indenrigsministeriet.

¹²⁷ De 44 kommuner der hører under betegnelsen bynære landkommuner i Jylland er Christiansfeld, Lundtoft, Sundeved, Tinglev, Blåvandshuk, Fanø, Helle, Børkop, Egtved, Gedved, Jelling, Juelsminde, Lunderskov, Nørre-Snede, Tørring-Uldum, Aulum-Haderup, Ulfborg-Vemp, Vinderup, Aaskov, Gjern, Langå, Mariager, Midt-Djurs, Nørhald, Purhus, Rougsø, Sønderhald, Them, Fjends, Hvorslev, Karup, Møldrup, Sallingsund, Spøttrup, Sundsøre, Tjele, Aalestrup, Arden, Brovst, Hals, Løkken-Vrå, Pandrup, Sejflod og Skørping.

¹²⁸ At sammenligningen udelukkende foretages med bynære landkommuner i Jylland og ikke bynære landkommuner i hele landet, er sket ud fra en ressourcemæssig prioritering.

muner været højere end 1,8 %.¹²⁹ Helle Kommune har således ikke oplevet den samme grad af vækst i indbyggertallet som de bynære landkommuner, Helle sammenlignes med.

Tabel 30. Indbyggertal, areal og befolkningstæthed i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Antal indbyggere	8.366,0	8.249,3	19.451,3
Areal i km ²	280,5	191,8	156,7
Antal indbyggere pr. km ²	30,0	46,7	124,0

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2001. Indenrigsministeriet.

Tabel 31. Udvikling i indbyggertal i Helle Kommune gennem 3 årtier

	1970	1980	1990	2000	2001
Antal indbyggere	7.683	8.477	8.279	8.357	8.366
Procentvis ændring i antal indbyggere		+ 10,3	- 2,3	+ 0,9	+ 0,1

Kilde: Danmarks Statistik. (2001, 2000, 1991, 1981, 1971). Statistisk Årbog. Danmarks Statistik.

Figur 1. Oversigt over Helle Kommune og dens geografiske placering¹³⁰

¹²⁹ Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Landdistriktsredegørelse 2001. Bilag 3. Indenrigsministeriet.

¹³⁰ Billedet er hentet fra Helle Kommunes hjemmeside, www.hellekom.dk.

Helle Kommune er beliggende i Sydvestjylland mellem nabokommunerne Esbjerg, Bramming, Holsted, Grindsted, Ølgod og Varde, jævnfør figur 1. Trafikalt er kommunen placeret umiddelbart nord for motorvej E20 mellem Kolding og Esbjerg, ligesom kommunen gennemskæres af den regionale diagonalvej, hovedvej 30, der strækker sig fra Esbjerg til Give.

Kommunen blev skabt gennem en sammenlægning af en række sogne, som ikke tidligere havde megen relation til hinanden. Disse sogne refererede førhen til de omkringliggende byer med tilhørende kommuner. Denne gamle samhørighed kan stadig ses i kraft af, at flere af sognene deler postnumre med de større omkringliggende byer. Kommunen adskiller sig fra mange andre kommuner ved ikke at have et egentligt bymæssigt centrum og dermed et naturligt midtpunkt. Navnet Helle er således heller ikke navnet på en by, men derimod en stedsbetegnelse for et lille område beliggende indenfor kommunens grænser. Kommunens idrætscenter, Helle Hallerne, er som noget af det eneste placeret i landsbyen Vrenderup, der ligger i centrum af kommunen. Valget af Helle Hallernes placering har en symbolsk betydning, og hallerne repræsenterer i dag det sted, Helleborgerne forbinder deres fælles identitet og samhørighed med. Kommunen er da også i resten af landet mere kendt for Helle Hallerne, end for nogen af byerne i kommunen.

Helle Kommune er opdelt i de 7 sogne: Agerbæk (1.622 indbyggere), Fåborg (812 indbyggere), Årre (864 indbyggere), Grimstrup (1.416 indbyggere), Næsbjerg (1.022 indbyggere), Øse (1.469 indbyggere) og Vester Starup (1.161 indbyggere).¹³¹ Der er imidlertid kun 6 skoledistrikter i kommunen omkring byerne Agerbæk (1.871 indbyggere), Årre (1.430 indbyggere), Grimstrup (1.267 indbyggere), Næsbjerg (1.179 indbyggere), Nordenskov¹³² (1.470 indbyggere) og Tofterup¹³³ (1.150 indbyggere).¹³⁴ Fåborg er det eneste sogn, som ikke har en skole. Kommunens rådhus er placeret i Årre, mens Agerbæk for nylig er blevet udpeget som kommuncenter. Der tilstræbes i kommuneplanen en forholdsvis ligeværdig og decentral udvikling af kommunen således, at alle de 6 skoledistrikter forbliver intakte med hensyn til institutioner, erhverv og service.¹³⁵ Hvad angår dagligvarebutikker, er det generelle billede, at der i de fleste lokalområder kun er én dagligvarebutik tilbage.¹³⁶

Ifølge tabel 32, som viser befolkningens aldersfordeling, er 10,4 % af befolkningen i kommunen mellem 0-6 år, 15,3 % er mellem 7-16 år, 61,2 % er mellem 17-66 år og 13,2 % er fra 67 år og opefter. Opgjort for henholdsvis bynære landkommuner i Jylland og på landsplan er befolkningen gennemsnitligt fordelt med 9,7 % og 9 % mellem 0-6 år, 13,9 % og 11,7 % mellem 7-16 år, 63,1 % og 66,2 % mellem 17-66 år og 13,3 % og 13,1 % fra 67 år og opefter. Helle skiller sig således hovedsageligt ud ved at have en større del af befolkningen i alderen 0-16 år og en mindre del af befolkningen mellem 17-66 år, end det er tilfældet på især landsplan men også for bynære landkommuner i Jylland.

¹³¹ Indbyggertallet opdelt på sogne. Kirkeministeriets sogneportal, www.sogn.dk.

¹³² Nordenskov ligger i Øse Sogn.

¹³³ Tofterup ligger i V. Starup Sogn.

¹³⁴ Helle Kommune. (2001). Kommuneplan 2001 – 2013, side 16. Helle Kommune.

¹³⁵ Ibid. Side 12.

¹³⁶ Ibid. Side 14.

Tabel 32. Befolkningens procentmæssige aldersfordeling i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Andel 0-6-årige	10,4	9,7	9,0
Andel 7-16-årige	15,3	13,9	11,7
Andel 17-66-årige	61,2	63,1	66,2
Andel 67+-årige	13,2	13,3	13,1
I alt	100,1	100,0	100,0

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2001. Indenrigsministeriet.

Uddannelsesmæssigt er der 11,6 % af de 25-64-årige i kommunen, der har en videregående uddannelse, mens der er 39,2 % indenfor samme aldersgruppe som er uden erhvervsuddannelse, jævnfør tabel 33. Der er således en vis grad af uddannelsesmæssigt efterslæb i kommunen, da de gennemsnitlige tal for bynære landkommuner i Jylland er på henholdsvis 13,1 % og 36,7 %, og på landsplan er på henholdsvis 17,8 % og 29 %.

Tabel 33. Procentdel af befolkningen uden erhvervsuddannelse og med videregående uddannelse i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
25-64-årige med videregående uddannelse	11,6	13,1	17,8
25-64-årige uden erhvervsuddannelse	39,2	36,7	29,0

Kilde: Indenrigsministeriet. (2000). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2000. Indenrigsministeriet.

Af tabel 34 fremgår det, hvor stor en del af de beskæftigede i Helle Kommune, der er beskæftigede indenfor de forskellige brancher.¹³⁷ De største brancher i kommunen er nævnt efter størrelse henholdsvis "Offentlige og personlige tjenesteydelser og uoplyste", "Industri", "Landbrug, fiskeri og råstofudvinding" og "Handel, hotel og restaurationsvirksomhed". Indenfor tre af disse brancher er andelen af beskæftigede forholdsvis ens i Helle og i de bynære landkommuner i Jylland. Helle adskiller sig således væsentligt indenfor branchen "Landbrug, fiskeri og råstofudvinding", idet hele 16,3 % af den beskæftigede del af befolkningen er beskæftiget indenfor denne branche, hvilket er betydeligt højere end gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, hvor andelen er 9,3 %. Helle er da også den bynære landkommune i Jylland, der har den højeste andel af beskæftigede inden for de primære erhverv. For hele landets kommuner ligger gennemsnittet for denne branche helt nede på 3,8 %.

¹³⁷ Tabel 34 siger dog intet om, i hvilken kommune den pågældende beskæftigelse er lokaliseret.

Både for Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landets kommuner som helhed er branchen "Offentlige og personlige tjenester" den mest dominerende branche. Helle har imidlertid med 27,5 % en mindre andel beskæftiget i denne branche, end det er tilfældet for de bynære landkommuner i Jylland, hvor gennemsnittet er på 30,4 %, og for hele landets kommuner, hvor gennemsnittet er på 35 %. Den næststørste branche i andelen af beskæftigede i kommunen er "Industri". Med 22,2 % ligger Helle lige under gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland med 23 %, men betydeligt højere end gennemsnittet for hele landets kommuner med 16,7 %. Også inden for branchen "Handel, hotel og restaurationsvirksomhed" har Helle med 14,6 % en mindre andel beskæftiget, end det er tilfældet for bynære landkommuner i Jylland, hvor den gennemsnitlige andel er 15,9 % og for hele landets kommuner, hvor gennemsnittet ligger på 18 %.

For de relativt små brancher "Bygge- og anlægsvirksomhed" og "Energi- og vandforsyning" har Helle Kommune en lidt større andel beskæftiget, end hvad der er gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland og for hele landets kommuner. For branchen "Transportvirksomhed, post og telekommunikation" ligger Helle lidt lavere i andel beskæftigede sammenlignet med gennemsnittet for bynære landkommuner og for hele landets kommuner. Den laveste andel af beskæftigede har Helle ligeledes, når det omhandler branchen "Finansieringsvirksomhed og forretningsservice", hvor kommunen blot har 5,6 % af de beskæftigede beskæftiget, mens den gennemsnitlige andel for de bynære landkommuner i Jylland ligger på 7,4 %, og for hele landets kommuner er på 13 %.

Tabel 34. Den beskæftigede del af befolkningens procentmæssige fordeling på brancher i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	16,3	9,3	3,8
Industri	22,1	23,0	16,7
Energi- og vandforsyning	0,7	0,6	0,5
Bygge- og anlægsvirksomhed	8,0	7,9	6,3
Handel, hotel og restaurationsvirksomhed	14,6	15,9	18,0
Transportvirksomhed, post og telekommunikation	5,3	5,5	6,6
Finansieringsvirksomhed og forretningsservice	5,6	7,4	13,0
Offentlige og personlige tjenesteydelser og uoplyste	27,5	30,4	35,0
I alt	100,1	100,0	99,9

Kilde: Omregnet fra Danmarks Statistik. (2002). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: Arbejdsmarked, 2002:18. Danmarks Statistik.

De beskæftigedes fordeling på stillingstyper i Helle Kommune ses i tabel 35. Kommunen er kendetegnet ved med 12,6 % at have en høj andel af selvstændige, med 1,9 % at have en høj andel af medarbejdende ægtefæller, og med 1,7 % at have en lav andel af topledere, i forhold til gennemsnittet af bynære landkommuner i Jylland og i forhold til landet som helhed. Kendetegnende er det desuden, at Helle med 5,3 % har en mindre andel af lønmodtagere på højeste niveau, end hvad der er gennemsnittet for de bynære landkommuner i Jylland, hvor andelen er på 7,3 %, og for landet som helhed, hvor andelen er på 11,5 %. Kommunen har med 10,4 % en mindre andel af lønmodtagere på mellemniveau end gennemsnittet for henholdsvis de bynære landkommuner i Jylland på 10,8 % og landet som helhed på 14,5 %. Herudover har Helle med 42,7 % en mindre andel af lønmodtagere på grundniveau, end hvad der er gennemsnittet for de bynære landkommuner i Jylland på 43,1 %, men en større andel end landet som helhed, hvor andelen er 40,6 %.

Tabel 35. Den beskæftigede del af befolkningens procentmæssige fordeling på stillinger i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Selvstændige	12,6	11,1	7,6
Medarbejdende ægtefæller	1,9	1,0	0,5
Topledere	1,7	1,9	2,3
Lønmodtagere på højeste niveau	5,3	7,3	11,5
Lønmodtagere på mellemste niveau	10,4	10,8	14,5
Lønmodtagere på grundniveau	42,7	43,1	40,6
Andre lønmodtagere	11,0	11,7	10,3
Lønmodtagere uden nærmere angivelse	14,4	12,9	12,7
I alt	100,0	99,8	100,0

Kilde: Omregnet fra Danmarks Statistik. (2002). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: Arbejdsmarked, 2002:18. Danmarks Statistik.

Jævnfør tabel 36 er 52,9 % af virksomhederne i Helle Kommune placeret indenfor branchen "Landbrug, fiskeri og råstofudvinding", og Helle er således den bynære landkommune i Jylland, der har den højeste andel af virksomheder indenfor dette område. Den gennemsnitlige andel af virksomheder indenfor branchen er for bynære landkommuner i Jylland på 35,8 %, mens den på landsplan ligger på 16,3 %. Den høje andel af virksomheder indenfor de primære erhverv er medvirkende til, at kommunen har en lavere andel af virksomheder i stort set alle andre brancher sammenlignet med andre bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed.

Tabel 36. Virksomheders procentmæssige fordeling på brancher i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	52,9	35,8	16,3
Industri	6,2	7,1	7,4
Energi- og vandforsyning	0,8	1,4	0,7
Bygge- og anlægsvirksomhed	7,3	8,8	9,0
Handel, hotel og restaurationsvirksomhed	13,0	17,5	24,3
Transportvirksomhed, post og telekommunikation	3,0	5,1	5,2
Finansieringsvirksomhed og forretningsservice	5,8	9,5	18,9
Offentlige og personlige tjenesteydelser	10,9	14,6	18,0
Uoplyst erhverv	0,2	0,2	0,2
I alt	100,1	100,0	100,0

Kilde: Omregnet fra Danmarks Statistik. (2002). Generel Erhvervsstatistik, 2002:6. Danmarks Statistik.

Endelig vil det reelle antal arbejdspladser i kommunen blive berørt. Ses der på perioden fra 1990 til 2001, fremgår det, at antallet af arbejdspladser ligger nogenlunde stabilt omkring 3.200 jobs.¹³⁸ Med nogle små udsving fra år til år, kan det således konstateres, at der i denne periode ikke er sket nogen udvikling antalsmæssigt på dette område.

Med hensyn til pendlingsaktivitet har Helle Kommune med 28,7 % en lavere andel indpendlere blandt personer med arbejdssted i kommunen sammenlignet med gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, hvor andelen er på 36,6 %, hvilket fremgår af tabel 37. Med 49,6 % er der en lidt lavere andel af udpendlere blandt de beskæftigede personer med bopæl i kommunen, end blandt gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, hvor andelen er på 51,5 %, til trods for Helles beliggenhed i umiddelbar nærhed af Esbjerg. Kommunen er således præget af en omfattende pendlingsaktivitet, selv om pendlingsaktiviteten ikke er helt så omfattende i Helle som blandt de bynære landkommuner i Jylland.

¹³⁸ Danmarks Statistik. (2002, 2001, 1999, 1998, 1997, 1996, 1995, 1994, 1993, 1992). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: Arbejdsmarked. Danmarks statistik.

Tabel 37. Procentdel af indpendlere og udpendlere i Helle Kommune og bynære landkommuner i Jylland i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland
Indpendlere i pct. af personer med arbejdssted i kommunen	28,7	36,6
Udpendlere i pct. af beskæftigede personer med bopæl i kommunen	49,6	51,5

Kilde: Omregnet fra Danmarks Statistik. (2002). Geografisk fordelt beskæftigelses- og pendlingsstatistik. I: Arbejdsmarked, 2002:18. Danmarks Statistik.

Andelen af fuldtidsledige i arbejdsstyrken pr. 100 17-66-årige var i 2000 på 3,2 % i Helle Kommune, hvilket fremgår af tabel 38. Dette niveau ligger lavere end både landsgennemsnittet og gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, som begge var på 4,2 %.

Tabel 38. Procentdel af fuldtidsledige i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Fuldtidsledige	3,2	4,2	4,2

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal, 2001. Indenrigsministeriet.

Politisk er Helle en Venstre kommune med en kommunalbestyrelse bestående af 11 politikere fra Venstre, 3 fra Socialdemokratiet og 1 fra Det Konservative Folkeparti.¹³⁹

Som det ses af tabel 39, synes den korte afstand til Danmarks femte største by at afspejle sig i kommunens udgifter til kultur i øvrigt (udover biblioteker), da kommunen med et niveau på 23 kroner pr. indbygger er den bynære landkommune i Jylland, der har de næstlaveste udgifter på dette område. Til sammenligning kan nævnes, at man i Esbjerg bruger 757 kroner pr. indbygger på kultur, at de bynære landkommuner i Jylland bruger gennemsnitligt 120,8 kroner pr. indbygger på kultur og at landets kommuner som helhed bruger gennemsnitligt 342 kroner pr. indbygger på kultur. Hvad angår udgifter til sport og fritid bruger Helle derimod 867 kroner pr. indbygger på dette, hvilket er et højere beløb, end hvad der er gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland. Her drejer det sig om 750 kroner pr. indbygger. Beløbet er dog lavere, end hvad der bruges i Esbjerg, hvor udgiften er på 997 kroner pr. indbygger og lavere end landets kommuner som helhed, hvor der gennemsnitligt bruges 1.060 kroner pr. indbygger. Der fremstår således et tydeligt billede af, at Helle Kommune vægter investeringer til sport og fritid højere end til kultur.

¹³⁹ Kommunalbestyrelsens sammensætning i Helle Kommune efter valget den 20. november 2001. www.hellekom.dk/politik/kombest.htm.

Tabel 39. Udgift til kultur samt sport og fritid pr. indbygger i Helle Kommune, Esbjerg Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Esbjerg Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Udgift til kultur i øvrigt (udover biblioteker) pr. indbygger	23,0	757,0	120,8	342,0
Udgift til sport og fritid pr. indbygger	867,0	997,0	750,0	1.060,0

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal, 2001. Indenrigsministeriet.

Helle Kommunes beskatningsgrundlag er forholdsvist lavt med 102.544 kroner pr. indbygger både i forhold til gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, som er på 106.202,3 kroner pr. indbygger, og i forhold til landsgennemsnittet, som er på 123.170 kroner pr. indbygger, hvilket fremgår af tabel 40.

Tabel 40. Beskatningsgrundlag pr. indbygger i Helle Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2001

	Helle Kommune	Gennemsnit for bynære landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Beskatningsgrundlag pr. indbygger	102.544,0	106.202,3	123.170,0

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal 2001. Indenrigsministeriet.

Afslutningsvis viser tallene i tabel 41, at Helle Kommune tilsyneladende er et trygt sted at opholde sig med hensyn til kriminalitet, da der i kommunen kun er 24,9 anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere i sammenligning med Esbjerg, hvor der er 118,3 anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere. Højere er også gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland, som er på 37,9 anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere, og landsgennemsnittet som er på 76,5 anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere.

Table 41. Anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere i Helle Kommune, Esbjerg Kommune, bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed i 2000

	Helle Kommune	Esbjerg Kommune	Gennemsnit for bynære for landkommuner i Jylland	Gennemsnit for hele landets kommuner
Anmeldte tyverier og indbrud pr. 1.000 indbyggere	24,9	118,3	37,9	76,5

Kilde: Indenrigsministeriet. (2001). Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal, 2001. Indenrigsministeriet.

Opsummering

Som det fremstår af ovenstående gennemgang, er Helle Kommune en meget landlig bynær landkommune i kraft af den lave befolkningstæthed, den store andel virksomheder indenfor branchen "Landbrug, fiskeri og råstofudvinding" og den store andel af befolkningen beskæftiget indenfor samme branche. Netop denne branches dominans kan sandsynligvis forklare den høje andel af selvstændige og medhjælpende ægtefæller, som findes i kommunen. Herudover er der tale om en kommune med et vist uddannelsesmæssigt efterslæb, men kommunen har til trods for dette en lavere ledighed, end hvad der er gennemsnittet for de bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed. Gennem det sidste årti er der indenfor antallet af indbyggere og antallet af arbejdspladser ikke sket den store udvikling i Helle Kommune. Antallet af arbejdspladser har således ligget nogenlunde konstant omkring de 3.200 jobs. Indenfor indbyggertallet har kommunen oplevet en svag vækst i befolkningen på 1 %, hvilket ligger betydeligt under gennemsnittet for de bynære landkommuner i hele landet. Økonomisk set er der tale om en kommune med et lavere beskatningsgrundlag pr. indbygger, end hvad der er gennemsnittet for bynære landkommuner i Jylland og landet som helhed, ligesom Helle Kommune bruger et meget lavt beløb på kultur pr. indbygger, men derimod et forholdsvist højt beløb pr. indbygger til sport og fritid. Med hensyn til kriminalitet bliver der begået et lavt antal tyverier og indbrud i kommunen. Der er endvidere tale om en kommune med et forholdsvist højt antal indbyggere pr. sogn og i sognenes hovedbyer, hvilket er medvirkende til, at de fleste sogne er forblevet intakte med hensyn til institutioner, erhverv og service.

Sammenholdt med andre bynære landkommuner i Jylland fremgår det, at Helle Kommune på mange punkter adskiller sig fra disse. Kommunen er ejendommelig i den forstand, at den i større udstrækning minder om en udkantkommune end en bynær landkommune. Det forhold at Helle, på trods af sin nærhed til et stærkt geografisk center, besidder disse karakteristika kan i høj grad skyldes, at Esbjerg er særegen i relation til både erhvervs sammensætning og beskæftigelsesstruktur.

Appendiks C: Metode og metodekritik vedrørende spørgeskemaundersøgelsen

Som en del af undersøgelsen af foreningslivets betydning i Helle Kommune er der blevet udsendt et spørgeskema, jævnfør kapitel 5 ”Metode”. Formålet med spørgeskemaet har som udgangspunkt været, at det skulle bruges til at danne et billede af foreningerne inden aftenmødernes afholdelse. Som supplement til spørgeskemaerne blev foreningerne bedt om at medsende deres vedtægter, referat fra den sidste generalforsamling og andet materiale, der kunne formodes at have relevans for undersøgelsen. Til trods for at spørgeskemaet oprindeligt ikke var tiltænkt nogen fremtrædende rolle i undersøgelsen, har det efterfølgende vist sig nyttigt for undersøgelsen at behandle oplysningerne fra spørgeskemaerne selvstændigt, idet de er blevet vurderet til at kunne fungere som et godt supplement til gennemgangen af resultaterne fra interviewene indenfor temaerne omfang, bredde og samarbejde.

De spørgsmål, der er blevet stillet i spørgeskemaet, er stærkt inspireret af undersøgelser foretaget af Lars Torpe og Bjarne Ibsen.¹⁴⁰ Som det fremgår af spørgeskemaet, spørges der til foreningernes navn, tidspunktet for foreningernes oprettelse, foreningernes formål, deres aktiviteter, hvilket geografisk/administrativt niveau foreningernes arbejde er rettet imod, om foreningerne indgår i samarbejde, hvem bestyrelsesmedlemmerne er, om foreningerne har udvalg, foreningernes medlemstal, hvad det vil sige at være aktiv i foreningerne, samt det antal arrangementer foreningerne afholder. Hovedparten af disse oplysninger har som nævnt fungeret som et godt supplement til oplysningerne indhentet gennem interviewene. Enkelte oplysninger omhandlende foreningernes aktiviteter, hvor mange aktive der er i foreningerne, og hvad det vil sige at være aktiv, er dog ikke blevet bearbejdet i undersøgelsen.

De relevante kvantificerbare besvarelser er blevet samlet i en database i Microsoft Access, og er efterfølgende blevet bearbejdet i Microsoft Excel som henholdsvis statistik på foreningstyper og statistik på sogneniveau og kommunalt niveau.

Spørgeskemaet er blevet udsendt løbende over en periode på to uger i januar. At udsendelsen ikke skete samlet skyldtes tidspres. Udsendelsen blev opdelt i etaper, som fulgte tidsplanen for interviewrunden, således at de sogne, der først blev besøgt, også fik tilsendt spørgeskemaet først. Svarfristen har varieret i forhold til udsendelsestidspunktet således, at alle sogne har haft nogenlunde god tid til at udfylde skemaet. Den samlede deltagelse i spørgeskemaundersøgelsen er jævnfør kapitel 5 ”Metode” stor, idet den gennemsnitlige svarprocent ligger på 70,3 %, mens udfyldelsesprocenten ligger på 67,7 %.

Hvis man ser hele undersøgelsen af foreningslivets betydning i Helle Kommune under et, er det specielt spørgeskemadelen, der bærer præg af, at undersøgelsen ved tidspunktet for spørgeskemaets udsendelse var tænkt som en pilotundersøgelse, der siden skulle rettes til, alt efter hvilke erfaringer den indhøstede. Formålet med undersøgelsen blev undervejs justeret, og dette har betydet, at der i den efterfølgende bearbejdning af svarene fra spørgeskemaerne har vist sig at være områder, hvor fremgangsmåden med fordel kunne have været en anden.

¹⁴⁰ Det drejer sig om undersøgelserne ”Foreninger i Skanderborg” af Simon Schøler og Lars Torpe og ”De lokale foreninger i Danmark” af Bjarne Ibsen. En kort præsentation af disse undersøgelser findes i Appendiks A ”Andre foreningslivsundersøgelser”.

Eksempelvis burde der fra starten være blevet arbejdet med nogle flere kategoriseringer. Vi har i spørgeskemaet spurgt til, hvilken profession bestyrelsesmedlemmerne har og har fået en lang række besvarelser på spørgsmålet. Dem har vi siden kategoriseret som henholdsvis "Lønmodtager", "Selvstændig", "Førtidspensionist/efterlønsmodtager", "Pensionist", "Medhjælpende hustru", "Husmoder" og "Skoleelev/studerende". Dette har medført en del usikkerhed vedrørende tolkningen af den angivne profession. Det har blandt andet ikke været muligt at vide, om alle de omtalte landmænd skal kategoriseres som selvstændige eller medhjælper, det vil sige lønmodtagere. Den usikkerhed kunne have været undgået, hvis personen, der udfyldte spørgeskemaet, selv havde foretaget valget. Vi burde derfor, hvad angår profession, have anvist svarmuligheder i stedet for, at svarpersonerne selv skulle angive professionen. Det samme er tilfældet med medlemsbevægelser, hvor det også ville have formindsket usikkerheden i tolkningen af besvarelserne, hvis kategorien "Stagneret" foruden de eksisterende kategorier "Faldet" og "Steget" var medtaget forud for udsendelsen af spørgeskemaet. Generelt gælder det desuden, at der ved spørgsmålene om bestyrelsesmedlemmernes navn og profession er tale om andenhånds oplysninger, da et enkelt bestyrelsesmedlem har udfyldt skemaet på vegne af de andre bestyrelsesmedlemmer, hvilket øger usikkerheden i besvarelserne.

Hvad angår undersøgelsen af gengangere i bestyrelserne foretaget ud fra bestyrelsesmedlemmernes navne, er der ligeledes stor usikkerhed. Dette skyldes dels, at en lang række foreninger har valgt ikke at besvare dette spørgsmål, dels at nogle har overladt det til os at stykke billedet sammen på baggrund af medsendte bilag, og dels at det i visse tilfælde har været svært at tyde en håndskrift.

Med hensyn til foreningernes medlemstal må der også her lægges visse begrænsninger på resultaterne. Der er således i en del af foreningerne ikke tale om egentlige medlemmer. For vandværkerne er der tale om forbrugere, for børnehaven og skolen er der tale om brugere i form af antallet af indskrevne børn, for menighedsrådet er der tale om antallet af medlemmer af folkekirken og så videre. Alle disse kategorier bliver i undersøgelsen samlet under betegnelsen medlemmer til trods for, at betegnelsen er en smule misvisende.

Der er områder, som vi, efter spørgeskemaet var blevet både udsendt og returneret, fandt ud af, at det ville have været nyttigt, hvis vi havde spurgt til i spørgeskemaet. Vi har eksempelvis i spørgeskemaet ikke spurgt til bestyrelsesmedlemmernes alder og antal fremmødte på generalforsamlingerne. Det kunne på en god måde have understøttet oplysningerne fra interviewene, som meget tydeligt indikerer, at de unge ikke deltager i det organisatoriske foreningsarbejde, og at der ikke møder mange frem til generalforsamlingerne.

Generelt bærer resultaterne fra spørgeskemadelen præg af, at der for en del af spørgsmålenes vedkommende er en meget stor andel af blanke besvarelser. Det gælder hovedsageligt den kønsmæssige fordeling på posterne som næstformand, kasserer og sekretær samt opgørelserne over bestyrelsesmedlemmerne fordelt efter profession. Specielt på disse områder er resultaterne af undersøgelsen derfor behæftet med en vis usikkerhed.

Tabellerne i undersøgelsen kan synes "tynde" i den forstand, at de tal, der opereres med, ikke er særligt store. Dette skyldes, at der gennem bearbejdningen af undersøgelsen er fastholdt en opdeling på 24 forskellige foreningstyper. Det er undervejs blevet overvejet at slå nogle foreningstyper sammen, men det er blevet fravalgt på grund af foreningernes forskelligheder. I og med at undersøgelsen udelukkende beskæftiger sig med én kommune, er det

blevet fundet afgørende at få beskrevet foreningernes forskelligheder inden for denne kommune. De ville ikke være blevet tydeliggjort, hvis foreningstyperne var blevet slået sammen. Det samme er tilfældet med sogneopdelingen. Forskellene sognene imellem ville ligeledes ikke være synlige, hvis sogneopdelingen ikke var blevet fastholdt i tabellerne. De lave tal i tabellerne har dog været medvirkende til, at der ikke er foretaget procentberegninger på resultaterne.

For spørgeskemadelen af denne undersøgelse gælder det, at der er en del af de ovennævnte usikkerheder, der bør tages højde for, før undersøgelsens resultater om foreningslivet i Helle Kommune vil kunne eftergøres af andre. Samtidig gælder det generelt for oplysningerne indhentet gennem spørgeskemaet, at der potentielt kan være problemer med deres gyldighed, idet vi ikke kan være sikre på, at interviewpersonerne har forstået spørgsmålene og rent faktisk har svaret på det, vi ønskede at få svar på.

Til trods for usikkerhederne, der er behæftet med spørgeskemaet, stemmer oplysningerne fra spørgeskemaet i stor grad overens med indtrykkene og informationerne indhentet gennem interviewene.

Spørgeskema

Spørgeskemaet er udsendt til alle sammenslutninger i Helle Kommune, som vi meget bredt defineret betragter som værende foreninger. Derfor vil der muligvis være nogle modtagere af dette spørgeskema, som ikke anser sig som en forening. Vi vil gerne have, at I ser bort fra dette mulige misforhold i opfattelser og alligevel udfylder spørgeskemaet.

0. Vil foreningen være repræsenteret ved aftenmødet (se tid og sted i brevet)?

ja _____ nej _____ (sæt kryds)

1. Hvad er foreningens fulde navn?

_____ (skriv)

2. Hvilket år startede foreningen? _____ (skriv)

3. Hvad er foreningens formål?

_____ (skriv)

4. Hvad er foreningens hovedaktiviteter?

_____ (skriv)

5. Har foreningen nogle aktiviteter, der ligger ud over formålsparagraffen i vedtægterne?

ja _____ nej _____ (sæt kryds)

Hvis ja, hvilke?

_____ (skriv)

6. Har foreningen de samme aktiviteter, som da foreningen startede?

ja _____ nej _____ (sæt kryds)

Hvis nej, hvad består forandringen i?

_____ (skriv)

7. Er foreningens arbejde rettet mod:

- Lokalsamfundet fx sogneniveau _____ (sæt gerne flere kryds)
- Kommunalt niveau _____
- Regionalt niveau _____
- Landsniveau _____

8. Samarbejder foreningen med andre?

ja _____ nej _____ (sæt kryds)

Hvis ja, med eksempelvis:

- Samme type forening _____ (sæt gerne flere kryds)
- Anden type forening _____
- Privatpersoner (ikke medlemmer) _____
- Kommunale institutioner _____
- Selve kommunen _____
- Private erhvervsfirmaer _____
- Andre _____

9. Hvor mange bestyrelsesmedlemmer er der i foreningen? _____ (antal)

Nævn dem med fulde navn, tillidspost samt profession:

_____ (skriv)

10. Hvor mange udvalg og/eller arbejdsgrupper har foreningen? _____ (antal)

Nævn udvalgene/arbejdsgrupperne samt formændene for disse med fulde navn og profession:

_____ (skriv)

11. Hvor mange medlemmer har foreningen i dag? _____ (antal)

12. Er medlemstallet indenfor de sidste 10 år:
faldet? _____ eller steget? _____ (sæt kryds)

13. Hvor mange aktive findes der i foreningen? _____ (ca. antal)

14. Hvad vil det eksempelvis sige at være aktiv i foreningen?

_____ (skriv)

15. Hvor mange arrangementer afholder foreningen på årsbasis? _____ (ca. antal)

Nævn hvilke typer:

_____ (skriv)

16. Bliver foreningen repræsenteret ved arrangementer afholdt af andre?
ja _____ nej _____ (sæt kryds)

Hvis ja, nævn hvilke:

_____ (skriv)

Tak for besvarelsen!

Appendiks D: Metode og metodekritik vedrørende interviewundersøgelsen

Udover spørgeskemaundersøgelsen bygger rapporten på informationer fra 8 interviews foretaget i Helle Kommune i perioden fra den 29. januar til den 19. februar 2002. Interviewdelen er under hele undersøgelsens forløb blevet set som den mest centrale empiridel. Målet med interviewene har været at nå frem til en dybere forståelse for, hvad der er betydningen af foreningslivet i dag og i forbindelse med fremtidig udviklingsaktivitet, jævnfør kapitel 5 "Metode".

Interviewene er blevet gennemført løst struktureret ud fra en interviewguide, som har haft sit afsæt i projektets teoretiske begrebsramme, suppleret med enkelte øvrige emner. Fokus i interviewguiden har således først været på motivationen for at engagere sig i foreningslivet og deltagelsen i foreningernes aktiviteter, herefter på foreningernes indgåelse i samarbejde med andre, foreningernes syn på sig selv som en part i udviklingen af lokalområdet og endelig på de organisatoriske forskelle i foreningslivet i dag i forhold til både tidligere og fremover. Samlet er bearbejdningen af disse temaer blevet vurderet til at kunne give svaret på, hvad der er betydningen af foreningslivet i Helle Kommune.

Interviewguidens spørgsmål vedrørende motivation er inspireret af teoriklumpen "Betydningen af stedet og lokal samhørighed som identitetsskabende element".¹⁴¹ Spørgsmålene om foreningslivets indgåelse i samarbejde er inspireret af den anden teoriklump "Betydningen af (lokale) netværk". Hvad angår spørgsmålene om foreningslivets syn på sig selv som en part i udviklingen af lokalområdet, så har de deres udspring i begge de nævnte teoriklumpers fælles understregning af de potentialer for udviklingsaktivitet, der måtte ligge gemt i foreningslivet. De sidste spørgsmål om deltagelsen i foreningslivet og de organisatoriske forskelle i foreningslivet over tid er ikke direkte tilknyttet rapportens teoretiske fundament, men er fundet relevante for at bringe lys over opbakningen bag foreningslivet og hermed også rækkevidden af foreningslivets betydning.

Interviewpersonerne har tydeligvis haft lettest ved at svare på spørgsmålene om motivation, deltagelse og samarbejde, og har haft sværere ved at besvare spørgsmålene om deres egen rolle i forbindelse med skabelsen af eventuelle udviklingsaktiviteter i lokalområderne. Hvad angår det sidstnævnte, har mange foreningsrepræsentanter følt, at dette har ligget i periferien af, hvad der er foreningslivets opgaver, hvorfor de har været en smule overraskede over at få spørgsmålene stillet. Det gælder desuden for spørgsmålene vedrørende temaet om de organisatoriske forandringer i dag i forhold til tidligere og fremover, at svarene på disse spørgsmål ikke har kunnet afgrænses til dette tema, men derimod er faldet løbende under interviewene, og efterfølgende også er blevet analyseret løbende i rapporten.

Der har været enkelte områder, som vi efter interviewrunden fandt ud af, at det ville have været nyttigt at have spurgt mere direkte ind til. Det gælder blandt andet de to temaer samarbejde og udvikling, hvor det ville have været hensigtsfuldt, hvis der var blevet spurgt til, hvem der reelt tager initiativet til samarbejde og udvikling.

¹⁴¹ Se kapitel 3 "Inspiration fra nyere teorier om lokal udvikling".

Interviewene er blevet afholdt som aftenmøder i de enkelte sogne og på kommunalt niveau med en repræsentant for hver forening, ofte formanden,. Møderne er så vidt muligt blevet afviklet på et for lokalområdet naturligt mødested, det være sig en skole, et hotel, en kro eller, som det var tilfældet med mødet med foreningerne tilknyttet det kommunale niveau, i Helle Hallerne.

Forud for interviewene har interviewerne gennemlæst besvarelserne i spørgeskemaerne og det medsendte materiale for at forberede sig på den virkelighed, respondenterne er en del af. Desuden er der blevet søgt generelle informationer om kommunen, ligesom den lokale presse i form af Helle Avis og Jydske Vestkysten er blevet studeret.

Interviewene er foregået ved, at en af rapportens forfattere har gennemført interviewene ud fra interviewguiden, mens den anden har taget referat. Referenten har undervejs stillet uddybende spørgsmål. På en del af spørgsmålene er interviewpersonerne blevet bedt om at svare alle sammen på tur, mens det på andre spørgsmål er foregået mindre systematisk, således at det har været de, der har haft noget at sige, der er kommet til orde. På de fleste af aftenmøderne har interviewet udviklet sig til i en vis grad at blive en fælles debat rundt omkring bordet, dog styret ud fra temaerne i interviewguiden. Efterhånden som interviewrunden skred frem, begyndte der at udvikle sig en vis konsensus omkring svarene lige bortset fra de helt sognespecifikke udtalelser.

En af fordelene ved at interviewene er blevet gennemført som gruppeinterviews har været, at det har medvirket til at give et samlet billede af sognets foreningsliv, og at det har betydet, at der under interviewene er blevet genereret en fælles hukommelse hos respondenterne. Samtidig er den enkelte foreningsrepræsentant blevet konfronteret med de andre foreningsrepræsentanters synspunkter og har kunnet forholde sig til disse undervejs. Der kan imidlertid også være usikkerheder forbundet med, at respondenterne er blevet interviewet samlet, da det kan have medført en vis form for social kontrol af, hvad den enkelte interviewperson har svaret. Dette kan have været med til at skabe et mere harmonisk billede af foreningslivet end det, der eventuelt ville være fremkommet, hvis respondenterne var blevet interviewet individuelt. Samtidig kan det høje antal fremmødte (nogle steder over 15 personer) på nogle af aftenmøderne have betydet, at enkelte foreningsrepræsentanter ikke rigtigt er kommet til orde.

Efter interviewene er der blevet skrevet referat af respondenternes udtalelser, som senere har dannet grundlag for analysen i de forskellige kapitler. På grund af det høje antal tilstedeværende på de enkelte interviewmøder er bånddokumentation blevet fravalgt, da det ikke ville være muligt at adskille respondenternes udsagn fra hinanden ved brug af båndoptagelser.

Fremmødet har, jævnfør kapitel 5 "Metode", varieret på de forskellige aftenmøder, hvilket blandt andet kan skyldes den korte tid, der har været mellem mødeindkaldelsen og mødets afholdelse. Det var især for sognene Agerbæk og Fåborg, at fristen var kort, hvilket skyldes, at det var i disse sogne, de første interviewaftener blev gennemført.

En af undersøgelsens svagheder er, at der kun er gennemført interviews med de bestyrelsesaktive, og kun med de, der er mødt op på aftenmøderne. Der er således ikke foretaget interviews med medlemmerne, og der er ikke foretaget interviews med erhvervslivet eller kommunen til trods for, at disse parters syn på foreningslivets betydning også kunne have været relevante at belyse. Dette har dog ligget udenfor undersøgelsens ramme.

Interviewundersøgelsens pålidelighed må således siges at være begrænset af, at undersøgelsen udelukkende bygger på de bestyrelsesaktive i foreningernes udtalelser, til trods for at undersøgelsen beskæftiger sig med emneområder, der involverer både kommune og erhvervsliv. Det er specielt tilfældet i kapitel 10 "Foreningslivets samarbejde med andre" og kapitel 11 "Foreningslivets grad af udviklingsorientering". Hvis repræsentanter for disse instanser var blevet interviewet, kunne det således medføre, at billedet af foreningslivets betydning ville have set anderledes ud.

At vi i undersøgelsen har været ude i alle Helle Kommunes sogne og ligeledes har talt med de kommunale foreninger, sammenholdt med et højt gennemsnitligt fremmøde til interviewene, betyder dog, at undersøgelsen må siges at være forholdsvis dækkende for de bestyrelsesaktives syn på foreningslivets betydning i Helle Kommune. Det er imidlertid ikke muligt direkte at overføre undersøgelsens resultater til andre kommuner. Hvis dette skal gøres, skal der tages højde for eventuelle økonomiske, politiske, kulturelle og historiske forskelligheder fra Helle Kommune.

Hvad angår interviewundersøgelsens gyldighed, så er denne forholdsvis høj. Interviewmetoden har medvirket til, at vi har undersøgt det, vi ønskede, idet vi har haft lejlighed til at spørge til det, vi ville vide, ligesom det har været muligt at bede om uddybende forklaringer undervejs i interviewet.

Ses spørgeskema- og interviewdelen under et, supplerer de hinanden godt i forhold til at belyse foreningslivets betydning i Helle Kommune. De mange usikkerheder knyttet til spørgeskemaundersøgelsen gør, at denne udelukkende kan bruges til at støtte op om informationerne fra interviewene, hvilket hele tiden har været ledende for analysen.

Spørgeguide til foreningerne på sogneniveau

Hvad er motivationen for at engagere sig i foreningslivet?

- Hvad er den vigtigste årsag til, at I har engageret jer i foreningslivet?
- Hvilken betydning har det for jeres engagement, at foreningens aktivitet er rettet mod sogneniveauet/lokalsamfundet?
- Ville engagementet være anderledes, hvis foreningens aktivitet var rettet mod hele kommunen?

Hvor afgørende betydning har tilstedeværelsen af lokale ildsjæle i lokalt udviklingsarbejde/foreningsliv?

- Hvor bred deltagelse er der i sognets foreningsliv (kvinder, mænd, gamle, unge, lokalt, tilflyttere, selvstændigt erhvervsdrivende etc.)?
 - Er alle parter med? Hvem er ikke med? Hvor dækkende er det?
 - Er det et fåtal, der kører løbet?
 - Hvilken rolle spiller de selvstændigt erhvervsdrivende i foreningslivet?
- Hvor stor er udskiftningen i bestyrelsen?
- Hvad gør I for at få folk til at engagere sig?
- Hvilke muligheder ser I for en styrkelse af foreningslivet i jeres sogn/lokalområde?

Hvilke former for netværk eksisterer der indenfor foreningslivet?

- Indgår jeres forening i samarbejde med andre?
- Hvad samarbejder jeres forening med andre om?
- Hvordan har I fået kontakt med hinanden?
- Er der samarbejde mellem jeres forening, erhvervslivet og kommunen?
- Hvilket kendskab har I til en sammenslutning som Helle Turist- og Erhvervsråd?
 - Eksisterer der et samarbejde mellem jer og Helle Turist- og Erhvervsråd?
- Kender I nogen, der arbejder med lokale udviklingsproblemer, som ikke er inviteret her i dag?
- Foregår der aktiviteter, som ikke er omfattet af foreningslivet?

Hvilke udviklingsmuligheder er der for lokalområdet?

- Synes I, det går godt i jeres sogn/lokalområde?
 - Hvorfor går det godt, hvorfor går det dårligt?
- Hvad mener I vil være en god udvikling for jeres sogn/lokalområde?
- Hvad gør jeres forening for, at lokalområdet udvikles?
- Er der tradition for eller eksempler på, at foreningslivet tager skeen i egen hånd?
- Arbejder jeres forening med erhvervsproblemer?

- Hvordan?
- Direkte eller indirekte?
- Kan I se jer selv som relevante aktører i forbindelse med sikringen af en fremtidig (erhvervs)udvikling af lokalområdet?
- → Hvordan?
- Hvordan er udviklingen forløbet i jeres sogn/lokalområde i forhold til de øvrige sogne i Helle Kommune?

Hvilke forskelle kan iagttages mellem foreningslivet før, nu og i fremtiden?

- Har foreningen ændret sig organisatorisk eller i forhold til mødeformer de seneste år, eller regner I med, at den gør det i de kommende år?
→ Hvad er årsagen?
- Har foreningens aktiviteter ændret sig de seneste år, eller regner I med, at de gør det i de kommende år?
→ Hvad er årsagen?

Spørgeguide til foreningerne på kommunalt niveau

Hvad er motivationen for at engagere sig i foreningslivet?

- Hvad er den vigtigste årsag til, at I har engageret jer i foreningslivet?
- Hvad er årsagerne til, at jeres forening har et kommunalt sigte (en stor del af jer har stednavnet Helle som en del af foreningens navn)?
- Hvilken betydning har det for jeres engagement, at foreningens aktivitet er rettet mod kommunalt niveau?
- Er I medlemmer af mere lokale foreninger, og afviger engagementet i den forening I repræsenterer i dag fra engagementet i de mere lokale foreninger?

Hvor afgørende betydning har tilstedeværelsen af lokale ildsjæle i lokalt udviklingsarbejde/foreningsliv?

- Hvor bred deltagelse er der i den forening, I repræsenterer (kvinder, mænd, gamle, unge, lokalt, tilflyttere, selvstændigt erhvervsdrivende etc.)?
 - Er alle parter med? Hvem er ikke med? Hvor dækkende er det?
 - Er det et fåtal, der kører løbet?
 - Hvilken rolle spiller der selvstændigt erhvervsdrivende i foreningslivet?
- Hvor stor er udskiftningen i bestyrelsen?
- Hvad gør I for at få folk til at engagere sig?
- Hvilke muligheder ser I for en styrkelse af foreningslivet i kommunen?

Hvilke former for netværk eksisterer der indenfor foreningslivet?

- Indgår jeres forening i samarbejde med andre?
- Hvad samarbejder jeres forening med andre om?
- Hvordan har I fået kontakt med hinanden?
- Er der samarbejde mellem jeres forening, erhvervslivet og kommunen?
- Hvilket kendskab har I til en sammenslutning som Helle Turist- og Erhvervsråd?
 - Eksisterer der et samarbejde mellem jer og Helle Turist- og Erhvervsråd?
- Kender I nogen, der arbejder med lokale udviklingsspørgsmål, som ikke er inviteret her i dag?
- Foregår der aktiviteter, som ikke er omfattet af foreningslivet?

Hvilke udviklingsmuligheder er der for lokalområdet?

- Synes I, det går godt i jeres kommune?
 - Hvorfor går det godt, hvorfor går det dårligt?
- Hvad mener I vil være en god udvikling for kommunen?
- Hvad gør jeres forening for, at kommunen udvikles?

- Er der tradition for eller eksempler på, at foreningslivet tager skeen i egen hånd?
- Arbejder jeres forening med erhvervsspørgsmål?
→ Hvordan?
→ Direkte eller indirekte?
- Kan I se jer selv som relevante aktører i forbindelse med sikringen af en fremtidig (erhvervs)udvikling af kommunen?
- → Hvordan?
- Hvordan er udviklingen forløbet i jeres kommune i forhold til nabokommunerne?
- Hvilke lokalområder i kommunen vil I betegne som de mest aktive og udviklingsorienterede?
→ Hvordan?
→ Hvorfor?
- Hvilken betydning har det, at Helle Hallerne er placeret lige i midten af kommunen i et lille landsbysamfund og ikke i et bycenter?

Hvilke forskelle kan iagttages mellem foreningslivet før, nu og i fremtiden?

- Har foreningen ændret sig organisatorisk eller i forhold til mødeformer de seneste år, eller regner I med, at den gør det i de kommende år?
→ Hvad er årsagen?
- Har foreningens aktiviteter ændret sig de seneste år, eller regner I med, at de gør det i de kommende år?
→ Hvad er årsagen?

Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter (CFUL) udgiver løbende fra år 2002 working papers.

Tidligere udgivelser:

- Hanne W. Tanvig, ed. (2002). *Rurality, Rural Policy and Politics in a Nordic-Scottish Perspective*. Working Paper 1-02, CFUL, Esbjerg.

Working Papers kan anskaffes ved henvendelse til CFUL, tlf. 6550 4146.
Prisen i 2002 er kr. 175 excl. moms og forsendelsesudgifter.